



รายงานโครงการวิจัย
การศึกษางานวิจัยแนวสุขภาวะทางปัญญา
และวิธีวิทยาการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จัดทำโดย

ผศ.ดร. สมสิทธิ์ อัสตรนธิ์

Homemade 35

อ.ดร.อริสา สุมามาลย์

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

นางสาวกมลวรรณ เขียวนิล

หน่วยวิจัยเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สนับสนุนโดย

ศูนย์ความรู้และประสานงานสุขภาวะทางปัญญา

และสำนักสร้างเสริมระบบสื่อและสุขภาวะทางปัญญา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

มีนาคม 2566

การศึกษางานวิจัยแนวสุขภาวะทางปัญญาและวิถีวิทยาการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทคัดย่อ

การจะผลักดันเรื่องสุขภาวะทางปัญญา (Spiritual Health) รวมถึงการเรียนรู้ที่มีมิติจิตวิญญาณ ให้เป็นที่ยอมรับและสามารถส่งผลกระทบต่อในวงกว้างจนถึงระดับนานาชาติได้นั้น งานวิจัยและการแสวงหาความรู้ได้อย่างเป็นระบบคือกุญแจสำคัญสำหรับเรื่องนี้ โครงการวิจัยการศึกษางานวิจัยแนวสุขภาวะทางปัญญาและวิถีวิทยาการวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยแนวนี้ที่พบได้ในบริบทต่าง ๆ จากบทความในโลกรวิชาการทั่วโลก เพื่อให้เห็นว่าคุณลักษณะและประเด็นหลัก ๆ ของการศึกษาในภาพรวมมีอะไรบ้าง ซึ่งข้อค้นพบนี้จะนำไปสู่การทำความเข้าใจรูปแบบและหนทางของการทำงานวิจัยแนวนี้ รวมถึงตัวเครื่องมือและระเบียบวิธีได้ในที่สุด การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ผลการวิจัยชี้ว่า งานวิจัยรวมถึงงานวิชาการแนวสุขภาวะทางปัญญาส่วนมากเน้นไปทางด้าน การวัดประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงระดับของคุณภาพเชิงบวกด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาเครื่องมือวัด การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ การศึกษากระบวนการ หลักสูตร นิยามความหมาย แนวคิด ประสบการณ์ส่วนบุคคลหรือของกลุ่ม เรื่องเล่า วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม รวมไปถึงประเด็นทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญาหรือการเติบโตขึ้นทางจิตวิญญาณ การได้เจาะลึกถึงรูปแบบการทำงานวิจัยเหล่านี้ โดยเฉพาะงานที่ขับเคลื่อนอย่างมีมิติจิตวิญญาณโดยตัวมันเอง ทำให้เห็นถึงคุณลักษณะของตัวเครื่องมือและวิธีการวิจัยที่ใช้ที่มีความแตกต่างออกไปจากที่พบในงานวิจัยกระแสหลักทั่วไป กล่าวคืองานเหล่านี้เริ่มมีการใช้เครื่องมือและวิธีการวิจัยที่วางอยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม ให้มีความสำคัญกับความจริงแบบอัตวิสัยมากขึ้น เน้นการกลับมาตระหนักรู้ในตนเอง ตระหนักรู้ในบริบท เปิดช่องทางการรับรู้อย่างหลากหลายรอบด้าน และอาศัยท่าทีของการดำรงอยู่ร่วมด้วยคุณภาพใจแบบใหม่ เช่น การเคารพรู้คุณในสรรพสิ่ง นอกจากนี้ การทำงานวิจัยแนวนี้เริ่มมีท่าทีของการคลายตัวออกจากการยึดถือเอาแนวคิดทฤษฎี สมมุติฐาน เป้าหมายและผลลัพธ์ของการวิจัยเป็นตัวตั้ง ข้อค้นพบจากโครงการนี้สามารถยังประโยชน์ต่อยอดไปสู่การพัฒนาต้นแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบ Spirituality ที่จะมีความสอดคล้องกับบริบทการแสวงหาความรู้ของสังคมไทยได้ต่อไป

คำสำคัญ : สุขภาวะทางปัญญา, วิถีวิทยา, กระบวนทัศน์องค์รวม, จิตวิญญาณ, การวิจัยเอกสาร

สารบัญ

หน้า	
บทคัดย่อ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในภาพกว้าง	3
2.1 ความหมายของสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ	4
2.2 ตัวบ่งชี้การมีสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ	6
2.3 หนทางสู่การมีสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ	8
บทที่ 3 สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกวิชาการ	15
3.1 สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกวิชาการจากฐานข้อมูลในประเทศและ Scopus	16
3.2 สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกวิชาการจากฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์และวารสารที่เลือกอย่างเฉพาะเจาะจง	32
3.3 เจาะลึกงานวิจัยสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณที่อยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม	58
บทที่ 4 สรุปและอภิปรายผล	65
4.1 คุณลักษณะงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาในบริบทต่าง ๆ	65
4.2 วิธีวิทยาของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนทัศน์แบบองค์รวม	70
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	82

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 สรุปย่อบทความทางวิชาการ 8 บทความที่มีคุณลักษณะของวิธีการวิจัยแบบองค์รวม	58
4.1 สรุปคุณลักษณะของเครื่องมือและวิธีการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยบนกระบวนทัศน์แบบต่าง ๆ	71

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

โครงการ การศึกษางานวิจัยแนวสภาวะทางปัญญาและวิธีวิทยาการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นโครงการที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากแผนงานระบบสื่อและวิถีสภาวะทางปัญญา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีศูนย์ความรู้และประสานงานสภาวะทางปัญญาเป็นผู้ริเริ่มแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการทำงานวิจัยที่มุ่งสร้างเสริมสภาวะทางปัญญาอย่างแท้จริง ให้แก่ตัวผู้วิจัย ผลลัพธ์ของการทำงาน รวมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานนั้น อันจะนำไปสู่การยกระดับขึ้นของจิตสำนึกสู่การเข้าถึงสภาวะทางปัญญาในทุกภาคส่วนได้อย่างเป็นรูปธรรมในเชิงวิชาการ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของความจำเป็นในการสำรวจและวิจัยเอกสารวิชาการในภาพรวมเป็นเบื้องต้นก่อนว่า จนถึงปัจจุบัน นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ได้มีการขับเคลื่อนงานวิชาการที่มีมิติจิตวิญญาณหรือทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีสภาวะทางปัญญาไว้อย่างไรแล้วบ้าง ทั้งนี้ เพื่อจะเป็นฐานความรู้สำคัญที่จะต่อยอดไปสู่การออกแบบสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของการแสวงหาความรู้ในสังคมไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสภาวะทางปัญญา ในบริบทต่าง ๆ
2. เพื่อประมวลวิธีวิทยาของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสภาวะทางปัญญา ที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการทัศน์แบบองค์รวม

วิธีดำเนินการ

โครงการวิจัยนี้อาศัยระเบียบวิธีแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เน้นเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. คัดเลือกเอกสารวิชาการ ทั้งที่เป็นบทความวิจัย และบทความวิชาการ ในวารสารวิชาการทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยคำสำคัญ ได้แก่ spiritual health, spirituality, consciousness transformation, holistic learning เพื่อใช้สืบค้นในฐานข้อมูล Thai Journals Online, SCOPUS, SAGE Journals, Taylor & Francis รวมถึงในวารสารวิชาการบางวารสารที่เน้นตีพิมพ์งานเชิงสุขภาพทางปัญญาหรือจิตวิญญาณ ได้แก่ Journal of Transformative Education, Journal of Humanistic Psychology, และ Holistic Education Review
2. ศึกษาเนื้อหาในแต่ละบทความ เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของการทำการศึกษาวิจัย บริบทของการศึกษาวิจัย แนวทางการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย รวมถึงเครื่องมือและวิธีการวิจัยที่พบ
3. จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้ข้างต้น นำไปสู่การประมวลและสรุปเป็นวิธีวิทยาการวิจัย รวมถึงเครื่องมือและวิธีการวิจัยที่ขับเคลื่อนบนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม ซึ่งพบอยู่ในงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาพทางปัญญา

บทสรุปที่ได้จากโครงการ จะถูกนำไปใช้เป็นต้นทุนความรู้เพื่อพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยแบบ Spirituality ในโครงการระยะถัดไป เพื่อผลักดันให้แวดวงวิชาการไทยสามารถผลิตงานที่เข้าถึงการมีสุขภาพทางปัญญา รวมถึงการยกระดับขึ้นของจิตสำนึกในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เรื่องสุขภาพทางปัญญาได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ๆ ในโลกของเราทุกวันนี้ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบไปสู่แนวทางการทำงานวิจัยด้วยอย่างเลี่ยงไม่ได้ การได้เห็นภาพรวม ทิศทาง และท่วงท่าของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ อย่างครบถ้วนรอบด้านในโลกวิชาการ จึงมีความจำเป็นเป็นเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อการปูทางไปสู่การพัฒนาเรื่องสุขภาพทางปัญญาในสังคมวงกว้างให้ได้อย่างเป็นระบบต่อไป และที่สำคัญ เพื่อเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์การทำงานวิจัยเรื่องสุขภาพทางปัญญาอย่างมีสุขภาพทางปัญญา / อย่างมีมิติจิตวิญญาณให้ได้โดยแท้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลการศึกษาของโครงการนี้จะนำไปสู่การได้มาซึ่งแนวทางการทำงานวิจัย รวมถึงวิธีวิทยาและเครื่องมือการวิจัย ที่มีความเป็นจิตวิญญาณในตัวเอง ซึ่งสามารถต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ต้นแบบของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของการแสวงหาความรู้ในสังคมไทยได้ต่อไป

บทที่ 2

สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในภาพกว้าง

“เราไม่ใช่มนุษย์ที่กำลังมีประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ
แต่เรา **เป็น** จิตวิญญาณที่กำลังมีประสบการณ์ของความเป็นมนุษย์”

- ปีแยร์ เทลยาร์ เดอ ชาร์แต็ง -

จิตวิญญาณ (Spirituality) คือส่วนที่สำคัญของความเป็นมนุษย์ แม้โดยทั่วไปจะถูกรับรู้ว่า มีความเป็นนามธรรมสูง จับต้องหรือทำความเข้าใจด้วยเหตุผลไม่ได้ ในยุคสมัยที่วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะยอมรับเฉพาะสิ่งที่จับต้องได้ หรือมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับสิ่งที่รับรู้ผ่านประสาทสัมผัส ทั้งห้าได้เท่านั้น ส่วนสิ่งอื่นนอกจากนั้นย่อมถูกละเลยและเหมาเอาว่าไม่มีอยู่จริง ไม่ก็ยกให้เป็นเรื่องของ ศาสนาและความเชื่อ กระทั่งวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เติบโตขึ้นจนได้รับการวางระบบ มนุษย์ได้เริ่มเข้าถึงความหมายของสิ่งที่จับต้องไม่ได้มากขึ้น ได้มีการศึกษาวิจัยสิ่งที่เป็นนามธรรม ความรู้สึก นึกคิด รวมไปถึงเรื่องของจิตวิญญาณผ่านบริบทต่าง ๆ เช่น การนำเรื่องจิตวิญญาณมาสัมพันธ์กับสุขภาวะของ มนุษย์ มาเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพของการทำงาน รวมถึงใช้อธิบายคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นต้น

เป็นที่รับรู้ว่า *“จิตวิญญาณคือแก่นสารที่อยู่เบื้องลึกที่สุดในความเป็นมนุษย์ และเชื่อมโยงอยู่กับทุก มิติของชีวิต”* ดังนั้น ในการศึกษาสิ่งที่เรียกว่าจิตวิญญาณ เครื่องมือที่จำเป็นมากที่สุดคงไม่ได้อยู่แค่การใช้การ คิดวิเคราะห์ หรือการจัดระบบระเบียบเชิงทฤษฎี หากแต่คือการใช้ความเป็นทั้งหมดของตัวเอง ในยุคที่ กระบวนทัศน์ของมนุษย์เริ่มขยายตัวเข้าสู่ความเป็นองค์รวม (Holistic Paradigm) มนุษย์อาจเข้าถึงความเป็น จริงของโลกด้านในได้ด้วยการมีประสบการณ์ตรงของจิตใจ ทักษะด้านการภาวนา (Meditation) การสะท้อน ไคร์ครวญ (Self-reflection) การร่วมรับรู้ความรู้สึกเพื่อเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เหล่านี้ได้เข้ามามี บทบาทที่สำคัญมากขึ้นในการเรียนรู้ของมนุษย์ไปโดยปริยาย เนื้อหาในบทนี้จะมุ่งทบทวนแนวคิด การให้ ความหมาย และหนทางการเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าจิตวิญญาณในภาพกว้าง

2.1 ความหมายของสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ

คำว่า “จิตวิญญาณ” กับคำว่า “สุขภาวะทางปัญญา” มาจากคำศัพท์ที่แตกต่างกัน แต่มีที่มาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างน่าสนใจ ส่วนภาษาอังกฤษมีการใช้คำว่า Spirit หรือ Spirituality หรือ Spiritual Health หรือ Spiritual Wellbeing นอกจากนี้ ยังมีการนำแนวคิดเรื่องจิตวิญญาณไปใช้ร่วมกับคำอื่น ๆ เกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ ๆ เช่น ทูทางจิตวิญญาณ (Spiritual Capital) (Zohar & Marshall, 2004) ความฉลาดทางจิตวิญญาณ (Spiritual Intelligence) (Pava, 2004) และ ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) (Fry, 2003)

มนุษย์มีมิติด้านในของชีวิตที่เรียกว่า **จิตวิญญาณ** การพัฒนาหรือการเติบโตด้านจิตวิญญาณนี้เป็นรากฐานของการมีชีวิตที่ดีงามที่มนุษย์แสวงหา (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2549; โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และนภนาท อนุพงศ์พัฒน์, 2560) ส่วนนักวิชาการในต่างประเทศบางท่านได้ให้ความหมายของจิตวิญญาณ (Spirituality) ไว้ว่า จิตวิญญาณหมายถึงแง่มุมของการเป็นอยู่ที่ดี ประกอบไปด้วยสัมพันธ์ภาพ สิ่งที่มีความหมาย และเป็นเป้าหมายของชีวิต จิตวิญญาณเป็นความปรารถนาที่จะพบเป้าหมายสูงสุดในชีวิตและการได้ดำรงชีวิตตามนั้น (Seidl, 1993; Marques, Dhiman and King, 2007) และจิตวิญญาณเป็นการเชื่อมโยงกับตัวตนที่สมบูรณ์แบบของเรา ผู้อื่น และจักรวาล (Interconnectedness) (Mitroff and Denton, 1999) ความหมายเหล่านี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของรัตติกรณ์ จงวิศาล (2561) ที่พบว่า จิตวิญญาณสามารถสื่อความหมายผ่านคำสำคัญ คือคำว่า ความสัมพันธ์ (Relationship) หรือความเชื่อมโยง (Connectivity) กล่าวคือ ผู้ที่มีจิตวิญญาณคือคนที่เห็นคุณค่าในตนเอง ในผู้อื่น และในงาน รวมถึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม (ความสัมพันธ์แนวราบ) และความสัมพันธ์ที่ดีกับพระเจ้า สิ่งสูงสุด ธรรมะ หรือจิตวิญญาณสูงสุด (ความสัมพันธ์แนวตั้ง)

ขณะที่ **สุขภาวะทางปัญญา** ก็ถูกให้ความหมายไปในทำนองเดียวกันว่า เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในแนวคิดสุขภาวะองค์รวม ซึ่งมองว่า กาย จิตใจ และจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่ไม่แยกขาดจากกัน แต่ผสานและส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันอยู่ การมีสุขภาวะที่ดีทางปัญญาหมายถึง การที่คนเราสามารถมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับแก่นแท้แห่งตนเอง รวมถึงกับผู้อื่น สรรพสิ่ง และพลังแห่งสากลจักรวาลที่ยิ่งใหญ่กว่าตัวเราขึ้นไป นำมาซึ่งความรู้สึกเต็มเปี่ยม สมบูรณ์ และมั่นคง ส่วนหนทางแห่งการสร้างเสริมสุขภาวะด้านนี้ สามารถกระทำผ่านวิถีชีวิตปกติของแต่ละคน โดยอยู่บนท่าทีแห่งการมีความรัก ความชื่นชมขอบคุณ ความศรัทธา และการมีสติรู้ตัว (อดิศร จันทรสุข และคณะ, 2556)

อย่างไรก็ตาม สุขภาวะทางปัญญาตามการให้นิยามความหมายในสังคมไทย มีจุดเน้นที่ต่างออกไปอยู่บ้าง โดยจะให้ความสำคัญกับการเข้าถึงปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะปัญญาในการรู้เท่าทันเหตุและธรรมชาติตามที่เป็นจริง (อิทัปปัจจตา) รวมถึงปัญญาที่เป็นเครื่องออกจากทุกข์ นำไปสู่อิสรภาพที่ปลอดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ซึ่งมีนัยเชิงศีลธรรมและความดีงามรวมอยู่ด้วย ส่วนวิธีการเน้นการเจริญสติภาวนาในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาวิธีคิดที่มองเห็นความเชื่อมโยงแห่งสรรพสิ่ง การให้ความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ และการละวางความยึดติดในตัวตนเป็นสำคัญ (อดิศร จันทรสุษ และคณะ , 2556)

ทั้งนี้ จะเห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้ระบุไว้ว่า “*สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง ความรู้ที่รู้เท่าทัน และความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และ ความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตใจอันดีงามและเอื้อเพื่อผู้อื่น*”

ขณะที่โครงการสุขแท้ด้วยปัญญา ซึ่งดำเนินการโดยเครือข่ายพุทธิกา ได้อธิบายเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า “*สุขภาวะที่เกิดจากปัญญา มุ่งให้ผู้คนแสวงหาความสุขที่แท้ คือความสุขจากการมีทัศนคติที่ถูกต้อง รู้เท่าทันความเป็นจริงของชีวิตและโลก สามารถคิดถูก คิดชอบ และรู้จักแก้ทุกข์ได้ด้วยปัญญา รวมทั้งมีความสุขจากการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม จากการเป็นผู้ให้และกระทำความดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัญญาคือการละวางความยึดติดในตัวตนเช่นนี้ จะนำมาซึ่งการดำเนินชีวิตที่มีความสุข โปร่งเบา และปลอดพ้นจากความเครียด ความโกรธ ความริษยา ความแค้นดี ความถือตัว ฯลฯ จึงเป็นปัญญาที่พัฒนาเต็มขั้นและทำให้เป็นอิสระจากโรคทางใจได้อย่างสิ้นเชิง สุขภาพที่เกิดจากการมีปัญญาดังกล่าวเช่นนี้ จึงเรียกได้ว่าเป็นสุขภาวะทางปัญญา*”

รัตติกรณ์ จงวิศาล และคณะ (2564) ยังได้ศึกษาวิจัยจากฐานรากเรื่อง “การทบทวนและการสร้างกรอบมโนทัศน์ของสุขภาวะทางปัญญาในคนวัยทำงาน” เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาวะทางปัญญาที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการนำมาอธิบายและใช้ประโยชน์ได้ในบริบทของสังคมไทย โดยผลการศึกษาชี้ว่า สุขภาวะทางปัญญาในบริบทของสังคมไทยมีความหมายอันประกอบด้วย 2 นัย ได้แก่ **การเห็นความเป็นจริงตามที่มีนัยเป็น (Insight)** ซึ่งรวมถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่ถูกต้อง การตระหนักรู้ในสภาวะของกายและใจตามที่มีนัยเป็น การเข้าใจความเป็นจริงที่เชื่อมโยงกับชีวิต เข้าใจสภาวะทั้งหลายที่ดำรงอยู่และแปรเปลี่ยน จนนำมาสู่การคลี่คลายความทุกข์และบรรลุดังความเข้าใจสำคัญของชีวิต ส่วนอีกนัยหนึ่งคือ **การเชื่อมโยงสู่สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า (Connectedness)** อันเป็นประสบการณ์ทางจิตวิญญาณแห่งการแผ่ขยายหลอมรวม เริ่มจากกับตัวเอง ไปสู่คนรอบข้าง กลุ่ม ชุมชน สังคม ธรรมชาติ และโลกในที่สุด นำมาสู่การคลายตัวออกจากการยึดแต่ตัวเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้เราเข้าใจความรู้สึกนึกคิดในตนเอง เกิดความ

เข้าอกเข้าใจกับคนรอบตัว และเห็นเชื่อมโยงไปสู่ขยายแห่งความเป็นจริงอันยิ่งใหญ่ในธรรมชาติ การอธิบาย
สภาวะทางปัญญาด้วยมุมมองทั้งสองนี้ ช่วยประกอบสร้างความหมายที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
และบ่งบอกว่า **มนุษย์เราสามารถเห็นและเข้าใจความเป็นจริงในระดับที่แตกต่างและกว้างขวางออกไปตาม
คุณภาพของจิตสำนึกที่เติบโตขึ้นไป (Transformation of Consciousness) นั้นเอง**

2.2 ตัวบ่งชี้การมีสภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ

หลังจากที่ทราบความหมายของสภาวะทางปัญญาแล้ว คำถามที่อาจมีต่อมาก็คือ *แล้วเราจะทราบ
ได้อย่างไรว่าใครมีสภาวะทางปัญญา? หรือ การที่คน ๆ หนึ่งนั้นเข้าถึงการมีสภาวะทางปัญญาได้นั้น เราดูได้
จากอะไรบ้าง?* รัตติกรณ์ จงวิศาล และคณะ (2564) ได้ตอบคำถามนี้ผ่านงานวิจัยเดียวกันไว้ว่า การมีสภาวะ
ทางปัญญาอาจสังเกตได้จากตัวบ่งชี้สำคัญ ๆ ต่อไปนี้

- ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรม
 - การมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง
 - การยังประโยชน์เพื่อผู้อื่น
 - การดำเนินชีวิตที่สมดุล
 - การเข้าถึงศักยภาพสูงสุดในตนเอง
 - การเจริญสติในชีวิตประจำวัน
- ตัวบ่งชี้เชิงจิตใจ
 - ความมั่นคง สมดุล สงบนิ่งของจิตใจ
 - การมีสติรู้สึกตัว
 - ความเบาสบาย ผ่อนคลาย เป็นอิสระ
 - การอ่อนน้อมและปล่อยวางอัตตาตัวตน
 - การเห็นเป้าหมายและคุณค่าของชีวิต
 - การเห็นความเรียบง่ายธรรมดา
 - ความเข้าอกเข้าใจ และยอมรับในผู้อื่น
 - การมีความกรุณา มองประโยชน์เพื่อผู้อื่น
 - การควบคุมอารมณ์ในตนเอง

ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ อีกมากมายในโลกวิชาการ ที่กล่าวถึงคุณภาพและสภาวะต่าง ๆ อันเป็นตัวแทนของการมีสุขภาวะทางปัญญาในคนเรา ซึ่งประเด็นเหล่านี้อาจถูกนำไปใช้พัฒนาต่อเป็นหัวข้อของการวัดสุขภาวะทางปัญญาในหลายงานวิจัย Fisher (2010) ได้นิยามสุขภาวะทางปัญญาว่าหมายถึง สภาวะการดำรงอยู่ที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก พฤติกรรม และการเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตนเอง ผู้อื่น ธรรมชาติ และสรรพสิ่งข้ามพ้นตัวตน อันนำมาซึ่งการมีอัตลักษณ์ ความเป็นทั้งหมด ความพึงพอใจ ความเบิกบาน ความงาม ความรัก ความเคารพ ทศนคติเชิงบวก สันติสุข ความกลมกลืนภายใน และเป้าหมายของชีวิต เขาได้พัฒนาแบบสอบถามสุขภาวะทางปัญญา (Spiritual Health and Life-Orientation Measure, SHALOM) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญของแต่ละกลุ่มความหมาย ดังนี้

- การเชื่อมโยงกับตนเอง (Personal) ประกอบด้วย : การมีอัตลักษณ์ / คุณค่าในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง ความเบิกบานในชีวิต สันติสุขภายใน ความหมายในชีวิต
- การเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Communal) ประกอบด้วย : การมีความรักในผู้อื่น การให้อภัยต่อผู้อื่น ความไว้วางใจระหว่างกันและกัน การเคารพผู้อื่น ความเมตตาต่อผู้อื่น
- การเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม (Environmental) ประกอบด้วย : ความรู้สึกเชื่อมโยงกับธรรมชาติ การเห็นความยิ่งใหญ่ในทัศนียภาพอันน่าตื่นใจ ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกมหัศจรรย์ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
- การเชื่อมโยงกับสิ่งที่เหนือตัวตน (Transcendental) ประกอบด้วย : ความสัมพันธ์เฉพาะตัวกับพระเจ้า / สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสักการบูชาพระผู้สร้าง ความเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า / สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความรู้สึกสันติสุขในพระเจ้า / สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดภาวนา (Gomez and Fisher, 2010)

Wigglesworth (2012 cited in McElhenie, 2012) ได้ให้นิยามของ ความฉลาดทางจิตวิญญาณ (Spiritual Quotient) หรือ SQ21 ว่าหมายถึง ความสามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตนด้วยปัญญา (Wisdom) และความกรุณา (Compassion) พร้อมกับการรักษาสันติสุขทั้งภายในและภายนอกได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์อย่างไร โดยอาศัยทักษะ 21 ประการ ดังต่อไปนี้

- การตระหนักรู้ในตัวตนและตัวตนเบื้องสูง ได้แก่ โลกทัศน์ เป้าหมายชีวิต ลำดับชั้นของคุณค่า ความคิดภายใน และตัวตน / ตัวตนเบื้องสูง
- การตระหนักรู้สากล ได้แก่ ความสัมพันธ์เชื่อมโยง โลกทัศน์ของผู้อื่น กาลเวลา ชีตจำกัดของมนุษย์ กฎแห่งจิตวิญญาณ และการเป็นหนึ่งเดียวที่ข้ามพ้นตัวตน

- การฝึกฝนตัวตนและตัวตนเบื้องสูง ได้แก่ การเติบโตทางจิตวิญญาณ การรักษาลังของตัวตนเบื้องสูง การใช้ชีวิตได้ตามคุณค่า/เป้าหมาย การดำรงรักษาศรัทธา และการร้องขอการชี้แนะจากตัวตนเบื้องสูง
- การฝึกฝนทางสังคมและการเป็นปัจจุบันขณะ ได้แก่ ครูผู้ทรงปัญญา ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจ การดำรงอยู่ในความสงบแห่งการเยียวยา และความสอดคล้องกับความไม่แน่นอนในชีวิต

ในบริบทของการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2549 ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กลายเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐในระดับอุดมศึกษาแห่งแรก ที่เปิดการเรียนการสอนเรื่องจิตวิญญาณ / สุขภาวะทางปัญญาอย่างเป็นระบบ ในชื่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยมองว่า การมีสุขภาวะทางปัญญาคือผลลัพธ์หลักที่ได้จากการผ่านกระบวนการเรียนรู้บนความเป็นมนุษย์ที่มีมิติด้านใน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การมีสุขภาวะทางปัญญาสามารถสังเกตและประเมินได้จากผลสัมฤทธิ์หลัก ๆ ที่บังเกิดแก่ผู้เรียน ดังต่อไปนี้

- การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของจิตสำนึก ที่ข้ามพ้นกระบวนการทัศนแบบปฏิฐานนิยม
- การเห็นเชื่อมโยง เข้าใจในตนเอง – ผู้อื่น – โลก และธรรมชาติ สู่ชีวิตที่สมดุล กลมกลืนในหลายมิติ
- การมีปัญญาตื่นรู้ เท่าทันความเป็นจริง การละวางอัตตาและความยึดติด
- การเข้าถึงศักยภาพความเป็นมนุษย์ คุณค่าที่สมบูรณ์ และการเชื่อมโยงชีวิตกับการงาน
- การมีคุณลักษณะเชิงบวกของจิตใจด้านต่าง ๆ เช่น ความรักความเมตตา ความเบิกบาน ความดีงาม จิตสาธารณะ ความเปิดกว้าง อิสรภาพ และความมั่นคงภายใน

(สมสิทธิ์ อัสตรนีย์, 2554)

2.3 หนทางสู่การมีสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ

ความจริงคือการที่ทุกอย่างเชื่อมโยงกันหมด เพราะมีคุณจึงมีฉัน ไม่มีตัวตนที่แยกอยู่เป็นเอกเทศ หรือจะเรียกว่าความไม่มีตัวตน สูญญตา ซึ่งก็คือปัญญานั้นเอง ปัญญาขั้นสูงที่พบในมนุษย์ เชื่อมโยงอยู่กับสมองส่วนหน้าสุด เกี่ยวข้องกับการมีวิจรรณญาณ การรู้ผิดชอบชั่วดี การมีศีลธรรม และความยับยั้งชั่งใจ สุขภาวะของผู้มีสุขภาวะทางปัญญา คือ มีลักษณะของความรู้ลึกเบาสบาย เป็นอิสระ มีความสุขอันประณีต เห็นความงามหรือสุนทรีย์ มีมิตรภาพอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง

- iverse ะลี -

จากนิยามความหมาย ตลอดจนคุณภาพและสภาวะที่บ่งบอกถึงการมีสุขภาวะทางปัญญา ดังที่ได้กล่าวมา รวมถึงจากถ้อยความสรุปโดย นพ.ประเวศ วะสีข้างต้น อันเป็นดาวเหนือของการมีสุขภาวะทางปัญญา สิ่งที่น่าสนใจตามมาก็คือ แล้วเราจะบ่มเพาะหรือสร้างเสริมสิ่งนี้ให้เกิดขึ้นในผู้คนหรือในสังคมได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงการศึกษาและการแสวงหาความรู้นี้ เราจะมีหนทาง รวมถึงระเบียบวิธีการอันถูกต้องสมบูรณ์ ที่นำไปสู่การเข้าถึงการมีสุขภาวะทางปัญญานี้ได้อย่างไร

ในงานวิจัยเรื่อง “การทบทวนและการสร้างกรอบมโนทัศน์ของสุขภาวะทางปัญญาในคนวัยทำงาน” รัตติกรณ์ จงวิศาล และคณะ (2564) ได้สรุปแนวทางในการเกื้อหนุนสู่การมีสุขภาวะทางปัญญาไว้ใน 2 หนทางหลัก ได้แก่ :

- กระบวนการทำงานภายใน หรือการฝึกฝนท่าทีของจิตใจ ประกอบด้วย การสะท้อนใคร่ครวญ / ไตร่ตรองชีวิต การมีสติตระหนักรู้ อยู่กับปัจจุบันขณะ การสงบเงียบ ซ้ำลง มีสมาธิ การเปิดใจ ให้ความเข้าอกเข้าใจ การวางใจเป็นกลาง การมีใจกรุณาอยากช่วยเหลือผู้อื่น การมีศรัทธาในศาสนา / ธรรมะ และการแสวงหาและตั้งคำถามกับชีวิต
- กระบวนการทำงานภายนอก หรือการฝึกปฏิบัติหรือลงมือทำกิจกรรมเชิงจิตวิญญาณ ประกอบด้วย การปฏิบัติธรรม เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การฝึกเจริญสติ ภาวนา ปลีกวิเวก การทำกิจกรรมในธรรมชาติ การผ่านประสบการณ์ความทุกข์ การมีสัมพันธภาพกับกัลยาณมิตรและครูบาอาจารย์ การทำงานจิตอาสา และการร่วมสร้างสังคมที่เป็นธรรม เกื้อกูล และปลอดภัย

อาจกล่าวได้ว่า ข้างต้นคือรูปแบบอย่างกว้าง ๆ ในการนำพาคนนำพาตนให้เข้าใกล้การมีสุขภาวะทางปัญญาได้ ส่วนในแวดวงของการศึกษา เรียนรู้ และการทำงานวิจัย เราอาจต้องวิเคราะห์ลึกลงไปว่า แก่นสารของการทำให้มนุษย์คนหนึ่งเกิดการเรียนรู้และเติบโตทางจิตวิญญาณได้นั้น ควรจะประกอบด้วยอะไรบ้าง

ที่ผ่านมามีการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณมักพบว่าเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงศาสนา ตัวอย่างเช่น James (1997) ได้นำเสนอคุณลักษณะร่วมของประสบการณ์ทางจิตวิญญาณของศาสนาต่าง ๆ ว่ามีฐานคิดร่วมกันคือ (1) โลกที่เราเห็นเป็นส่วนหนึ่งของโลกทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นที่มาของความหมายที่แท้ (2) การเป็นหนึ่งเดียวกับโลกสูงสุดคือเป้าหมายของชีวิตที่แท้ (3) การภาวนาเพื่อประสานชีวิตให้เป็นหนึ่งเดียวกับสิ่งสูงสุดเป็นภารกิจที่ต้องบรรลุ (4) การเข้าถึงความจริงขั้นสูงนี้ช่วยให้เราเห็นคุณค่าแท้ของชีวิต และ (5) ประสบการณ์ทางจิตวิญญาณคือหลักประกันที่ให้ความอุ่นใจ ความรัก ความเมตตา และสันติสุข ขณะที่ Menon (2016)

ได้อธิบายจิตวิญญาณตามแนวทางในคัมภีร์ภควัทคีตาว่า จิตวิญญาณเป็นกระบวนการค้นหาความต้องการของธรรมชาติเบื้องสูงของเราที่จะหลอมรวมเข้ากับจักรวาลรอบตัว ภายใต้การบ่มเพาะการตระหนักรู้ในตนเอง แนวทางหลักคือการฝึกฝนอย่างบูรณาการ ผ่านการทำงาน (กรรมะ) ความรอบรู้ (ชยฺญานะ) และการอุทิศตน (ภักติ) การยกระดับจิตสำนึกขึ้นสู่จิตสำนึกจักรวาลจนหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันเช่นนี้ เป็นความต้องการที่แท้ตามธรรมชาติเบื้องสูง ไม่ใช่ความต้องการตามโลกียวิสัย และเมื่อจิตยกระดับขึ้นแล้ว จะสามารถอุทิศตนทำงานเพื่อโลกได้อย่างเต็มเปี่ยม โดยไม่แยกตัวออกจากโลก

ในงานที่ศึกษาตามมุมมองของคริสต์ศาสนา จิตวิญญาณตั้งอยู่บนพระบัญญัติ (ธรรมะ) ที่สำคัญที่สุด 2 ประการ อีกทั้งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดตามที่ปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์ ตัวอย่างเช่นในพระวรสารของ มธ. 22:37-40; มก. 12:29-31; และ ลก. 10:27-28 ในพระบัญญัติ 2 ประการนั้น ประการแรกคือ **จงรักพระเจ้าด้วยสิ้นสุดจิตใจ สิ้นสุดปัญญา และสิ้นสุดชีวิต** เพื่อไม่ปล่อยให้ตัวเองลุ่มหลงไปกับสิ่งทั้งหลายและโดยเฉพาะที่มนุษย์สร้างและทำขึ้นตามอำเภอใจ จนกลายเป็นการทำลายล้าง และประการที่สองคือ **จงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง** ซึ่งเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณของความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บนการมีความรักคือความต้องการให้ทุกสรรพสิ่งอยู่ดีมีสุข นอกเหนือไปจากนี้ หนทางการพัฒนาจิตวิญญาณที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของคริสตชนก็คือ การภาวนาขอความช่วยเหลือซึ่งแนะนำจากพระจิตของพระเจ้า ด้วยการพิจารณาไตร่ตรองจนเกิดปัญญา รู้ถึงจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างแท้จริง

ส่วนในปรัชญาพุทธแบบเถรวาท กระบวนการมีหลักใหญ่อยู่ที่การนำมรรคมืองค์แปดมาสู่การฝึกฝนปฏิบัติ ในรูปของหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยแยกแยะได้ดังนี้

สัมมาทิฐิ คือเห็นชอบ	เป็นปัญญาสิกขา
สัมมาสังกัปปะ คือดำริชอบ	เป็นปัญญาสิกขา
สัมมาวาจา คือวาจาชอบ	เป็นศีลสิกขา
สัมมากัมมันตะ คือกระทำชอบ	เป็นศีลสิกขา
สัมมาอาชีวะ คือเลี้ยงชีพชอบ	เป็นศีลสิกขา
สัมมาวายามะ คือพยายามชอบ	เป็นจิตต (สมาธิ) สิกขา
สัมมาสติ คือระลึกชอบ	เป็นจิตต (สมาธิ) สิกขา
สัมมาสมาธิ คือจิตมั่นชอบ	เป็นจิตต (สมาธิ) สิกขา

(พระพรหมคุณาภรณ์, 2552)

ในวิสุทธิมรรคปกรณ์ มีหนทางเกี่ยวกับองค์ประกอบของการทำให้ปัญญาบังเกิด โดยมีเนื้อหาอย่างสังเขปว่า ปัญญาพึงบำเพ็ญขึ้นได้ ด้วยการทำความบริสุทธิ์อันเป็นรากเหง้า 2 อย่างให้ถึงพร้อม ได้แก่ **ศีลวิสุทธิ** (ความหมจดจ่อแห่งศีล) และ **จิตตวิสุทธิ** (ความบริสุทธิ์แห่งจิต ปฏิบัติสมาธิได้ขั้นอุปจาระขึ้นไป) กับการทำความบริสุทธิ์อันเป็นสรณะลำดับอีก 5 อย่างให้ถึงพร้อม ได้แก่ **ทิฐิวินิวิสุทธิ** (ความเห็นนามรูปโดยถ่องแท้) **กัณหาวิตรณวิสุทธิ** (การกำหนดจับปัจจัยของนามรูป) **มคคัมคคญาณทัสนวิสุทธิ** (การเห็นทางปฏิบัติที่ถูกและไม่ถูก) **ปฏิบัติญาณทัสนวิสุทธิ** (การถึงยอดด้วยอำนาจแห่งญาณ 8 และ 9) และ **ญาณทัสนวิสุทธิ** (การผ่านมรรคญาณและผลญาณ) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551; พระพรหมคุณาภรณ์, 2552)

ปัจจุบัน พบว่ามีนักวิชาการหลายกลุ่มพยายามหลีกเลี่ยงการอธิบายเรื่องจิตวิญญาณและสภาวะทางปัญญาผ่านมุมมองของศาสนา ประเวศ วะสี (2557) ได้ให้แนวทางที่ร่วมสมัยเพื่อการพัฒนาสภาวะทางปัญญาไว้ในหนังสือ “วิถีมุขยในศตวรรษที่ 21: สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา” รวมทั้งสิ้น 12 แนวทาง ดังนี้ : การมีประสบการณ์กับธรรมชาติ การสัมผัสกับความงาม การเรียนรู้และความรู้ การทำงาน การออกกำลังกาย การสร้างความเป็นชุมชน การเจริญเมตตา การเสียสละเพื่อส่วนรวม การเจริญกรรมฐาน การมีความรัก การแต่งงาน และเพศสัมพันธ์ การเลี้ยงดูลูก และการพบกับความแก่ ความเจ็บ และความตาย ขณะที่ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2557) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณในองค์การด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การทำสมาธิ การทำงานอย่างมีสติ การสนทนาอย่างมีสติ การประชุมงานด้วยความคิดเชิงบวก การทำงานที่สอดคล้องกับค่านิยมองค์การ การตระหนักเห็นและพัฒนาคุณค่าในตนเอง เป็นต้น

ทฤษฎีตัวของออโตโต ชาร์เมอร์ นับว่าเป็นแนวคิดร่วมสมัยที่มีอิทธิพลอย่างสูงในหมู่นักคิด นักสร้างกระบวนการเรียนรู้ และนักขับเคลื่อนทางสังคมแนวใหม่ทั่วโลก ที่หันมาให้ความสำคัญกับมิติภายใน แนวคิดของ Scharmer (2018) ได้พูดถึงเส้นทางทางจิตวิญญาณที่กลับสู่ฐานปฏิบัติการภายใน (จิตใจ) กลับสู่การรับรู้ในระดับลึกที่สุดแห่งปฐมฐาน (Source) แล้วดำรงอยู่ในสภาวะแห่งปัจจุบันขณะที่อึดตาดำตนอันคับแคบถูกปล่อยวาง และเปิดรับต่อความเป็นไปได้ใหม่หรือความเป็นจริงแห่งอนาคตที่กำลังผุดบังเกิดให้ได้เข้ามา จากนั้น จึงย้อนกลับขึ้นมาสู่การทดลองลงมือกระทำในชีวิตจริงจากความเป็นทั้งหมดนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง นี้คือเส้นทางที่นำไปสู่การเติบโตขึ้นทางจิตสำนึก ที่สามารถปล่อยคลายออกจากการเอาอึดตาดำตนเดิม (Ego) เป็นตัวตั้ง ไปสู่การเอาโลกและสรรพสิ่งทั้งปวง (Eco) เป็นตัวตั้งในการรับรู้และทำความเข้าใจโลก เป็นการสร้างการตระหนักรู้บนฐานของการมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับตัวเอง ผู้อื่น สังคม โลกและสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การมีระบบปฏิบัติการแบบใหม่ที่รองรับการรับรู้มิติภายใน เปิดรับต่อความเป็นไปได้ใหม่ ๆ และความเข้าใจใหม่ ๆ ที่วิธีคิดและวิธีมองโลกแบบเดิมให้ไม่ได้

จะเห็นได้ว่า เส้นทางการพัฒนาทางจิตวิญญาณบนทฤษฎีตัวผู้นั้น เริ่มต้นจากการห้อยแขวนความเชื่อเดิม แล้ว **เปิดความคิด** ทำการสังเกต สังเกต และสังเกตโลกรอบตัวอย่างสนใจใคร่รู้โดยไม่ตัดสินไปล่วงหน้า จากนั้น หันเหวี่ยงหัวใจกลับเข้ามาสู่โลกภายใน ใส่ใจในความรู้สึก ด้วยการ **เปิดใจ** สานสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งตรงหน้าด้วยความรักความกรุณา ต่อมา นำพาตนเองมาสู่ความสงบนิ่งภายใน เชื่อมโยงกับปฐมฐาน ด้วยการ **เปิดเจตจำนง** ปล่อยวางอัตตาตัวตนหรือสิ่งที่เคยยึดติดออกไปโดยอาศัยความกล้าหาญกล้าเผชิญขณะเดียวกัน ก็อนุญาตให้ความเป็นไปได้ใหม่ ความเป็นจริงแห่งอนาคต หรือสิ่งที่ตนเองไม่เคยเชื่อไม่เคยเข้าใจมาก่อน ให้ได้เผยตัวของมันออกมาต่อหน้าเรา กลายเป็นการเห็นหรือความเข้าใจอย่างใหม่ที่ครอบคลุมความหมายมากขึ้นกว่าเดิม และพ้นไปจากความยึดติดเดิม ความคุ้นเคย หรือความเชื่อเดิม ๆ ที่เคยมีมาก่อน ซึ่งการเห็นหรือความเข้าใจอย่างใหม่นี้จะถูกแปรไปเป็นการทดลองลงมือกระทำจริงต่อไป ชาร์เมอร์ได้ให้แนวทางการฝึกฝนและปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น การทำ Dialogue รับฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังด้วยความเข้าใจ การสร้างพื้นที่แห่งการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสรรค์สร้าง สดใหม่ เป็นปัจจุบัน และโอบอุ้มเจตนาธรรมที่แต่ละคนมีส่วนร่วม รวมถึง การภาวนากับความสงบนิ่ง การสร้างการตระหนักรู้เท่าทันตนเอง และการสร้างระบบที่รองรับการตระหนักรู้ได้ในตนเอง เป็นต้น

ในทำนองเดียวกัน จิตตปัญญาศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของจิตใจที่นำไปสู่การเกิดปัญญา ก็มีแก่นสารอันเป็นสาระสำคัญของเส้นทางภายในที่ไม่ต่างกัน ในงานวิจัยเรื่อง “ญาณวิทยาของจิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย” สมสิทธิ์ อัสตรนินธิ (2554) ได้กล่าวถึงวิถีของการเรียนรู้แบบนี้ไว้ว่า *จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้ของคนที่อยู่บนวิถีและสิ่งแวดล้อมแห่งการปฏิบัติและฝึกฝนตนเองทางจิตวิญญาณอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ เช่น การภาวนา เจริญสติด้วยรูปแบบต่าง ๆ การทำงานสังคม จิตอาสา การติดตามรับใช้ครูบาอาจารย์ การปลื้กวีเวก อยู่กับธรรมชาติ การสื่อสารเชิงลึก สุนทรียสนทนา การอาศัยพิธีกรรมความศักดิ์สิทธิ์ การมีกลุ่มเพื่อนกัลยาณมิตร เป็นต้น* อาจกล่าวได้ว่า จิตตปัญญาศึกษาต้องอาศัยจิตใจที่มีความพร้อมเป็นฐานปฏิบัติการสำคัญในการเรียนรู้ ส่วนแก่นของการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา อยู่ที่ตัวกระบวนการทำงานของจิตสู่การเห็นแจ้ง ประกอบด้วย

1. การมีสติ กลับมาสู่ภายในตนเอง ด้วยการระลึกรู้ตัว
2. การเปิดรับ สังเกต สืบค้น และพิจารณาปรากฏการณ์อย่างละเอียดอ่อนลึกซึ้งในทุกมิติ
3. การมีพันธสัญญาต่อเจตจำนงอย่างพากเพียรและสืบเนื่อง
4. การเคารพ ระลึกรู้คุณ และสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยง บนการมีใจกรุณา อ่อนโยน และความพอดี
5. การมีความเบิกบาน ผ่อนคลาย ฟังพอใจ อิ่มเต็ม และมีพลังที่ได้ทำสิ่งที่เชื่อตรงต่อคุณค่าความหมาย
6. การมีจิตตั้งมั่น ใคร่ครวญด้วยจิตที่สงบเสียบและมีสมาธิ

7. การมีจิตที่เห็นเท่าทันอคติในตน เฝหิชญความจริงตามที่เป็น อย่างบริสุทธิ์และสดใหม่

ในเชิงปรัชญา จิตตปัญญาศึกษาอมรับธรรมชาติและหนทางของการเข้าถึงความรู้ความจริงที่กว้างขวางขึ้นกว่าการศึกษาแบบกระแสหลัก โดยเปิดกว้างสู่คุณลักษณะทางญาณวิทยาใน 3 ประเด็นสำคัญ คือ

- ความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity)
- ความเชื่อมโยงเป็นองค์รวม (Multi-dimension)
- ความเป็นสภาวะที่ไร้ความจำกัดขีด (Indefiniteness)

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการมีชุดเครื่องมือ / วิธีการเข้าถึงความรู้ความจริง ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กับประเด็นเชิงญาณวิทยาข้างต้น ดังนี้

- เครื่องมือ / วิธีการสำหรับเข้าถึงความรู้ความจริงเชิงปัจเจก เช่น การสังเกต การวัด การวิเคราะห์ ด้วยเหตุผล การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ทักษะการปฏิบัติ เป็นต้น
- เครื่องมือ / วิธีการสำหรับเข้าถึงความรู้ความจริงด้านใน (อัตวิสัย) เช่น การสะท้อนความรู้สึกนึกคิด การแสดงออกทางอารมณ์ การเขียนบันทึก การเล่าเรื่อง การสนทนากับตัวเอง การดำรงอยู่ในประสบการณ์ เป็นต้น
- เครื่องมือ / วิธีการสำหรับเข้าถึงความรู้ความจริงร่วม (อัตวิสัยร่วม) เช่น การเข้าร่วม ดำรงอยู่ร่วม การรับรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การตีความอย่างเป็นคนใน การเข้าอกเข้าใจ การใส่ใจใกล้ชิด การมีความรักความเคารพ เป็นต้น
- เครื่องมือ / วิธีการสำหรับเข้าถึงความรู้ความจริงแบบข้ามพ้นบุคคล เช่น การหยั่งรู้ด้วยญาณทัศนะ การเชื่อมต่อ เปิดรับสัญญาณละเอียด การภาวนา การมีประสบการณ์เหนือธรรมดา การอาศัยพิธีกรรมความศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น



เนื้อหาทั้งหมดในบทที่ 2 นี้ ได้กล่าวถึงที่มา ความหมาย สภาวะ รวมถึงหนทางสู่การมีสุขภาวะทางปัญญาหรือจิตวิญญาณในภาพกว้างอย่างสังเขป ทั้งในบริบทของสังคมไทยและสังคมโลก จะเห็นได้ว่า สุขภาวะทางปัญญาโดยพื้นฐานเป็นคุณภาพภายในจิตใจ เป็นความเป็นจริงเชิงนามธรรมอันครอบคลุมฝังลึกอยู่ในความเป็นมนุษย์ ซึ่งไม่เพียงแต่ประสาทสัมผัสทั้งห้าและการคิดด้วยหลักเหตุผลเท่านั้นที่เป็นช่องทางของการเชื่อมต่อ หากแต่ยังจำเป็นต้องอาศัยช่องทางเปิดรับอื่น ๆ ที่มนุษย์เราพึงมีพึงรู้ได้ในการเข้าถึง

บนเส้นทางดังกล่าว ไม่ผิดนักที่จะกล่าวว่า มนุษย์เรากำลังเกิดการวิวัฒน์ขึ้นผ่านการที่จิตสำนึกของเรา กำลังแผ่ขยายและเปิดกว้างยิ่งขึ้น จากคนที่กระทำตามกระแสหลักของความถูกต้องดีงามสูงสุด (Conformist) มาสู่คนที่ใช้หลักการและเหตุผลที่ยืนอยู่บนสิ่งที่จับต้องได้เพื่อทำความเข้าใจโลกอย่างเป็นระบบ (Analyst) มาสู่คนที่มองโลกผ่านความหมาย ผ่านฉากชีวิตที่อุดมด้วยประสบการณ์อันสัมผัสได้ด้วยใจ (Empath) มาสู่คนที่เห็นโลกจากคุณค่าภายใน จากเจตนารมณ์แห่งการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเชื่อมโยงไม่แบ่งแยก (Interbeing) และกำลังไปต่อไปได้อีกเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุด

และแต่ละก้าวขึ้นของการวิวัฒน์ มนุษย์เราจำเป็นต้องอาศัยมุมมอง หนทาง และวิธีการหลักใหม่ ๆ ที่จะเข้าถึงความเป็นจริงในระดับขั้นที่สูงกว่า (อันบ่งชี้ว่าสุขภาวะทางปัญญาของมนุษย์กำลังถูกยกระดับขึ้น) จากหนทางที่อิงอยู่กับการคิดด้วยหลักเหตุผล มาสู่การเข้าอกเข้าใจความหมายได้ด้วยความรู้สึก (เช่นด้วยการตีความ พรรณนาเรื่องราว เปิดใจ เข้าอกเข้าใจกัน) มาสู่การเห็นสภาวะความเป็นจริงได้จากภายใน (เช่นด้วยการมีสติ ตระหนักรู้ การสะท้อนใคร่ครวญในตนเอง การฟังอย่างลึกซึ้ง การภาวนา) มาสู่การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเชื่อมโยง (เช่นด้วยการดำเนินชีวิตอย่างเต็มเปี่ยมตามเจตนารมณ์ การอุทิศตน การรับใช้ การเคารพรู้คุณ การเปิดรับพลังงานละเอียด) และไปสู่หนทางอันหลอมรวมยิ่งใหญ่อิ่ง ๆ ขึ้นไป

โครงการนี้ มุ่งศึกษาไปที่การวิวัฒน์ขึ้นของมนุษย์โดยฉายภาพหลักอยู่บนหนทางของการแสวงหา การเรียนรู้ และการเข้าถึงการมีสุขภาวะที่ดีกว่า จากเนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอผ่านมาอาจกล่าวได้ว่า หนทางหลักอยู่ที่กระบวนการทำงานกับจิตใจเป็นเบื้องต้น โดยมีกระบวนการภายนอกเป็นตัวเกื้อหนุนช่วยเหลือ โดยหนทางการเรียนรู้ที่วันนี้ จำเป็นต้องเริ่มหันมายอมรับธรรมชาติของความรู้ที่เป็นความรู้ด้านใน เป็นอัตวิสัย และมีสภาวะที่ไหลเลื่อนแปรเปลี่ยน กับอาศัยเครื่องมือและวิธีการที่มีความสอดคล้องกับธรรมชาติข้างต้น ได้มานำพาให้เกิดการแสวงหาความรู้ในดินแดนใหม่ ๆ เนื้อหาดังกล่าวย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างสำคัญในการใช้เป็นกรอบสำหรับช่วยคัดเลือกข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์ตีความ รวมทั้งสรุปและอภิปรายผลการศึกษาที่เป็นการทำงานในลำดับถัดไปของโครงการ

บทที่ 3

สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกรวิชาการ

เนื้อหาในบทนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์งานแสวงหาความรู้ที่ว่าด้วยสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ ที่มีปรากฏอยู่ในโลกทางวิชาการ ทั้งในรูปของบทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยจะนำเสนอในรายละเอียดแยกเป็นส่วนที่มาจากงานในประเทศและส่วนที่มาจากต่างประเทศที่ได้จากฐานข้อมูลลักษณะต่าง ๆ ปลายทางจะนำไปสู่การวิเคราะห์ว่า ในโลกรวิชาการมีการทำงานทางด้านสุขภาวะทางปัญญาอย่างไรกันบ้าง หยั่งอยู่บนบริบทใด ด้วยคุณลักษณะของงานเป็นอย่างไร นอกจากนี้ การทำงานเชิงวิชาการที่น้อมนำ การเติบโตของงานทางจิตวิญญาณนั้น จะมีท่วงท่า หนทาง และลักษณะวิธีดำเนินการ ที่ต่อยอดและแตกต่าง ออกจากการทำงานเชิงวิชาการแบบกระแสหลักที่เคยเป็นมาอย่างไร ข้อค้นพบนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำไปใช้พัฒนาระเบียบวิธีวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ (Spirituality) ซึ่งสามารถนำไปสู่การใช้ทำความเข้าใจและแก้ปัญหาอันซับซ้อนของสังคม รวมถึงเพื่อก้าวข้ามวิกฤตอันเกิดจากข้อจำกัดของการทำงานของกระบวนทัศน์แบบเดิมได้ต่อไป

การสืบค้นข้อมูลจำเป็น (จากโลกเครือข่ายออนไลน์) ให้ได้ครอบคลุมและครบถ้วนมากที่สุด นับเป็นตัวบ่งบอกว่าการศึกษาครั้งนี้จะมีความหมาย มีความน่าเชื่อถือ และประสบความสำเร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กระจายสรรพกำลังลงทำงานกันในหลากหลายระนาบของข้อมูล เริ่มตั้งแต่ข้อมูลที่มาจากโลกรวิชาการในประเทศกับโลกรวิชาการต่างประเทศ ข้อมูลจากฐานข้อมูลบรรณานุกรมและวรรณกรรมทางวิชาการที่เชื่อถือได้ระดับโลก และข้อมูลจากฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์วารสารวิชาการที่มีชื่อเสียงและตีพิมพ์ผลงานที่มีเนื้อหาสอดคล้องเกี่ยวข้องกัน การได้มาซึ่งข้อมูลผ่านหนทางข้างต้น จึงมีโอกาสดังกล่าวที่ข้อมูลจะมีความทับซ้อนกันอยู่บ้างซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (เนื่องจากแหล่งที่มาหลายระนาบ) ดังนั้น ในการวิเคราะห์และตีความความหมายที่ได้จึงอาศัยการพิจารณาจากภาพรวมเป็นสำคัญ ไม่อาจระบุชี้ขาดได้ด้วยตัวเลขเสมอไป

เพื่อตอบโจทย์การศึกษาดังกล่าว ในบทนี้จึงขอแนะนำเสนอเป็นทั้งสิ้น 3 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกรวิชาการจากฐานข้อมูลในประเทศและ Scopus สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกรวิชาการจากฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์และวารสารที่เลือกอย่างเฉพาะเจาะจง และเจาะลึกงานวิจัยสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณที่อยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม

3.1 สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกวิชาการจากฐานข้อมูลในประเทศและ Scopus

ข้อมูลในส่วนนี้ได้ถูกคัดเลือกขึ้นมาและทำการศึกษาจากฐานข้อมูลวรรณกรรมทางวิชาการระดับชาติ Thaijo จำนวน 80 เรื่อง และฐานข้อมูลระดับนานาชาติ Scopus อีก 120 เรื่อง โดยจำนวนดังกล่าวถูกปรับให้สอดคล้องเหมาะสมกับจำนวนงานที่หาได้และง่ายต่อการเทียบเคียงให้เป็นคำร้อยละเพื่อวิเคราะห์ความหมาย เป็นข้อมูลในช่วง 10 ย้อนหลัง (ค.ศ. 2012 – 2022) และคำสำคัญ (Keyword) ที่ใช้เป็นคำค้นได้แก่

- สุขภาวะทางปัญญา, สุขภาวะทางจิตวิญญาณ, และ *spiritual health* ในกรณีของฐานข้อมูล Thaijo
- *spiritual health*, และ *spirituality in health* ในกรณีของฐานข้อมูล Scopus

อนึ่ง มีข้อสังเกตที่พบระหว่างทำการศึกษาข้อมูลจากทั้งสองฐานข้อมูล คือ

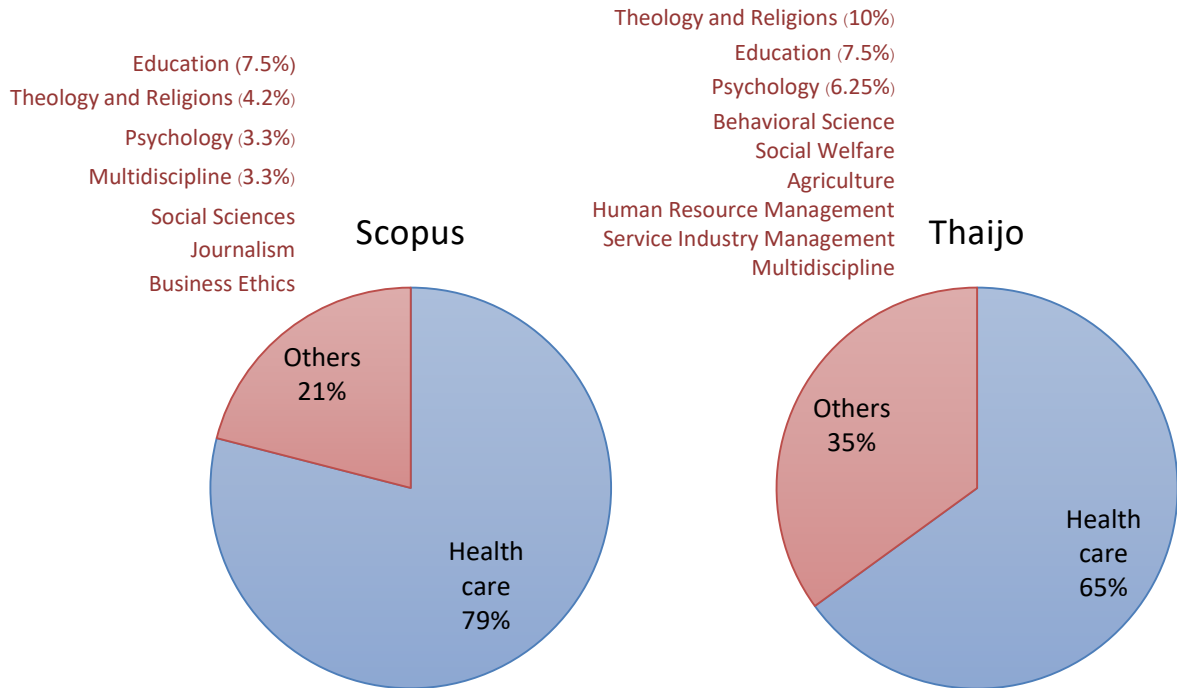
1. การนำเสนอผลการศึกษาจาก 2 ฐานข้อมูล ไม่ได้มีนัยยะว่างานวิจัยฐาน Scopus เป็นงานวิจัยที่จากต่างประเทศ และงานวิจัยฐาน Thaijo เป็นงานวิจัยในประเทศไทย เพราะมีบทความวิจัยจากประเทศไทยที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารบนฐาน Scopus เช่นเดียวกับที่มีบทความวิจัยที่ทำในต่างประเทศและมาตีพิมพ์บนฐาน Thaijo และบางบทความวิจัยก็พบอยู่ในทั้ง 2 ฐานข้อมูล

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะนำเสนอเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ บริบทด้านศาสตร์ / สาขาวิชาในการทำวิจัย (Context) ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) และประเด็นหลักในการศึกษา (Focus of Study) ในแต่ละหัวข้อจะสรุปประเภทย่อยเป็นคำร้อยละ ซึ่งจะทำให้เห็นสัดส่วนงานวิจัยในฐาน Scopus และ Thaijo ว่ามีการให้ความสำคัญที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์นี้ไม่ได้มีเจตนาเปรียบเทียบในแง่จำนวนงานวิจัยว่า ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ มีงานวิจัยประเภทใดมากกว่าหรือน้อยกว่ากัน

3. การเขียนบรรยายประกอบแผนภาพในแต่ละหัวข้อ ใช้การยกตัวอย่างงานวิจัยเพียงบางเรื่องเพื่อสื่อสารให้ได้ใจความ ส่วนรายละเอียดบทความวิชาการและบทความวิจัยทั้ง 200 เรื่องสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ขอแนะนำเสนอเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บริบทด้านศาสตร์/สาขาวิชาในการทำวิจัย (Context)



Scopus

พบงานวิจัยในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสุขภาพ (Health Care) มากที่สุดเป็นจำนวน 94 บทความ (79.2%) เป็นไปได้ว่าเพราะ keyword ที่ใช้ search เป็นคำว่า spiritual health และ spiritual in health และเพราะมีหลากหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ เวชศาสตร์สังคม การผดุงครรภ์และอนามัยเจริญพันธุ์ สุขภาพชุมชน นโยบายสุขภาพ ฯลฯ ส่วนงานวิจัยในสาขาวิชาอื่น ๆ รวมมีจำนวน 25 บทความ (20.8%) โดย 3 อันดับแรกคือ การศึกษา 9 เรื่อง เทววิทยาและศาสนา 5 เรื่อง จิตวิทยากับสหวิทยาการเท่ากันที่ 4 เรื่อง นอกจากนั้น เป็นงานด้านวารสารศาสตร์ จริยศาสตร์ ธุกิจ สังคมศาสตร์ อย่างละ 1 เรื่อง

ตัวอย่างงานวิจัยที่น่าสนใจที่เป็นสหวิทยาการ เช่น งานวิจัยเรื่อง

- Religious Involvement and Self-Perceived Spiritual Health: A Quantitative Study of Canadian Children with Disabilities (Michaelson, V., Swinton, J., King, N. & Pickett, W., 2020) เป็นงานวิจัยที่บูรณาการระหว่างสาธารณสุขศาสตร์กับศาสนา โดยเป็นการวิเคราะห์ระดับประเทศ เพื่อศึกษาว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของเยาวชนมีผลต่อการรับรู้สุขภาวะทางปัญญาของพวกเขาหรือไม่ กลุ่มใดที่มีการรับรู้สุขภาวะทางปัญญาของตนเองน้อย และจะมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาอย่างไร

Thaijo

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสุขภาพ (Health Care) เช่นเดียวกับที่พบใน Scopus แต่มีสัดส่วนที่น้อยกว่า คือ จำนวน 52 บทความ (65%) ในขณะที่งานด้านอื่น ๆ มีจำนวน 28 เรื่อง (35%) โดย 3 อันดับแรกคือ เทววิทยาและศาสนา 8 เรื่อง การศึกษา 6 เรื่อง จิตวิทยา 5 เรื่อง นอกจากนั้น พบงานวิจัยที่เป็นสหวิทยาการ 3 เรื่อง¹ และงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ เกษตรศาสตร์ การบริหารทรัพยากรบุคคล การจัดการอุตสาหกรรมบริการ อย่างละ 1-2 เรื่อง มีข้อสังเกตว่า งานด้านเทววิทยาและศาสนาจำนวนมากเป็นงานที่เชื่อมโยงสุขภาวะทางปัญญากับพุทธศาสนา² งานด้านการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาแนวคิด กิจกรรม โปรแกรม หรือคู่มือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ส่วนงานด้านจิตวิทยาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางจิตวิทยากับสุขภาวะทางปัญญา และการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในกลุ่มนักศึกษา คนทำงาน และผู้สูงอายุ

โดยสรุป บทความวิจัยและบทความวิชาการทั้ง 2 ฐานข้อมูลอยู่ในบริบทของการดูแลสุขภาพมากที่สุด โดยในฐาน Scopus มีงานวิจัยด้านการดูแลสุขภาพ 79% และในฐาน Thaijo 65% ตามมาด้วยการศึกษา เทววิทยาและศาสนา จิตวิทยา ซึ่งในภาพรวมจะเห็นได้ว่า งานวิจัยในฐาน Thaijo มีความหลากหลายในแง่สาขาวิชามากกว่าใน Scopus เล็กน้อย

2. ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)

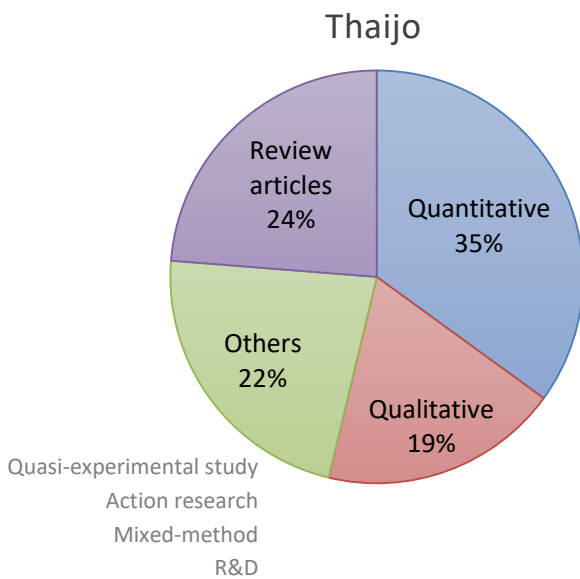
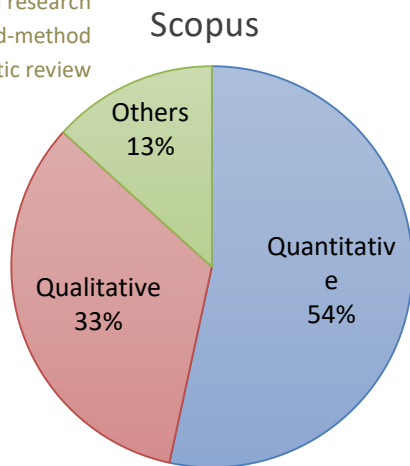
Scopus

งานวิจัยที่พบส่วนมากใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เป็นจำนวน 64 บทความ (53.4%) รองลงมาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 40 บทความ (33.3%) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ ได้แก่ งานวิจัยกึ่งทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยแบบผสม และการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) รวมจำนวน 16 บทความ (13.3%)

¹ เป็นงานที่บูรณาการระหว่างจิตวิทยากับการศึกษา 1 เรื่อง บูรณาการระหว่างจิตวิทยากับพฤติกรรมศาสตร์ 1 เรื่อง และบูรณาการระหว่างพยาบาลศาสตร์กับสถาปัตยกรรมศาสตร์ 1 เรื่อง

² โดยเฉพาะการเชื่อมโยงสุขภาวะทางปัญญากับหลักธรรมในพุทธธรรม ผลงานสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

Quasi-experimental study
Action research
Mixed-method
Systematic review



งานวิจัยเชิงปริมาณให้ความสำคัญไปทางการสำรวจระดับการมีสุขภาวะทางปัญญาของกลุ่มคนต่าง ๆ (ซึ่งเป็นการสำรวจระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศกับกลุ่มประชากรจำนวนมาก) การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่น การสร้างหรือแปลแบบวัดสุขภาวะทางปัญญาเป็นภาษาต่างๆ และทดสอบความเที่ยงและความตรง (reliability & validity) ของแบบวัด ยกตัวอย่างเช่น

- Influence of participation in multiple school-based health promotion programs on students' health. (Kang, E., & Yun, Y. H., 2020)
- The relationship between spiritual health and happiness in medical students during the COVID-19 outbreak: A survey in southeastern Iran. (Abdolkarimi M, et al., 2022)
- Psychometric properties of the Brazilian version of the lived experience component of the Spiritual Health and Life-Orientation Measure (SHALOM). (Nunes SAN, et al., 2018)

มีข้อสังเกตว่าแบบวัดสุขภาวะทางปัญญามีหลากหลาย แต่ที่พบในงานวิจัยได้บ่อยที่สุด ได้แก่ (1) Spiritual Well-Being Scale (2) Paloutzian and Ellison Spiritual Health Questionnaire (3) Functional Assessment of Chronic Illness Therapy—Spiritual Well-Being scale (4) Fisher's Spiritual Well-being scale

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาทั้งในเอกสารและความรู้เชิงประสบการณ์ในตัวบุคคล งานวิจัยเชิงเอกสารใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น Literature Review และ

Concept Analysis วัตถุประสงค์มีหลากหลาย เช่น เพื่อนำเสนอแนวทางการดูแลสุขภาวะทางปัญญา เพื่อทำให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยด้านสุขภาวะทางปัญญา เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิด (conceptual framework) หรือเพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการสุขภาวะทางปัญญาเข้าไปในระบบสุขภาพ ยกตัวอย่างเช่น

- Spiritual Self-Care Management for Nursing Professionals: A Holistic Approach (Nilsson H., 2022)
- Spiritual Health: A Concept Analysis. (Jaberi A, et al., 2019)³
- Spiritual Health in Iranian Elderly: A Concept Analysis by Walker and Avant's Approach. (Pishkhani, M.K., et al, 2019)

งานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์ของบุคคล มักใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม บางงานวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบฐานราก (Grounded Theory) หรือการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) งานวิจัยกลุ่มแรกเป็นการศึกษาจากมุมมองของผู้ให้บริการสุขภาพ เช่น แพทย์ พยาบาล ผู้ดูแล (care giver) หรือนักวิชาการ ว่าพวกเขามีมุมมองต่อที่ทางของสุขภาวะทางปัญญาในระบบสุขภาพอย่างไร พวกเขามีแนวคิดและแนวปฏิบัติอย่างไร บางงานศึกษาในบริบทโรงพยาบาล บางงานสนใจบทบาทของบุคลากรเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องกับมิติความเชื่อทางศาสนาและผู้เยียวยาในท้องถิ่น (local healer) และบางงานสนใจศึกษาสุขภาวะทางปัญญาของบุคลากรเหล่านี้เองทั้ง ในแง่สิ่งที่มีผลต่อสุขภาวะทางปัญญาและแนวทางการดูแลสุขภาวะสุขทางปัญญาของพวกเขา เช่น

- Exploring the place of spirituality in Canadian health promotion. (Gerhardt-Strachan K., 2022).
- The relationship between spiritual health, health-promoting behaviors, depression and resilience: A longitudinal study of new nurses. (Chiang, Y. C., et al, 2021)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่เป็นการศึกษาประสบการณ์สุขภาวะทางปัญญาของกลุ่มคนที่สนใจศึกษาว่าพวกเขามีแนวคิด ความเข้าใจ พฤติกรรม หรือมีประสบการณ์ในการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของตนเองอย่างไร เช่น การวิจัยในกลุ่มเด็กและเยาวชน นักศึกษาพยาบาล กลุ่มผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ผู้สูงอายุ ผู้หญิง (ผู้หญิงท้อง ผู้หญิงที่รับราชการทหาร) กลุ่มความหลากหลายทางเพศ ฯลฯ เป้าหมายเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่นำไปพัฒนาต่อยอด เช่น สรุปลงค์ประกอบการดูแลสุขภาวะทางปัญญาเพื่อพัฒนาเป็นตัวชี้วัด (indication) ระบุตัวแปรที่มีผลต่อสุขภาวะทางปัญญา พัฒนาเป็นแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะที่เข้ากับบริบทของกลุ่มหรือสร้างนิยาม (definition) ของสุขภาวะทางปัญญาที่มีคุณค่าความหมายต่อกลุ่มคนนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น

³ เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแนวคิดของสุขภาวะทางปัญญาในวรรณกรรมทางด้านพยาบาลศาสตร์และด้านที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

- Spiritual health as experienced by Muslim adults in Iran: A qualitative content analysis. (Jaberi, A., et al., 2019)
- Exploring the Process of Spiritual Health of the Elderly Living in Nursing Homes: A Grounded Theory Study. (Jadidi A, et al, 2021)
- Holistic Health Practices of Rural Thai Homebound Older Adults: A Focused Ethnographic Study (Detthippornpong, S., et al, 2022)
- Developing a definition of spiritual health for Canadian young people: a qualitative study. (Michaelson, V., 2021)

งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ ได้แก่ งานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยแบบผสม (Mixed method Research) และการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ยังพบแต่ละประเภทจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ

งานวิจัยกึ่งทดลอง งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ และงานวิจัยแบบผสม มีจุดร่วมอย่างหนึ่ง คือ ใช้ในงานที่มีการพัฒนาและส่งเสริมการมีสุขภาพทางปัญญาผ่านกิจกรรมทางการศึกษาหรือกระบวนการดูแลรักษาสุขภาพให้กับกลุ่มตัวอย่าง (มี intervention) เพียงแต่มีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยกึ่งทดลองสนใจที่ผลลัพธ์การจัดการศึกษา โดยวัดผลเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น

- The Impact of Interprofessional Spiritual Health Education on Military Students' Lifestyle. (Darzi, H., et al. 2021)

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการสนใจที่กระบวนการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพ ประเมินผลการใช้และสะท้อนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรม เช่น

- Preparation for pre-ageing populations in the workplace: Spiritual health and psychological well-being development program. (Chongvisal, R., 2021)

งานวิจัยแบบผสมให้ความสำคัญกับการประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เช่น

- " Slowed Down but Not Stopped": A Spiritual Life Review Intervention in Patients with Neurodegenerative Disease. (Sytsma, T. T., et al., 2020)
- Long-term health-related quality of life, growth, and spiritual well-being after hematopoietic stem-cell transplantation. (Andrykowski, M. A., et al., 2005)

นอกจากนี้ ยังพบว่างานวิจัยแบบผสมมีการใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การสำรวจคุณลักษณะ การรับรู้ตนเอง บทบาท และประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงใช้ในการพัฒนาแบบประเมิน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพสำรวจหาประเด็นที่นำมาใช้เป็นข้อคำถาม และใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการทดสอบ ประสิทธิภาพของแบบประเมิน เช่น

- Undergraduate Nursing Students' Spirituality and Perceived Ability to Provide Spiritual Care: A Mixed-Method Study. (O'Connell-Persaud S. & Isaacson MJ., 2022)
- Design and Validate of Professional Spiritual Health Questionnaire for Professors (Soft Warfare Officers). (Asadzandi, M., et al, 2021).

ส่วนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review)⁴ พบว่ามีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อสำรวจและสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านสุขภาวะทางปัญญา และเพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับการมีสุขภาวะปัญญา ของตัวอย่างที่สนใจศึกษาจากงานวิจัยที่ผ่านมา

- Spiritual Health in Iranian University Students: A Systematic Review and meta-analysis. (Tahan, M. & Azari, F. (2022).⁵

Thaijo

บทความที่พบส่วนมากเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 28 บทความ (35%) รองลงมาเป็นบทความ วิชาการจำนวน 19 บทความ (24%) งานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 15 บทความ (19%) และงานวิจัยที่ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ ได้แก่ งานวิจัยกึ่งทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยแบบผสม และงานวิจัยและ พัฒนา รวมจำนวน 18 บทความ (22%) ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้งานวิจัยเชิงปริมาณจะมีสัดส่วนมากที่สุด แต่

⁴ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ถือเป็นรูปแบบการวิจัยชนิดหนึ่งในระดับทุติยภูมิ (Secondary Study) เนื่องจาก เป็นกระบวนการศึกษาผลงานวิจัย เพื่อตอบโจทย์ปัญหาที่ต้องการทราบ มีการกำหนดคำถามของการทบทวนวรรณกรรม (Review Question) โดยใช้การสืบค้นข้อมูลจากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน มีการกำหนดกรอบในการสืบค้น (PICO Framework) เกณฑ์การคัดเลือก ผลงาน (Inclusion Criteria) และเกณฑ์การคัดผลงานออก (Exclusion Criteria) มีกระบวนการในการกำหนดคำสืบค้น (Searching Terms) การ กำหนดฐานข้อมูลในการสืบค้น (Database) ภายหลังการสืบค้นและได้ผลงานวิจัยที่ตรงกับคำถามของการทบทวนวรรณกรรม จะมีกระบวนการ ประเมินค่างานวิจัย (Critical Appraisal) เพื่อคัดเลือกเฉพาะผลงานที่ได้มาตรฐานมาใช้ในการทบทวนวรรณกรรม โดยนำผลงานที่ถูกคัดเลือกมา รวบรวมโดยใช้ (Data Extraction Sheet) แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป (อัจฉรา คำมะ ทิตย์ และ มัลลิกา มารรัตน์, 2559)

⁵ ตามความเข้าใจของผู้ทบทวนวรรณกรรม แม้ว่า Systematic Review จะเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แต่ไม่จัดอยู่ในกลุ่มงานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่นเดียวกับ Content Analysis เพราะมีการนำผลสถิติจากงานวิจัยย้อนหลังมาคำนวณค่าเฉลี่ยของสถิติ ดังเช่นงานวิจัยนี้ที่การศึกษาระดับการมี สุขภาวะทางปัญญาของนักศึกษาชาวอิหร่าน เป็นการศึกษาจากงานวิจัยที่ทำการประเมินสุขภาวะทางปัญญาของนักศึกษาชาวอิหร่าน ย้อนหลัง 10 ปี (2012-2021) รวมจำนวนตัวอย่าง 4,805 คนแล้วคำนวณเป็นค่าเฉลี่ย ซึ่งผลการศึกษานักศึกษาชาวอิหร่านมีระดับสุขภาวะทางปัญญาอยู่ ในระดับสูง

งานวิจัยประเภทต่าง ๆ ก็มีสัดส่วนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน รวมถึงมีบทความวิชาการจำนวนมากที่เป็นการทบทวนและเขียนเรียบเรียงองค์ความรู้ (ที่ยังไม่นับเป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร) ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ งานวิจัยด้านสุขภาวะทางปัญญาในฐานะข้อมูล Thaijo มีงานวิจัยและพัฒนา (Research & Development) แต่ไม่มีงานทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review)

ประเด็นหลักของงานวิจัยเชิงปริมาณเป็นในทำนองเดียวกับงานวิจัยในฐานะ Scopus คือ การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่น การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ การสร้างแบบวัดสุขภาวะทางปัญญา ไปจนถึงการสำรวจระดับการมีสุขภาวะทางปัญญาหรือระดับความต้องการด้านจิตวิญญาณของกลุ่มคนต่าง ๆ ยกตัวอย่างงานวิจัย เช่น

- อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ โดยมีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลเป็นตัวแปรส่งผ่าน (กิตติทัศน์ หวานฉ่ำ และคณะ, 2565)
- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท. (เลอลักษณ์ มหิพันธุ์ และคณะ, 2560)

งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยที่ใช้การทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา ถอดบทเรียนประสบการณ์ของหน่วยงานหรือชุมชนที่มีประสบการณ์การเสริมสร้างสุขภาวะมาก่อน หรือเป็นการวิจัยเชิงอนาคตด้วยเทคนิค Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) นอกจากนี้ งานวิจัยอีกกลุ่มที่พบมากคือ การศึกษาประสบการณ์ของผู้ป่วยกลุ่มต่าง ๆ ผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ว่าพวกเขามีประสบการณ์การสร้างและดูแลสุขภาวะทางปัญญาของตนเองอย่างไร แต่ในทางกลับกัน ไม่พบงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาประสบการณ์ของบุคลากรด้านสุขภาพ⁶ ส่วนงานวิจัยเชิงเอกสารพบเพียง 1 เรื่อง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หมโนทัศน์ (Conceptual Analysis)⁷ ยกตัวอย่างงานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น

- การศึกษาประสบการณ์การคืนสู่สุขภาวะของผู้อยู่กับโรคไบโพลาร์ (สุคคะนิง ฤทธิ์ฤชัย และคณะ, 2562)
- ถอดบทเรียนการนำแนวคิดปรัชญาตะวันออกด้วยเทคนิคเต๋าเต๋อซินซี เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพนักงานในสถานประกอบการ (ทิพรดา ประสิทธิ์แพทย์, 2562).

⁶ พบเพียงบทความวิชาการ 1 บทความ เรื่อง การพยาบาลด้านจิตวิญญาณ: มิติความเชื่อต่อชีวิตหลังความตายแนวปฏิบัติของผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม (มาลี คำคง, 2557) ที่อาจารย์พยาบาลเขียนแบ่งปันประสบการณ์การพยาบาลผู้ป่วยเพื่อตอบสนองความเชื่อต่อชีวิตหลังความตาย

⁷ บทความวิชาการเรื่อง การวิเคราะห์หมโนทัศน์ภาวะบิบัคันทางจิตวิญญาณ (ยุทธชัย ไชยสิทธิ์ และคณะ, 2564)

งานวิจัยกึ่งทดลอง และงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเน้นการพัฒนากระบวนการหรือรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา เช่น โปรแกรมการเรียนรู้ กิจกรรมการให้คำปรึกษา การใช้แอปพลิเคชัน และศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วม ยกตัวอย่างเช่น

- ผลของการใช้แอปพลิเคชันการดูแลแบบประคับประคองในมิติจิตวิญญาณตามวิถีพุทธวัฒนธรรมต่อความรู้และการรับรู้ความสามารถในการดูแลมิติจิตวิญญาณของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา (นุรดีนี ตือระ และคณะ, 2564)
- An Action Research Approach towards Development of Spirituality among Thai University Students. (Chongvisal,R. & Boonyarit, I., 2018)

งานวิจัยและพัฒนาพบ 1 เรื่อง เป็นการออกแบบที่พักอาศัยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในผู้สูงอายุ (พัชรภรณ์ ไซยสังข์, 2564) ส่วนงานวิจัยแบบผสม พบว่ามีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยนี้เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างหลากหลาย อาทิ การศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา การศึกษาผลของกิจกรรม การศึกษา การรับรู้ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การพัฒนาตัวชี้วัดและแบบประเมิน ยกตัวอย่างงานวิจัย เช่น

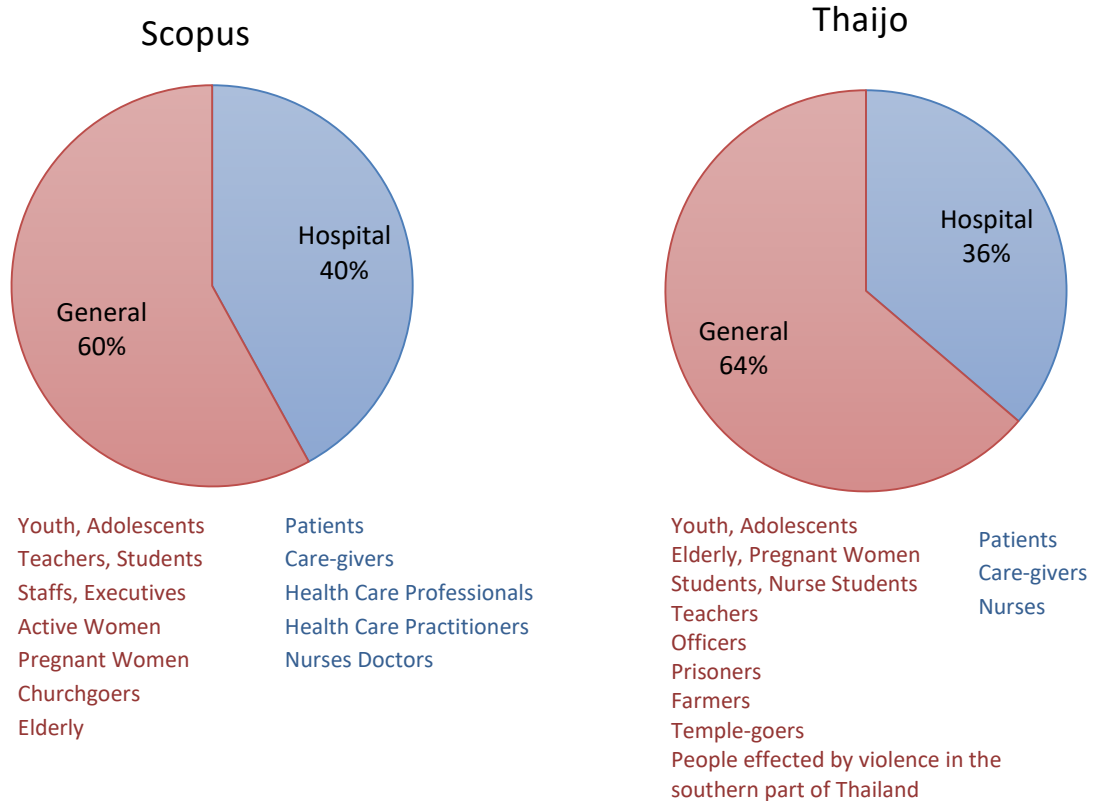
- Spiritual Well-Being Measurement of Older Adults in a Community-Dwelling: A Short-Form Development (Pattaraarchachai, J. & Viwatpanich, K. 2021)
- ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ (ปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ, 2561)
- การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการพัฒนาจิตสุขภาวะทางปัญญา:กรณีศึกษาในกลุ่มชานา ชาวอินทรีบ้านคูหาใน (วิมลมาลย์ ศรีรุ่งเรือง และคณะ, 2561)

สำหรับบทความวิชาการ ซึ่งมีอยู่ถึง 19 บทความ (24%) สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ (1) สุขภาวะทางปัญญา : ที่มา ความสำคัญ ความหมาย องค์ประกอบ (2) พยาบาล : การใช้แนวคิดสุขภาวะทางปัญญาในการดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาลและการทำงานกับชุมชน การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาให้นักศึกษาพยาบาล (3) แนวคิดและวิธีการต่าง ๆ เพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา : การให้คำปรึกษาตามแนวคิดสตรีนิยม จิตตปัญญาศึกษา ฝึกล้านนา โยคะ พุทธวิธี ฯลฯ

โดยสรุป ผู้ทบทวนวรรณกรรมได้สรุปและยกตัวอย่างงานวิจัยในแต่ละระเบียบวิธีไว้พอสังเขปเพื่อให้ผู้อ่านเห็นทิศทางและรูปแบบของการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา โดยงานวิจัยในฐาน Scopus และ Thaijo ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณทั้ง 2 ฐาน แต่จะเห็นได้ว่าใน Scopus จะให้น้ำหนักกับงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ในขณะที่ Thaijo มีสัดส่วนของงานวิจัยประเภทอื่นๆ อาทิ งานวิจัยแบบผสม งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ งานวิจัยและพัฒนา และงานวิจัยกึ่งทดลองมากกว่า รวมทั้งมี

บทความเชิงวิชาการ (Review Article) เป็นจำนวนมาก แต่ใน Scopus หากมีงานทบทวนวรรณกรรมก็จะเป็นการนำเสนอผลงานวิจัยเชิงเอกสารมากกว่าบทความวิชาการ

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)



หัวข้อนี้นำเสนอเพื่อให้เห็นภาพรวมว่า วรรณกรรมในฐาน Scopus และ Thaijo ให้น้ำหนักกับการดูแลสุขภาพและการรักษาความเจ็บป่วยในโรงพยาบาล กับการส่งเสริมสุขภาพสำหรับบุคคลทั่วไปแตกต่างกันหรือไม่ โดยพิจารณาจากงานวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง หรือพิจารณากลุ่มบุคคลที่เป็นประเด็นเนื้อหาหลัก ในกรณีที่เป็นบทความวิชาการ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล ทั้งฝั่งผู้รับบริการ^๘ บุคลากรทางการแพทย์ และผู้ให้การดูแล 2) กลุ่มบุคคลทั่วไป (รวมถึงงานวิจัยประเภทที่ไม่ได้ระบุกลุ่มตัวอย่าง เช่น การพัฒนาแบบประเมินสุขภาวะทางปัญญาซึ่งใช้ได้กับบุคคลทั่วไป) ผลปรากฏว่า วรรณกรรมในทั้ง 2 ฐานให้น้ำหนักกับการส่งเสริมสุขภาพของบุคคลทั่วไปมากกว่า โดยในฐาน Scopus มีบทความเกี่ยวกับบุคคลทั่วไป

^๘ กรณีที่ไม่แน่ใจว่า จะจัดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้รับบริการในโรงพยาบาล หรือบุคคลทั่วไป เช่น สตรีตั้งครรภ์ จะพิจารณาจากวิธีการที่ผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง หากเป็นกลุ่มที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลและเข้าถึงด้วยการติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจะจัดงานวิจัยนั้นอยู่ในกลุ่มที่ใช้โรงพยาบาลเป็น setting แต่ถ้าหากเป็นงานที่พูดถึงสตรีตั้งครรภ์โดยทั่วไปจะจัดงานวิจัยนั้นอยู่ในกลุ่มทั่วไป

60% และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล 40% และใน Thaijo มีบทความเกี่ยวกับบุคคลทั่วไป 64% และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล 36% (สัดส่วนของบุคคลทั่วไปมากกว่าใน Scopus เล็กน้อย) ข้อสังเกตที่พบ ได้แก่

1) กลุ่มบุคคลทั่วไปหลัก ๆ ที่พบในทั้ง 2 ฐาน คือ เด็ก เยาวชน วัยรุ่น นักศึกษา (ทั้งนักศึกษาทั่วไป และนักศึกษาพยาบาล) ครู ผู้หญิง ผู้สูงอายุ คนทำงาน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ (ใน Scopus ศึกษาในกลุ่ม Churchgoer ใน Thaijo ศึกษาผู้ปฏิบัติธรรมในวัดและสถานปฏิบัติธรรม)

2) กลุ่มบุคคลทั่วไปที่พบเฉพาะในฐาน Thaijo คือ กลุ่มผู้ต้องขัง ขาวนา และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้⁹

3) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล ในฐาน Scopus มีหลายงานที่สนใจศึกษาบุคลากรทางการแพทย์ บางงานศึกษาเฉพาะเจาะจงไปที่ผู้ปฏิบัติการด้านสุขภาพทางปัญญา (Spiritual Health Practitioner) และพยาบาลชุมชนศรัทธา (Parish Nurse)¹⁰ ซึ่งดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม และมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มแพทย์¹¹ ซึ่งในฐาน Thaijo มีแต่การศึกษาในกลุ่มพยาบาล ยังไม่มีการศึกษาในกลุ่มแพทย์

4. ประเด็นหลักในการศึกษา (Focus of Study)

Scopus

ประเด็นหลักของการศึกษาที่พบมากที่สุดคือ การหาความสัมพันธ์ระหว่าง spiritual health กับตัวแปรอื่น รองลงมาคือ การการศึกษาเพื่อทบทวนแนวคิดและความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา การพัฒนา

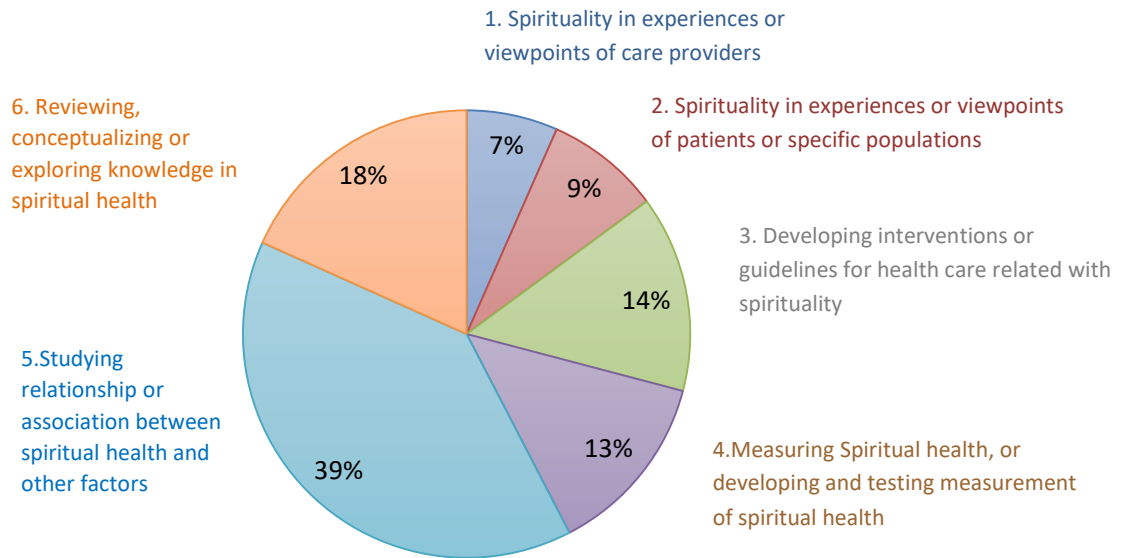
⁹ งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้ต้องขัง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาสุขภาพทางปัญญาและพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดีอาเสพติดตามหลักพุทธธรรม (มนตรี หลินภู และคณะ, 2563) และงานวิจัยเกี่ยวกับขาวนา เป็นงานวิจัยแบบผสม ศึกษาผลการบริหารจัดการกลุ่มด้วยการพัฒนาจิตสุขภาพทางปัญญา: กรณีศึกษาในกลุ่มขาวนา ชาวอินทรี บ้านคูหาโน (วิมลมาลย์ ศรีรุ่งเรือง และคณะ, 2561) และงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาประสบการณ์การดูแลสุขภาพเชิงวัฒนธรรม (สุนิดา อรรถอนุชิต และคณะ, 2562) และประสบการณ์ความเข้มแข็งทางจิตใจของสตรีผู้สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ (นิมิตตารา แว และคณะ, 2559)

¹⁰ เป็นงานวิจัยที่สำรวจบทบาทของ spiritual health practitioners ในการดูแลผู้ป่วยวิกฤต (Roze des Ordon, A. L., et al, 2022) และในการทำงานเป็นทีมสุขภาพชุมชน (McLean G., 2022) งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเพื่อการศึกษาต่อเนื่องและการพัฒนาวิชาชีพของ spiritual health practitioners (Wong, S., & Tan, H., 2017) และงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ประสานงานพยาบาลชุมชนศรัทธา (Parish Nurse) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมในชุมชนนิกบวช (Wordsworth H., 2014)

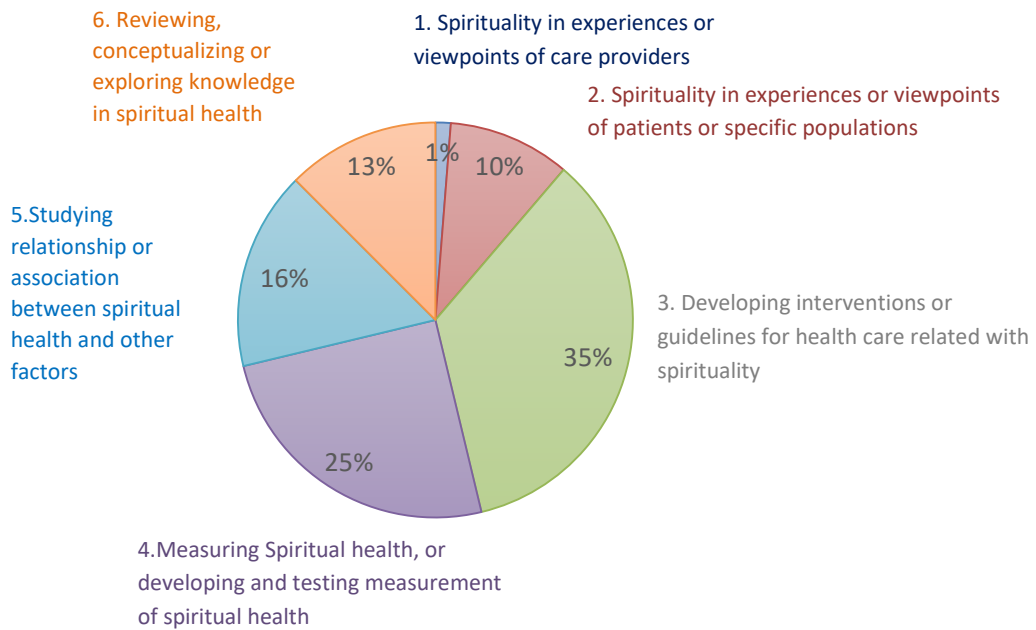
¹¹ พบงานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์ของแพทย์ 1 งาน ชื่อเรื่อง Saint and Doctors: Gender, Social Class and Spiritual Health in the Egyptian Delta from the 1890s to 1910s. (Boyle, S., 2021) เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่สำรวจแนวทางที่แพทย์อเมริกันมิชชันนารีต่อรองกับขอบเขตในการเยียวยารักษาในเมืองที่มีความหลากหลายของผู้เยียวในท้องถิ่น ความเชื่อ และผู้ป่วย

Intervention หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการดูแลสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับมิติจิตวิญญาณ และการวัดประเมินหรือพัฒนาเครื่องมือวัดเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา ตามลำดับ

Scopus



Thaijo



Thaijo

ประเด็นหลักของการศึกษาที่พบมากที่สุดคือ การพัฒนา Intervention หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการดูแลสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับมิติจิตวิญญาณ ประเด็นที่พบบรองลงมาคือ การวัดประเมินหรือพัฒนาเครื่องมือวัดเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา การหาความสัมพันธ์ระหว่าง spiritual health กับตัวแปรอื่น และการศึกษาเพื่อทบทวนแนวคิดและความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา ตามลำดับ

เมื่อทำการวิเคราะห์หลังไปรายละเอียด เพื่อให้เห็นทิศทางร่วมกันของบทความวิจัยและบทความวิชาการใน Scopus และ Thaijo พบว่า ประเด็นหลักของการศึกษานี้สามารถจัดจำแนกอย่างคร่าว ๆ ได้เป็น 6 กลุ่มหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ให้บริการด้านสุขภาพ : งานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งว่าผู้ให้บริการด้านสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล ผู้ดูแล มีประสบการณ์หรือมุมมองต่อเรื่องสุขภาวะทางปัญญาอย่างไร ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ พวกเขามีบทบาทอย่างไรต่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา พบเจออุปสรรคความยากลำบากอย่างไรในการปฏิบัติหน้าที่ มีการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของตนเองอย่างไรบ้าง

งานวิจัยในกลุ่มนี้มีสัดส่วนในฐาน Scopus 6% และใน Thaijo 1% นับว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยที่สุดในทั้ง 2 ฐาน โดยใน Thaijo พบเพียงบทความวิชาการ 1 บทความ เป็นการแบ่งปันประสบการณ์ของผู้เขียนในการพยาบาลผู้ป่วยเพื่อตอบสนองความเชื่อต่อชีวิตหลังความตายแนวปฏิบัติของผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม (มาลี คำคง, 2557)

กลุ่มที่ 2 การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้รับบริการสุขภาพ หรือกลุ่มประชากรที่สนใจศึกษา : งานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มประชากรที่สนใจ เช่น ผู้ใหญ่ชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ผู้ต้องขังคดียาเสพติด สตรีตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงสูง กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีเชื้อ HIV ฯลฯ ว่าพวกเขามีประสบการณ์หรือมุมมองต่อสุขภาวะทางปัญญาอย่างไร นอกจากนี้ มีการศึกษาประสบการณ์ของผู้รับบริการสุขภาพว่าพวกเขาได้รับการดูแลสุขภาวะทางปัญญาในโรงพยาบาล หรือมีแนวทางการดูแลตนเอง (spiritual self-care practices) อย่างไร รวมถึงประสบการณ์ในการรับมือ เยียวยา และฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ เช่น การเผชิญความรุนแรงและความสูญเสีย การอยู่กับโรคมะเร็ง เป็นต้น งานวิจัยในกลุ่มที่ 2 นี้มีสัดส่วนอยู่ใน Scopus 8% และใน Thaijo 10% นับว่า น้อยที่สุดเป็นอันดับ 2 รองลงมาจากกลุ่มที่ 1 ในทั้ง 2 ฐานข้อมูล

กลุ่มที่ 3 การสังเคราะห์แนวคิด วิธีการ หรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา : งานกลุ่มนี้มี 2 ส่วนคือ งานวิจัยเชิงเอกสารหรือบทความวิชาการที่มีเป้าหมายนำเสนอแนวคิดและแนวทางการเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญาต่าง ๆ อีกกลุ่มคือ งานวิจัยประเภทงานวิจัยกึ่งทดลอง งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ งานวิจัยและพัฒนา และงานวิจัยแบบผสมที่พัฒนาและทดลองใช้สิ่งแทรกแซง (intervention) เช่น รูปแบบ กระบวนการ กิจกรรมหรือโปรแกรมการเรียนรู้ สื่อและเครื่องมือ มาตรการ เป็นต้น ซึ่งในกระบวนการพัฒนาอาจรวมถึงงานวิจัยในระยะต่าง ๆ อาทิ การสำรวจเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในฐาน Thaijo มีสัดส่วนของบทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มนี้มากที่สุด คิดเป็น 35% ส่วนใน Scopus มีบทความวิจัยในกลุ่มนี้ 14 % เท่ากับสัดส่วนงานในกลุ่มที่ 1 และ 2 รวมกัน

กลุ่มที่ 4 การประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาพทางปัญญา : งานกลุ่มนี้ครอบคลุมการวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้แบบประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญากับกลุ่มประชากรต่าง ๆ การออกแบบและทดสอบแบบประเมินสุขภาพทางปัญญาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ใช้ รวมถึงบางงานมีการใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาประเด็นองค์ประกอบของแบบประเมินก่อน การแปลแบบประเมินสุขภาพทางปัญญาเป็นภาษาต่างๆ และการทดสอบความเที่ยงและความตรง (reliability & validity) ของแบบประเมิน งานวิจัยกลุ่มนี้ใน Scopus มี 13% ใน Thaijo มี 25%

กลุ่มที่ 5 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่น ๆ : งานกลุ่มนี้เป็นงานวิจัยที่ใช้สถิติอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทำนายตัวแปรตามด้วยตัวแปรอิสระ จัดระบบหรือโครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปร และศึกษาบทบาทการส่งผ่านของตัวแปร ใน Scopus งานวิจัยในกลุ่มนี้มากที่สุด คิดเป็น 40% นับว่ามากที่สุด ส่วนใน Thaijo มี 16%

กลุ่มที่ 6 การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา : งานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทบทวนและสำรวจองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในวรรณกรรม หรือสำรวจแนวทาง นโยบาย หลักสูตร กระบวนการดูแลรักษาสุขภาพว่าผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและการให้ความหมายต่อสุขภาพทางปัญญาอย่างไร และเกิดผลอย่างไร เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ เช่น นิยาม มิติ (dimension) องค์ประกอบของสุขภาพทางปัญญา กรอบแนวคิด ข้อเสนอแนะต่อแนวปฏิบัติ ตัวชี้วัด เป็นต้น ใน Scopus งานวิจัยในกลุ่มนี้ถึง 19% ส่วนใน Thaijo มี 13%

อาจสรุปได้ว่า ฐานข้อมูล Scopus มีสัดส่วนของบทความวิจัยในกลุ่มที่ 5 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็น 40% และเมื่อประกอบกับงานวิจัยกลุ่มที่ 4 การ

ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา 13% แล้วสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่างานวิจัยในฐาน Scopus มีสัดส่วนของงานวิจัยเชิงปริมาณมากที่สุด

ส่วนฐานข้อมูล Thaijo มีสัดส่วนของบทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มที่ 3 การสังเคราะห์แนวคิด วิธีการ หรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา มากที่สุด คิดเป็น 35% ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่าในฐาน Thaijo มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบงานวิจัยกึ่งทดลอง งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ งานวิจัยและพัฒนา และงานวิจัยแบบผสมค่อนข้างมาก ประกอบกับมีบทความวิชาการจำนวนมากที่นำเสนอแนวคิดแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาต่าง ๆ



ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้วิจัยจากที่ได้จากการสืบค้นและศึกษาข้อมูลมาทั้งหมดก็คือ งานวิจัยบางประเด็นที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วจำนวนมากน่าจะมีการทบทวนและสังเคราะห์ความรู้ได้ เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางจิตวิทยากับสุขภาวะทางปัญญา การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาให้ประชาชน แต่ในบางประเด็นที่ยังมีการศึกษาวิจัยน้อย ได้แก่ การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ให้บริการด้านสุขภาพ ผู้รับบริการสุขภาพ และกลุ่มบุคคลทั่วไป ก็เป็นพื้นที่ที่น่าสำรวจและพัฒนางานวิจัยใหม่ ๆ ขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มแพทย์ (ใน Scopus พบ 1 เรื่อง ใน Thaijo ไม่พบเลย) หรืองานวิจัยด้านแนวทางการดูแลตนเองเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา (Spiritual Self-care Practices) ของบุคลากรสุขภาพและบุคคลทั่วไป แม้ว่าจะพบบ้าง แต่ก็ยังน้อยอยู่มากเมื่อเทียบกับการพัฒนาการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาแก่ผู้ป่วยหรือกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้ บทความวิชาการและบทความวิจัยทั้งหมดแทบไม่ได้กล่าวถึงการเรียนรู้และเติบโตทางจิตวิญญาณ หรือสุขภาวะทางปัญญาของผู้วิจัยเลย โดยสังเกตจากวัตถุประสงค์การวิจัยและการสรุปผลการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นข้อจำกัดของผู้วิจัยที่ไม่สามารถอ่านเนื้อหาทั้งหมดในรายการงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ามีประเด็นเหล่านี้สอดคล้องแทรกอยู่เช่นกัน

ข้อจำกัดของการศึกษาบทความอีกประการหนึ่งคือ การจัดหมวดประเภทงานวิจัยในทุกหัวข้อที่กล่าวมานั้นเป็นการประเมินและตัดสินใจบนฐานพื้นฐานพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจของผู้วิจัยเอง เนื่องจากผู้วิจัยอาจขาดความเชี่ยวชาญในบางประเด็น เช่น สุขภาวะทางปัญญาเชิงลึก ระบบสุขภาพ และระเบียบวิธีวิจัย

โดยเฉพาะงานวิจัยเชิงปริมาณ แม้ผู้วิจัยจะได้ระมัดระวังในการใช้คำให้ถูกต้อง แต่ก็อาจยังมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ จึงต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ รวมถึงหากมีการเปลี่ยนคำ keyword ในการสืบค้นวรรณกรรม ผลสรุปที่ได้อาจเปลี่ยนไปจากนี้ ดังนั้น รายงานการศึกษาของโครงการนี้จึงเป็นเพียงความพยายามที่จะให้ผู้อ่านได้เห็นทิศทางและภาพรวมของบทความและวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในฐาน Scopus และฐาน Thaijo ณ ช่วงเวลาที่ทำการทบทวนนี้เท่านั้น

โดยรวมอาจกล่าวได้ว่า บทความวิจัย / วิชาการแนวสุขภาพทางปัญญา ที่อยู่ในฐานข้อมูลในประเทศกับฐานข้อมูล Scopus นั้น ส่วนใหญ่เป็นงานที่หยั่งอยู่ในบริบทของการดูแลสุขภาพ (Health Care) เป็นส่วนมาก (กว่า 70%) ส่วนที่เหลือนั้นเป็นงานวิจัยที่ทำในสาขาอื่น ๆ ตรงนี้ส่วนหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับการใช้คำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้นด้วย ซึ่งผู้วิจัยเน้นคำว่า spiritual health หรือ สุขภาวะทางปัญญา เป็นคำหลัก ซึ่งคำว่า health หรือสุขภาพ คงมีผลนำทางให้ไปได้งานประเภทนี้ขึ้นมาค่อนข้างมาก

ต่อมา งานที่พบเกินกว่าครึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ รวมถึงงานประเภทเชิงทดลองหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการทบทวนเอกสารวิชาการ จะพบได้ในสัดส่วนที่น้อยกว่า ตรงนี้สะท้อนถึงเนื้อหาหรือประเด็นของงานวิจัยว่า งานส่วนใหญ่เน้นทำเรื่องการวัดประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา การสร้าง Intervention หรือการทดลอง เพื่อส่งเสริมเรื่องสุขภาวะทางปัญญาในหน่วยงานแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ของเรื่องนี้กับตัวแปรที่บ่งชี้คุณภาพด้านต่าง ๆ ขณะที่งานเชิงคุณภาพที่พบได้น้อยกว่านั้น มักเน้นศึกษาแนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการมีสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (ผ่านการสัมภาษณ์ พูดคุย เครื่องมือทางชาติพันธุ์วรรณา หรือการสืบค้นเอกสาร)

3.2 สุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณในโลกวิชาการจากฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์และวารสารที่เลือก อย่างเฉพาะเจาะจง

งานวิจัยแนวสุขภาวะทางปัญญาในต่างประเทศ นอกจากจะพบได้ในฐานข้อมูลบรรณานุกรมและวรรณกรรมทางวิชาการ เช่น Scopus แล้ว ยังสามารถสืบค้นจากฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์ (ที่มีชื่อเสียง) ได้อีกมากมาย ที่สำคัญ ๆ เช่น SAGE Publications หรือ Taylor & Francis ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเพิ่มเติมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในโครงการนี้ ด้วยการเสาะหาบทความวิจัย / วิชาการที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์เหล่านั้น โดยเฉพาะในแหล่งที่เห็นว่ามีความเข้มแข็งสุขภาวะทางปัญญาตีพิมพ์อยู่ในจำนวนมากและหลากหลาย

วิธีการสืบค้นก็ทำเช่นเดียวกับในหัวข้อ 3.1 และได้พบว่า เมื่อสืบค้นด้วยคำสำคัญ spiritual health จะพบบทความจำนวนมากปรากฏขึ้นโดยเรียงลำดับไปตามความสอดคล้องของคำสำคัญนั้น และโดยทั่วไปเมื่อคัดเอาบทความจำนวน 50 หรือ 100 บทความแรก ก็พบว่าส่วนใหญ่มีเนื้อหาไปในทางสาขา *การดูแลสุขภาพ (Health Care)* เป็นส่วนใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากฐานของ SAGE Journals 100 บทความแรก เป็นบทความที่มีเนื้อหาในทางสาขาต่าง ๆ เรียงตามปริมาณบทความที่พบ ได้ดังนี้

- การดูแลสุขภาพ (Health Care)	65 บทความ
- สังคมศาสตร์ (Social Science)	10 บทความ
- การศึกษา (Education)	9 บทความ
- เทววิทยาและศาสนา (Theology)	8 บทความ
- ปรัชญา (Philosophy)	4 บทความ
- จิตวิทยา (Psychology)	4 บทความ

อย่างไรก็ตาม ในฐานข้อมูลเดียวกัน เมื่อพิจารณาในภาพรวมทั้งหมดของจำนวนบทความที่ถูกสืบค้นมาด้วยคำสำคัญ spiritual health นั้น (มีจำนวนทั้งสิ้น 122,394 บทความ) หากจำแนกไปตามสาขาโดยไม่ได้ต้องเรียงลำดับตามความสอดคล้องกับคำสำคัญแล้ว ก็จะมีการกระจายตัวของบทความใน 10 ลำดับแรกของสาขาต่าง ๆ เรียงตามปริมาณบทความที่พบจากมากไปน้อย (ตามการจำแนกของฐานข้อมูลเอง) ได้ดังนี้

- สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ (Social Sciences & Humanities)	28,652 บทความ
- ศาสนา (Religion)	13,126 บทความ
- วิทยาศาสตร์สุขภาพ (Health Sciences)	12,139 บทความ

- สหเวชศาสตร์ (Allied Health)	6,403 บทความ
- การศึกษา (Education)	5,050 บทความ
- สาธารณสุขศาสตร์ (Public Health)	3,220 บทความ
- สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Studies)	3,158 บทความ
- สังคมวิทยา (Sociology)	2,344 บทความ
- พยาบาล (Nursing)	1,972 บทความ
- วิธีการวิจัย การประเมิน (Research Methods & Evaluation)	1,941 บทความ

จะเห็นได้ว่า จำนวนบทความทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นด้วยคำค้นว่า spiritual health นั้น หากพิจารณาจากความสอดคล้องกับคำค้น จะได้บทความที่มีเนื้อหาไปทาง Health Care เป็นส่วนมาก หากในความเป็นจริง หากพิจารณาจากบทความที่มีทั้งหมดจริง ๆ จะพบว่า มีบทความที่อยู่ในสาขาทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์เป็นหลัก มีจำนวนรวมกันไม่น้อยไปกว่าบทความที่อยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพด้วยซ้ำ ด้วยเหตุนี้ ในการนำเนื้อหาของบทความส่วนนี้มาวิเคราะห์นั้น นอกเหนือจากจะนำ 100 บทความแรก (จากฐานข้อมูลของ SAGE Journals) ที่มีความสอดคล้องสูงสุดกับคำค้น spiritual health แล้ว ผู้วิจัยยังคัดเลือกบทความจากสาขาอื่น ๆ ที่น่าสนใจและมีน้ำหนักในเชิงการให้ความหมาย อย่างเฉพาะเจาะจงอีกจำนวนรวม 51 บทความ จากสาขา การศึกษา (Education) สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Studies) สังคมศาสตร์ (Social Science) การสื่อสาร (Communication) อาชญวิทยา (Criminology) มานุษยวิทยา (Anthropology) เทววิทยา (Theology) สังคมสงเคราะห์ (Social Work) การเมือง (Politics) วัฒนธรรมศึกษา (Culture Studies) ประวัติศาสตร์ (History) ภูมิศาสตร์ (Geography) และ วิธีการวิจัย (Research Methods) มาร่วมทำการศึกษาด้วย

ผลการศึกษา ขอแนะนำเสนอเป็นภาพรวมของแต่ละสาขา (บริบท) เฉพาะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1 การดูแลรักษาสุขภาพ (Health Care)

คุณลักษณะของงานวิจัยที่โดดเด่นที่สุดแบบหนึ่งก็คืองานวิจัยเชิงปริมาณ ที่เป็นการประเมินหรือวัดระดับการมีสุขภาพทางปัญญาในบุคคลหรือกลุ่มคน ตัวอย่างเช่น

- Spiritual Health in Iranian Patients With Cardiovascular Diseases: A Systematic Review and Meta-analysis วัดระดับสุขภาวะทางปัญญาของคนไข้โรคหัวใจในอิหร่าน
- Positive Changes, Increased Spiritual Importance, and Complementary and Alternative Medicine (CAM) Use Among Cancer Survivors วัดประเมินคุณลักษณะทางสุขภาวะทางปัญญาในผู้ป่วยมะเร็ง ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายทางเลือกกับการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ ซึ่งพบว่ายังเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกก็ จะยังใช้การรักษาแบบทางเลือก
- A Holistic Approach to Supporting Staff in a Pediatric Hospital Setting ศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการดูแลตนเองเพื่อลดความเครียดในบุคลากรการพยาบาล 670 คน ด้วยการตอบแบบสอบถาม พบว่ากว่า 90% ได้ประโยชน์ ได้รับการเกื้อหนุน รับมือกับความเครียดได้ดีขึ้น และได้ฝึกปฏิบัติตามที่เรียนมาด้วย
- Canadian Children and Spiritual Health: Foundations for Spiritual Care ศึกษาวิเคราะห์การวัดระดับสุขภาวะทางปัญญาในหลากหลายมิติในกลุ่มประชากรวัยรุ่นแคนาดา

งานอีกลักษณะหนึ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือ งานวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญาในกลุ่มตัวอย่าง ตัวอย่างเช่น

- Spiritual health mediates the relationship between ego-strength and adjustment to heart disease ศึกษาโดยใช้แบบวัด Ego strength, Spiritual wellbeing, และ Adjustment to illness
- Recovery Identity and Psychosocial-Spiritual Health: A Survey of Individuals in Remission From Substance Use Disorders ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการหายป่วยจากอาการติดยากับการมีสุขภาวะทางปัญญา
- The Role of Spiritual Health Locus of Control in Breast Cancer Information Processing between African American and Caucasian Women วัดประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการมีสุขภาวะทางปัญญา (การเชื่อในพระเจ้า) กับการรับรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งเต้านม

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงปริมาณอีกลักษณะหนึ่งที่พบได้บ่อยเช่นเดียวกัน ก็คืองานวิจัยที่พัฒนาเครื่องมือวัด (สุขภาวะทางปัญญา) เช่น

- Development and Testing of a Spiritual Resourcefulness Scale: Holistic Expansion in Operationalizing the Resourcefulness Construct พัฒนาและทดสอบหัวข้อที่ใช้วัดความฉลาดทางจิตวิญญาณ ที่ใช้ในแบบวัดทางจิตวิทยาได้
- Expansion and Validation of the Spiritual Health Locus of Control Scale: Factorial Analysis and Predictive Validity พัฒนาคำนำเชื่อถือของเครื่องมือวัดสุขภาวะทางปัญญา แบบที่บุคคลจัดการตนเองได้

ในฝ่ายของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ลักษณะของงานที่พบได้บ่อยได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมทางจิตวิญญาณ และนำเข้าสู่ระบบการทำงานหรือชุมชน ตัวอย่างเช่น

- Promoting Spiritual Health and Holistic Wellness ส่งเสริมโยคะและการทำสมาธิ ให้เข้าสู่ระบบ Primary Health Care ในอินเดีย
- Applied Concepts of Holistic Nursing: A Spiritual Health Community Seminar Based on Religious Commitment Research การจัดวงสัมมนาเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาในชุมชน ส่งผลดีต่อผู้คนที่ได้ออกแบบริเริ่มวิธีการดูแลสุขภาวะและสุขภาพของตนเอง
- Understanding Women's Health Promotion and the Rural Church งานวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยาที่ทำความเข้าใจว่า โบสถ์ช่วยส่งเสริมสุขภาพให้สตรีชนบทได้อย่างไรบ้าง : เกื้อหนุนการมีสุขภาวะทางปัญญา ความสัมพันธ์ทางสังคม และการได้รับโอกาสทางสุขภาพ
- Holistic Health Practices of Rural Thai Homebound Older Adults: A Focused Ethnographic Study ศึกษาการฝึกดูแลสุขภาวะตนเองอย่างเป็นองค์รวมในผู้สูงอายุชนบทที่อยู่ที่บ้าน ด้วยวิธีชาติพันธุ์วรรณา พบ 3 ประเด็นหลักได้แก่ การดูแลตนเองเพื่อให้มีสุขภาพดี ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมในด้านบวก และการรักษาด้วยวิธีดั้งเดิมและสมัยใหม่ร่วมกัน ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนคือ ระบบครอบครัว ความเชื่อทางวัฒนธรรม พลังชุมชน และบริการสาธารณสุข

งานวิจัยเชิงคุณภาพอีกลักษณะหนึ่งคือ งานศึกษาประเภทเรื่องเล่า ประสบการณ์ มุมมอง ความต้องการ คุณค่า ความเชื่อ (ของทั้งบุคคลและกลุ่ม) ที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญา ดังตัวอย่างเช่น

- Spiritual Health Support for Individuals with Serious Mental Illness in the Community งาน Narrative เกี่ยวกับการให้การเกื้อหนุนของทีมนักฝึกปฏิบัติสุขภาวะทางปัญญาแก่คนไข้โรคจิตรุนแรง
- Nursing Students' Feedback to a Spiritual Health Reflection นักเรียนพยาบาลเขียน feedback / ความรู้สึกนึกคิดที่ตนเองมีต่อเรื่องสุขภาวะทางปัญญา
- Challenges and Enablers of Spiritual Care for Family Members of Patients in the Intensive Care Unit ศึกษาปัญหาและปัจจัยที่บ่งชี้ความทุกข์ทางจิตวิญญาณและหนทางเกื้อหนุนในญาติ ผู้ฝึกฝนทางจิตวิญญาณและแพทย์ที่มีประสบการณ์ทำงานกับความทุกข์ของญาติผู้ป่วย ICU ด้วยการสัมภาษณ์และ Focus group ในผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 60 คน ปัญหาที่พบคือ ความสับสน ไม่เข้าใจความหมายของ “จิตวิญญาณ” สับสนในบทบาทหน้าที่ ขาดการฝึกฝนที่เพียงพอ ขาดความไว้วางใจ มุ่งรักษาทางยามากไป และขาดคนทำงานด้านนี้ ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนคือ การให้คุณค่าคนทำงานด้านนี้ การช่วยกันเป็นทีม และความต่อเนื่องในการให้การดูแล
- “Strong Men Don't Cry, but I'm Not Strong Anymore”: A Case Study of Bodily Engagement with Stories of Loss and Grief in Palliative Care บันทึกบทสะท้อนความรู้สึกภาคสนามของนักปฏิบัติด้านจิตวิญญาณ ที่มีต่อความต้องการทางด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยระยะท้ายคนหนึ่ง
- A narrative analysis of spiritual distress in geriatric physical rehabilitation เรื่องเล่าของสตรีชราในสถานพักฟื้นเกี่ยวกับความทุกข์ใจทางจิตวิญญาณ นำมาสู่การสนับสนุนประโยชน์ของเรื่องเล่าและการฟังต่อวงการการดูแลสุขภาพ

- Perceptions of the Religion-Health Connection Among African American Church Members สัมภาษณ์สมาชิกโบสถ์ว่าความเชื่อ/การปฏิบัติทางศาสนามีผลดีต่อสุขภาพหรือไม่อย่างไร พบ theme หลัก ๆ ด้านการมีสุขภาพภาวะทางปัญญา
- Existential issues do not necessarily result in existential suffering: lessons from cancer patients in Israel สัมภาษณ์ผู้ป่วยมะเร็งเกี่ยวกับ อารมณ์ในตน ศักดิ์ศรี ภาพลักษณ์ การแยกตัว กลไกการรับมือ มลทิน สุขภาวะทางปัญญา ความหมาย ความหวัง การตาย พบว่าเป็นเรื่องเฉพาะที่และไม่ได้นำไปสู่ความทุกข์ใจเสมอไป ตัวช่วยสำคัญคือ การมีมาตรการดูแลแต่เนิ่น ๆ การสนับสนุนจากครอบครัว ความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ
- The Hospital is a Paradoxical Place บทวิเคราะห์ประสบการณ์ในโรงพยาบาล พบ 3 ประเด็นด้านการดูแลจิตวิญญาณ: ความหมาย/เป้าหมาย คุณค่า/ความรักในตนเอง และความเป็นเจ้าของ/มีตัวตนอยู่
- Sacred Healing Stories Told at the End of Life ศึกษาการใช้วิธีการเล่าเรื่องเชิงจิตวิญญาณ (PATS) เพื่อสืบค้นประสบการณ์ของการอยู่กับวาระสุดท้ายของชีวิต โดยจับประเด็นเรื่องการมีอยู่ของจิตวิญญาณและการเยียวยาที่พบในเรื่องเล่า ผลปรากฏว่าได้ทั้งหมด 7 เรื่องเล่า และจำแนกไปตามชนิดของการเยียวยา เรื่องเล่าทั้งหมดวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็นหลัก และพบตัวอย่างต่าง ๆ ของมิติเชิงจิตวิญญาณและศาสนา ประสบการณ์ส่วนบุคคลเหล่านี้บ่งชี้ถึงการมีความรู้สึกเชื่อมโยงและความใกล้ชิดสัมพันธ์

อีกลักษณะหนึ่งที่เราพบได้พอสมควรเช่นกัน คืองานประเพณีที่ศึกษานิยาม ความหมาย คำจำกัดความ และหลักการแนวทาง เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพภาวะทางปัญญา ตัวอย่างเช่น

- Spirituality and Standards for Practice: A Critical Discourse Analysis ศึกษาว่าจิตวิญญาณเป็นที่รับรู้เข้าใจอย่างไรในฐานะที่เป็นมาตรฐานปฏิบัติงานในหน่วยงานการพยาบาลของออสเตรเลีย ด้วยการ วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ พบการอภิปรายกัน 3 ประเด็นสำคัญคือ จิตวิญญาณในฐานะส่วนหนึ่งของการดูแลอย่างเป็นองค์ รวมจิตวิญญาณในฐานะส่วนหนึ่งของการดูแลส่วนบุคคล และการพัฒนาให้เป็นวิชาชีพการพยาบาล
- Exploring the Meaning of Spirituality and Spiritual Care with Help From Viktor Frankl สืบค้นกรอบมโนทัศน์ของจิตวิญญาณและการดูแลทางจิตวิญญาณ เป็นหนทางให้แก่ทางพยาบาล
- Assessing how Spirituality Affects Resiliency in the Pediatric Healthcare Practitioner ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาบทบาทของจิตวิญญาณที่มีต่อการฟื้นคืนจากทุกข์ของผู้ให้การดูแลทางสุขภาพ ประสบการณ์สุขภาพภาวะทางปัญญาในที่ทำงานทางกุมารแพทย์
- Latino Women's Spiritual Beliefs Related to Health อรรถาธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับสุขภาพ ค้นหารอบมโนทัศน์ในเรื่องนี้ ในสตรีละติน 47 คน ผ่าน Focus group ทำให้เห็นความเชื่อด้านสุขภาพ การอาศัยศรัทธา/การร้องขอต่อพระเจ้า ฯลฯ
- What's the Point of Clinical Pastoral Education and Pastoral Counselling Education? Political, Developmental, and Professional Considerations ข้อเสนอแนะสำหรับจิตตาศาสตรบัณฑิตศึกษา ด้านปรัชญา ทฤษฎีพัฒนาการ การมีสุขภาพภาวะทางปัญญา 6 คุณลักษณะ

- Developing a Useful Perspective on Spiritual Health: Well-being, Spiritual Potential and the Search for Meaning ศึกษาานิยามความหมายของสุขภาวะทางปัญญาให้สมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมการมีสุขภาวะ
- Review of Spiritual Health: Definition, Role, and Intervention Strategies in Health Promotion ทบทวนเอกสาร 71 ฉบับเพื่อหาานิยาม (เช่น การมีเป้าหมายชีวิต self-awareness การเชื่อมโยงกับตนเอง ผู้อื่น โลก) วิธีการทำ Intervention (เช่น ภาวนา จินตนาการ ทำกลุ่ม support) และผลดีของสุขภาวะทางปัญญาที่มีต่อสุขภาพ

คุณลักษณะสำคัญแบบสุดท้ายที่มักพบในงานวิจัยด้านการดูแลรักษาสุขภาพ คืองานที่ศึกษาตัวกระบวนการ Intervention วิธีปฏิบัติ และผลที่ได้รับจากกระบวนการเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น

- “Slowed Down but Not Stopped”: A Spiritual Life Review Intervention in Patients with Neurodegenerative Disease ศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะทางปัญญาของผู้ป่วยโรคระบบประสาทเสื่อมที่ผ่านกระบวนการทำ Life review
- A Palliative Care Specific Spiritual Assessment: How This Story Evolved ศึกษากระบวนการพัฒนาการประเมินจิตวิญญาณในผู้ป่วยระยะท้าย พบปะ สื่อสารเรื่องราว ความทุกข์ จิตวิญญาณ และการให้ความหมาย - นำเสนอ
- Spiritual Self-Care Management for Nursing Professionals: A Holistic Approach แนะนำการใช้โปรแกรมการดูแลตนเองทางจิตวิญญาณแบบองค์รวม 4 มิติ (กาย ใจ สังคม จิตวิญญาณ) ซึ่งประกอบด้วยการสวดมนต์ เดิน ภาวนา และ body scan ในพยาบาลเพื่อให้รับมือกับงานหนัก ลดความเครียดได้
- Self-Care Activities Captured Through Discussion Among Community-Dwelling Older Adults ศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ ปัญหา วิธีการปฏิบัติตน และการรักษาสุขภาวะทางกายใจจิตวิญญาณ ด้วยการทำ Focus group ในกลุ่มผู้สูงอายุ 28 คน ในเขตเมืองดีทรอยต์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา พบ 5 ประเด็นสำคัญได้แก่ วิถีทาง ศรัทธา พลังงานบวก ระบบเกี่ยวพัน กิจกรรมเพื่อสุขภาพ และการประเมินตนเอง การมีสุขภาวะขึ้นกับการตระหนักรู้ในตนเองที่จะใช้ชีวิตให้ส่งผลกระทบต่อ

ในภาพรวมของงานวิจัยสายสุขภาพ งานที่มักพบเห็นบ่อยและได้รับความสนใจเป็นหลักมักจะเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งวัดหรือประเมินระดับของการมีสุขภาวะทางปัญญา (ระดับพัฒนาการของจิตวิญญาณ / Spirituality) รวมถึงประเมินความพึงพอใจที่มีนัยดังกล่าว ในบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น กลุ่มแพทย์พยาบาล บุคลากรทางสาธารณสุข ผู้ป่วย (โรคต่าง ๆ)ญาติผู้ป่วย อีกทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะคุณลักษณะเชิงบวกต่าง ๆ เช่น การมีสุขภาพดี การฟื้นฟูร่างกาย ฯลฯ ที่เชื่อมโยงกับการมีสุขภาวะทางปัญญา งานอีกลักษณะหนึ่งที่พบได้บ่อยเช่นกันคืองานวิจัยที่มุ่งศึกษาพัฒนาเครื่องมือวัดต่าง ๆ ในด้านสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณ

ส่วนงานวิจัยสายสุขภาพที่เป็นเชิงคุณภาพนั้น มักมุ่งศึกษากิจกรรมและกระบวนการที่ส่งเสริมการมีสุขภาพทางปัญญา / สุขภาพองค์รวม ให้เกิดขึ้นในบุคคล กลุ่ม การทำงาน หรือชุมชน นอกจากนี้ ยังศึกษาวิธีปฏิบัติ / การจัดการกระทำที่มีประสิทธิผล รวมไปถึงความสำคัญและผลลัพธ์ที่ได้ งานเชิงคุณภาพอีกลักษณะหนึ่งคืองานประเภทปรากฏการณ์วิทยา หรือชาติพันธุ์วรรณนา ที่มุ่งอธิบายประสบการณ์ มุมมอง การให้คุณค่าความหมายของบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีต่อเรื่องสุขภาพทางปัญญาในบริบทต่าง ๆ และงานอีกประเภทที่พบได้เช่นกัน ก็คืองานที่มุ่งค้นหาค้นหาความหมาย แนวคิดและหลักการที่ว่าด้วยเรื่องเหล่านี้

2 จิตวิทยา (Psychology)

งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญาในสาขาด้านจิตวิทยา ก็มีความคล้ายคลึงกับด้านการดูแลรักษาสุขภาพ เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เน้นไปทางสายวิทยาศาสตร์ที่สนใจเรื่องสุขภาพเช่นเดียวกัน คุณลักษณะที่โดดเด่นของงานแนวนี้เชิงปริมาณก็คือ งานที่มุ่งศึกษาประเมินระดับของสุขภาพทางปัญญา ร่วมกับคุณภาพด้านอื่น ๆ ของจิตใจ หรือประเมินความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุปัจจัยกัน ตัวอย่างเช่น

- Spiritual Health and Life-Orientation Measure: Psychometric properties of the Brazilian Portuguese version การวัดระดับจิตวิญญาณด้วยแบบวัด Spiritual health & Life-orientation ในนักเรียน
- Do Spiritual Health Connections Protect Adolescents When They Are Bullied: A National Study of 12,593 Young Canadians ทำแบบวัดว่า การมีการเชื่อมโยงทางจิตวิญญาณ (กับตนเอง ผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งสูงสุด) มีผลป้องกันความทุกข์ใจจากการโดนรังแกหรือไม่

ในฝ่ายของงานวิจัยเชิงคุณภาพ คุณลักษณะที่พบได้บ่อยได้แก่ งานที่ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในบุคคล รวมถึงหนทางการปฏิบัติเกี่ยวกับจิตใจ ตัวอย่างเช่น

- Maintaining Personal Resiliency: Lessons Learned from Evangelical Protestant Clergy ศึกษาหนทางการรับมือกับความเครียดของหมอสอนศาสนา 398 คนด้วยการถามคำถามปลายเปิด จากนั้นในกลุ่มนี้จึงคัดเลือกคนที่มีสุขภาพทางอารมณ์และจิตวิญญาณขึ้นมา 26 คน เพื่อมาสัมภาษณ์ พบประเด็นการให้ความสำคัญในการตั้งใจรักษาสมดุลในชีวิตและพัฒนาสัมพันธ์ภาพที่มีสุขภาพ การให้คุณค่ากับการใช้ชีวิตที่มีจิตวิญญาณ ทั้งในด้านการมีแรงจูงใจให้รักษาวินัยทางจิตวิญญาณและการตระหนักในพยานภาพของพระเจ้า
- Book Review: Care for the Mental and Spiritual Health of Black Men: Hope to Keep Going ทบทวนวรรณกรรม ที่เล่าเรื่องประสบการณ์เกี่ยวกับสุขภาพทางจิตวิญญาณของคนผิวดำ 5 คน

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาในสาขาด้านจิตวิทยา มีความคล้ายคลึงและแนวโน้มไปในทางเดียวกันกับงานวิจัยในด้านการดูแลรักษาสุขภาพ อาจด้วยเพราะเป้าหมายเดียวกันที่มุ่งเพื่อการมีสุขภาพที่ดี งานเชิงปริมาณจึงเน้นไปที่การประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา ร่วมกับคุณภาพของจิตใจด้านอื่น ๆ ส่วนงานเชิงคุณภาพมักศึกษาเกี่ยวกับตัวประสบการณ์และวิธีการปฏิบัติสู่การมีสุขภาวะ ในบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

3 การศึกษา (Education)

งานวิจัยสุขภาวะทางปัญญาในสาขาด้านการศึกษา กรณีที่เป็นงานเชิงปริมาณมักพบเห็นงานที่เป็น การวัดประเมินเป็นหลัก ทั้งในประเด็นของสุขภาวะทางปัญญาเอง รวมถึงด้านอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกันในบริบท ของการศึกษา เช่น ผลการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ หลังจากผ่านกระบวนการ ดังเช่น

- The Relationship between Denominational Affiliation and Spiritual Health among Weekly-Churchgoing 13- to 15-Year-Old Adolescents in England and Wales วัดประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา (4 Domain) กับการนับถือนิกายต่าง ๆ ในเด็กวัยรุ่นที่ไปโบสถ์เป็นประจำ
- Influence of participation in multiple school-based health promotion programmes on students' health ศึกษาผลจากการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ที่มีต่อสุขภาพของนักเรียน (Self-report) พบว่ากิจกรรมที่ส่งเสริมจิตวิญญาณได้แก่ อีสราภาพทางศาสนา และงานจิตอาสา
- Roots and Wings: A Pilot of a Mind-Body-Spirit Program ศึกษาผลการเข้าร่วมโปรแกรมอบรมเชิงประสบการณ์ด้านกายใจ จิตวิญญาณ พบว่าเกิดผลที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ
- The role of school-based health education in adolescent spiritual moral, social and cultural development ศึกษาผลของพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ สังคมและวัฒนธรรมในวัยรุ่นที่ผ่านโปรแกรม Health education ในโรงเรียน ด้วยการทำแบบวัดต่าง ๆ : ประสิทธิผลการเข้าร่วม การมีสุขภาวะทางปัญญา (4 มิติหลัก) การมีศักยภาพในตน การทะเลาะรังแก ผลพบว่าโปรแกรมช่วยเพิ่มพัฒนา การด้านจิตวิญญาณ การมีศักยภาพในตน และลดการทะเลาะรังแกกัน
- Use of Body-Mind-Spirit Dimensions for the Development of a Wellness Behavior and Characteristic Inventory for College Students ใช้โมเดลกายใจ จิตวิญญาณ มาวัดพฤติกรรมและคุณลักษณะทางสุขภาวะ รวมถึงพัฒนาแบบวัดการมีสุขภาวะกายใจจิตวิญญาณในนักเรียนระดับวิทยาลัย

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ก็พบเห็นได้บ่อยเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

- The Spiritual Role of a Leader in Sustaining Work Engagement: A Teacher-Perceived Paradigm ศึกษาผลของการถูกเรียกร้อยในงานและภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่มีต่อความผูกพันในงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย ด้วยการใช้แบบวัดต่าง ๆ: ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ภาวะหมดไฟ การผูกพันในงาน และการถูกเรียกร้อยในงาน พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการถูกเรียกร้อยในงานกับภาวะหมดไฟ และระหว่างภาวะหมดไฟกับความผูกพันในงาน ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณส่งผลเชิงบวกแก่ความผูกพันในงาน และส่งผลเชิงลบกับภาวะหมดไฟ ภาวะหมดไฟเป็นตัวกลางที่เชื่อมระหว่างการถูกเรียกร้อยในงาน ภาวะผู้นำ และการผูกพันในงาน ฯลฯ
- Effect Size of Spiritual Leadership: In the Process of School Culture and Academic Success ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ และวัฒนธรรมโรงเรียนที่รับรู้โดยครู กับการประสบความสำเร็จทางวิชาการของโรงเรียน พบว่าภาวะผู้นำที่ดีส่งเสริมการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และทั้งคู่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ดี
- Spiritual Well-Being and Its Relationship to Resilience in Young People: A Mixed Methods Case Study ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีสุขภาวะทางปัญญา (เยาวชนคริสต์ที่ไปโบสถ์) กับการมีผลสัมฤทธิ์เชิงบวกด้าน Resilience โดยใช้คำถามปลายเปิดถามเส้นทางการฝึกฝน-เดินทางทางจิตวิญญาณ เรื่องเล่าครอบครัว แบบวัดความพึงพอใจในครอบครัว การมีสุขภาวะทางปัญญา การมี Resilience ในวัยรุ่น การฝึกฝนทางจิตวิญญาณ ความเข้มแข็งของบ้านโบสถ์ ฯลฯ และพบว่าการก่อกำเนิดจากครอบครัวและชุมชน (โบสถ์) ส่งผลสำคัญให้เกิดการเข้าถึงความรู้สึกของการมีสุขภาวะทางปัญญา มีความสัมพันธ์กับพระเจ้า ทั้งหมดนำไปสู่การมี Resilience

ทำนองเดียวกันกับงานวิจัยสายสุขภาพและจิตวิทยา งานในลักษณะของการพัฒนาเครื่องมือและแบบวัดต่าง ๆ ก็มีให้เห็นด้วยเช่นกัน ดังเช่น

- A Critical Review of Spiritual Well-Being Scales: Implications for Research, Practice, and Education in Rehabilitation Counseling ศึกษาเครื่องมือการวัดประเมินสุขภาวะทางปัญญา 15 แบบวัด สำหรับการให้คำปรึกษาเพื่อฟื้นฟูสุขภาพผู้พิการ
- Hylomorphic Attitudinal Spirituality: Psychometric Properties of the Spiritual Typology Inventory ศึกษาโครงสร้าง ความหมาย องค์ประกอบต่าง ๆ (ความถูกต้อง) ของแบบวัดทางจิตวิญญาณ และศึกษาคุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยาของแบบวัดทางจิตวิญญาณ

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น สามารถพบเห็นงานที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร และการประยุกต์เรื่องสุขภาวะทางปัญญาให้เข้าไปอยู่ในระบบการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น

- Spirituality in the health curricula in Canada: A review วิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร 115 หลักสูตรว่าเรื่องสุขภาวะทางปัญญาถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร
- Being Human, Becoming Whole: Understanding Spiritual Health and Well-Being ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่ศึกษาการนำสุขภาวะทางปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษา การเรียนรู้ด้านสุขภาพ

นอกจากนี้ ยังพบงานประเภทการออกแบบหลักสูตรหรือกระบวนการเรียนรู้ ที่มีมิติทางจิตวิญญาณ รวมถึงไปถึงการศึกษาผลลัพธ์และประโยชน์ที่ได้จากการได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ดังตัวอย่างเช่น

- Frames for the Future: Developing Continuing Education & Professional Development Programs for Spiritual Care Practitioners: A Perspective from Victoria, Australia ศึกษาประเด็นการเรียนรู้ในโปรแกรมฝึกหัดผู้ดูแลทางจิตวิญญาณ เพื่อนำไปสู่การออกแบบพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ในบริบทสุขภาพ
- Spiritual Care Education and Rural Systems in Swan River ศึกษาผลเชิงระบบของกระบวนการอบรมผู้ให้การดูแลทางจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับบริบทชนบท
- Disseminating Health Promotion Practices in After-School Programs through YMCA Learning Collaboratives ศึกษาประโยชน์ของกระบวนการเรียนรู้ที่นำการป้องกันโรคอ้วนสู่การปฏิบัติจริง ในทีมอบรมของ 61 โปรแกรม (ไฟท์สกรู๊ปกับแบบสอบถาม) ผลคือเห็นประโยชน์และพบปัจจัยเกื้อหนุนสู่ความสำเร็จ

ในภาพรวม จะพบว่างานวิจัยด้านสุขภาวะทางปัญญาที่อยู่ในสาขาทางการศึกษานั้น มีคุณลักษณะที่ ล้อไปกับงานวิจัยด้านนี้ในสายสุขภาพและจิตวิทยาไม่ต่างกันนัก เพียงแต่นื่องานจะปรากฏขึ้นในบริบทของ โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเป็นหลัก ส่วนใหญ่พบงานที่มุ่งวัดประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงความสัมพันธ์ของการมีสุขภาวะทางปัญญาต่อคุณภาพเชิงบวกด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการศึกษา เช่น ความเป็นเลิศทางวิชาการ ภาวะผู้นำ การผูกพันกับงาน เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ ยังพบงานที่ศึกษาการ นำเรื่องสุขภาวะทางปัญญาไปประยุกต์ใช้และหยั่งรากอยู่ในระบบการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงงานที่ออกแบบและศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่มีเรื่องสุขภาวะทางปัญญา และศึกษาเจตคติ คุณค่า และ ผลลัพธ์ที่ได้ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการลักษณะดังกล่าว

4 สังคมศาสตร์ / วัฒนธรรมศึกษา (Social / Cultural Science)

ในสาขาทางสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญามีความน่าสนใจ และมี ลักษณะที่แตกต่างออกไปจากงานในสาขาที่กล่าวมาก่อนหน้า กล่าวคือ ในสาขานี้งานส่วนใหญ่จะเป็นเชิง คุณภาพที่มีเนื้อหาอันหลากหลายและลุ่มลึกลงสู่บริบทต่าง ๆ ของสังคม ตั้งแต่การอธิบายประสบการณ์ที่มีความหมายเฉพาะตัวหรือการเรียนรู้ของกลุ่ม ไปจนถึงแนวคิดเชิงทฤษฎี บทวิเคราะห์ด้านวัฒนธรรม ชุมชน และนโยบายภาครัฐ อย่างไรก็ตาม งานในเชิงปริมาณก็พอมิให้เห็นเช่นกัน ส่วนใหญ่จะมีแนวทางที่ คล้ายคลึงกับงานวิจัยในสาขาอื่น นั่นก็คือการประเมินระดับของคุณภาพด้านต่าง ๆ ที่มีนัยทางสังคม รวมถึง

ด้านสุขภาพทางปัญญา และรวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ดังตัวอย่างเช่น

- Identifying as American Indian/Alaska Native in Urban Areas: Implications for Adolescent Behavioral Health and Well-Being ศึกษาอัตลักษณ์ของชนพื้นเมืองที่อยู่ในเมืองใหญ่ การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม ซึ่งสัมพันธ์กับสุขภาพทางจิตใจ จิตวิญญาณ และสุขภาพเชิงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถาม ผลพบว่า การมีอัตลักษณ์มีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมส่งผลให้คะแนนสุขภาพ/สุขภาพดีกว่า
- Spiritual Leadership and Organizational Citizenship Behavior: A Meta-Analysis ศึกษาอย่างเป็นระบบถึงปัจจัยด้านภูมิภาค ความเป็นโรงเรียน ฯลฯ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (SL) กับพฤติกรรมความเป็นคนขององค์กร (OCB) หรือไม่อย่างไร ในภาพรวม SL ส่งผลเชิงบวกต่อ OCB และความสัมพันธ์นี้ไม่ขึ้นกับภูมิภาคหรือความเป็นโรงเรียนแต่อย่างใด

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่พบในสาขานี้เป็นงานเชิงคุณภาพ และประเภทของงานที่พบเห็นได้มากประเภทหนึ่งก็คือ งานวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา ที่มุ่งสืบค้นความหมายหรือโครงสร้างของประสบการณ์สำคัญ ๆ ไม่ว่าจะประสบการณ์ของคนเฉพาะกลุ่ม ประสบการณ์ร่วมของกลุ่มคนหรือชุมชน ฯลฯ ดังเช่น

- Rape and Spiritual Death ศึกษาความหมายของการ ตายทางจิตวิญญาณของเหยื่อที่ถูกข่มขืน ความทุกข์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ผลกระทบจากสังคม และวิธีฟื้นคืนจิตวิญญาณ
- Integrating body–mind–spirit services used by women experiencing intimate partner violence: A case study in Taiwan บ่งชี้ประเภทของการช่วยเหลือทางกาย จิต จิตวิญญาณที่เหมาะสมสำหรับสตรีที่ถูกทำร้าย และบอกเล่าประสบการณ์ของคนที่ได้ใช้ประโยชน์จากบริการนี้
- Attitudes Held by Members of the Clergy about Alcohol ศึกษาประเมินความรู้ ทักษะ และเจตคติของนักบวชต่อการใช้สารเสพติด และความมั่นใจในการสนองความต้องการของคนที่มาโบสถ์ในด้านนี้
- Eat to live: A physician’s perspective on the powerful role of food in a faithful life ศึกษามุมมองของการกินอาหารเพื่อคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ เยียวยา เฉลิมฉลอง รับประทาน เปลี่ยนแปลง ซึ่งโบสถ์สามารถชี้แนะสิ่งนี้แก่ชุมชน
- UK victim-survivor experiences of intimate partner spiritual abuse and religious coercive control and implications for practice สัมภาษณ์ประสบการณ์เหยื่อที่ถูกละเมิดทางจิตวิญญาณและถูกบีบบังคับด้วยหลักการความเชื่อทางศาสนา รวมถึงอุปสรรคในการเข้าถึงความช่วยเหลือ และการสมรู้ร่วมคิดในการทำสิ่งนี้ในระดับต่าง ๆ
- Moving to a Holistic Model of Health among Persons with Mobility Disabilities สัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาแนวคิดของพฤติกรรมส่วนตัวและเชิงสิ่งแวดล้อมของผู้พิการ นำไปสู่โมเดลองค์รวมด้านสุขภาพ ที่เข้าถึงการมีสุขภาพที่ดีได้ด้วยการทำความเข้าใจปัญหาเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

- Spirits as ‘ready to hand’: A phenomenological analysis of Yukaghir spiritual knowledge and dreaming ศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาเกี่ยวกับประสบการณ์ (การรับรู้ทางจิตวิญญาณ การฝัน) ของชนเผ่ายูคาگیر ที่ไปพันมุมมองความรู้ในแบบของการใช้การรู้คิด-ภาษา แต่ใส่ใจไปที่กิจกรรมประจำวันของผู้คนแทน และเพิ่มเติมว่า เด็กๆ สามารถพัฒนาความเข้าใจต่อการมีอยู่ของวิญญาณได้ผ่านความฝันโดยไม่ต้องใช้ภาษาพูด

งานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายกันอีกกลุ่มก็คือ งานประเภทชาติพันธุ์วรรณนาหรือการศึกษาเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งสืบค้นความหมายร่วมของชุมชน ไปจนถึงการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทางสังคมและนโยบายสาธารณะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- The passion of aging: The representation of localism in spiritual eldercare of Naxi in Lijiang ศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงวัยผ่านสื่อบันเทิงที่เปี่ยมด้วยอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชุมชน มีสุนทรียะทางทักษะ อาศัยกรอบแนวคิดด้านสถานที่ ความเป็นท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยม ความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้ส่งผลต่อการดูแลผู้สูงวัย จิตวิญญาณและการมีพลังสร้างสรรค์ของผู้สูงวัยเป็นมุมมองทางเลือกสำหรับการสานพลังทางบวกและการมีจุดยืนในพื้นที่ทางวัฒนธรรมของตน
- Ijebu Ode’s Ojude Oba Festival: Cultural and Spiritual Significance ศึกษาความสำคัญทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ (ส่งเสริมศรัทธาความเชื่อทางศาสนา) และเศรษฐกิจสังคม ของเทศกาลโอบาเดโอบา ของชนเผ่าพื้นเมืองโยรูบา (ในไนจีเรีย) รวมถึงประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของกิจกรรมในเทศกาล
- Japanese divine light in Kinshasa: transcultural resonance and critique in the religiously multiple city อภิปรายความสอดคล้องต้องกันข้ามวัฒนธรรมระหว่างญี่ปุ่นกับคองโก เกี่ยวกับธรรมชาติพลังจิตวิญญาณ อัตวิสัย การมีแสงโยเรไว้ป้องกันตัว รวมถึงการให้ความหมายด้านสุขภาพ การเยียวยา การแผ่ขยายของศาสตร์มืด แสงโยเรได้กลายมาเป็นธรรมเนียมปฏิบัติพื้นเมืองในการรักษาเชิงจิตวิญญาณ
- UNASUR Health: A quiet revolution in health diplomacy in South America อธิบายกระบวนการทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองที่ว่าด้วยการเกิดขึ้นของ UNASUR และนโยบายสังคมเรื่องการดูแลสุขภาพที่กลายเป็นความร่วมมือรูปแบบใหม่ทางการทูต นำไปสู่ความเข้าใจเรื่องการทูตด้านสุขภาพและกระบวนการสร้างนโยบายสุขภาพในภูมิภาค ตอนแรกเกิดจากมุมมองมนุษยนิยมของประธานาธิบดี และต่อมาก็พัฒนาด้วยตัวเองที่อยู่เหนือเรื่องการเมือง และเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคมเรื่องสิทธิมนุษยชน
- Introducing critical Tiriti policy analysis through a retrospective review of the New Zealand Primary Health Care Strategy วิเคราะห์ทิริติในฐานะเครื่องมือประเมินความเป็นธรรมของนโยบายสุขภาพ (รีวิวกเอกสาร) พบว่าบางยุทธศาสตร์ของรัฐก็ไม่สอดคล้องกับทิริติ นี่เป็นวิธีวิเคราะห์นโยบายรัฐอย่างง่าย ๆ ให้ทิศทางคนทำนโยบายเพื่อยกระดับสุขภาพ สร้างการมีส่วนร่วม ล้างผู้นำ และคืนอำนาจให้คนพื้นเมือง

งานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่เราพบเห็นได้และมีความสำคัญต่อการต่อยอดองค์ความรู้ด้านนี้ไม่น้อย คืองานประเภทที่ศึกษาวิเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี มุมมอง และหลักการพื้นฐานต่าง ๆ เชิงสังคมศาสตร์ ดังเช่น

- Naked in nature: naturism, nature and the senses in early 20th century Britain ศึกษาปรัชญา ความหมายของ Naturism การรับรู้ของร่างกาย คุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างกายกับธรรมชาติ และแนวคิดทาง ยูโรปร่วมสมัยที่เกี่ยวข้อง
- Self-care as an ethical obligation for nurses ศึกษาหลักการดูแลผู้อื่น (ปรัชญาของวัดสัน ศาสตร์แห่งการ ดูแล) ด้วยการดูแลตนเองให้ดีกว่า ในวิชาชีพพยาบาลแบบองค์รวม
- Being Authentic about Authenticity: Opportunities, Requirements, Applications, and a Progress Report on Measurement of a Key Lonerganian Notion อธิบายถึงการที่สังคมศาสตร์จะเข้ามาทำงานกับ ความเชื่อ จริยธรรม สุขภาวะทางจิตใจและปัญญา ด้วยมุมมองแบบความจริงแท้ในความเป็นมนุษย์ (มนุษย์นิยม) แทนที่จะเป็นหน้าที่ของศาสนาแต่ฝ่ายเดียว รวมถึงวิธีทำงานที่จะทำให้ความจริงแท้ที่ถูกละทิ้งไปปฏิบัติได้จริงด้วยการ สร้างแบบวัดทางจิตวิทยา
- Crossing Spiritual Boundaries: Encountering, Articulating and Representing Otherworlds นำเสนอ แนวคิดการนำ Otherworlds โลกเหนือจริงเข้ามาอยู่ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ควรเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม หรืองานแบบ Para-anthropology เปิดรับสู่การสร้างสรรค์ไม่ตายตัว และนำเสนอกรอบความหมายของโลก ประสบการณ์สี่แบบ (แบบจิตวิญญาณ คือการกลับสู่ภายในตนเองผ่านการภาวนา การทำ Channelling, Divination, การพบกับนางฟ้า ผี ฯลฯ)
- The vitality of new media and religion: Communicative perspectives, practices, and changing authority in spiritual organization ศึกษาว่าสื่อ มีความสำคัญต่อองค์กรศาสนาทั้งในด้านการสื่อสารตัวสัจธรรม เสริมสร้างพลังอำนาจ และพัฒนารูปแบบองค์กร สู่ระดับโลกผ่านโลกออนไลน์
- “Decently and order”: Scotland and Protestant pastoral power พลังพันธกิจการสอดส่องดูแลของพระ ตามแนวคิดฟูโก้ เกี่ยวกับการปกครองผู้คน และยังให้รายละเอียดในแบบของโปรเตสแตนต์ (ในสกอตแลนด์) ใน 4 ประเด็นสำคัญ
- A Collective Emotion in Medieval Italy: The Flagellant Movement of 1260 โต้ตอบกันระหว่าง การศึกษาทางสังคมศาสตร์ในเรื่องอารมณ์ร่วม กับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เรื่องขบวนการทางศาสนาและการเมืองใน ยุคกลาง ขบวนการแฟล็กเจลแลนต์ เผยความหมายทางจิตวิญญาณ แสดงให้เห็นเหตุผลของปรากฏการณ์ทาง ศาสนาที่ดูไร้เหตุผล
- Invoking spirits in the material world: Spiritualism, surrealism, and spirituality at work ศึกษาจิต วิญญาณในที่ทำงานผ่าน 3 ขบวนการทางวัฒนธรรม: เริ่มจากจิตวิญญาณนิยม ไปสู่เหนือจริงนิยม และไปสู่จิต วิญญาณในงาน ทั้งสามส่งผลควบคุมการเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าของชีวิตคน

และยังมีงานวิจัยอีกกลุ่มที่สนใจศึกษากระบวนการหรือแนวปฏิบัติเชิงจิตวิญญาณ (ที่เสริมสร้างสุข ภาวะทางปัญญา) ที่นำมาซึ่งผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมในกลุ่มผู้เข้าร่วม ดังตัวอย่างเช่น

- “I Am a Nice Person When I Do Yoga!!!”: A Qualitative Analysis of How Yoga Affects Relationships
ศึกษาการฝึกโยคะที่มีผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเปลี่ยนแปลงในบุคคล นำสู่การเติบโตทางจิตวิญญาณ เปลี่ยนมุมมอง มีสติ อดทน ใจดีมากขึ้น
- Participant-Driven Health Education Workshops With Men Transitioning From Prison to Community
ศึกษาผลของการเข้าโปรแกรมอบรมเรื่องสุขภาพ (16 เวิร์กชอป: โภชนาการ การกิน ตับอักเสบ เบาหวาน HIV การเข้าถึงระบบสุขภาพ การปั่น การใช้มือถือ คอมพิวเตอร์ สุขภาพจิต สุขภาวะจิตวิญญาณ ฯลฯ) ในอดีตผู้ต้องขังชายเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมด้วยแบบสอบถามปลายเปิดและ Focus group พบว่าเกิดผลที่สำคัญคือ เกิดทักษะด้านสุขภาพ พยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเจตคติ และช่วยเหลือ/รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้
- Drugs, Death, Denial and Cancer Care: Using *Breaking Bad* in the spiritual care of cancer patients
วิเคราะห์ภาพยนตร์ชุดเรื่อง *Breaking Bad* ให้เห็นวิธีดำเนินชีวิตของตัวละครเอกที่ป่วยเป็นมะเร็งและกำลังเผชิญหน้ากับความตาย ท่าที่ปฏิเสธ ยอมรับ อารมณ์ สัมพันธภาพ การพึ่งพิง ความรัก และการสื่อสารลักษณะต่าง ๆ ที่ภาพยนตร์ใช้ เป็นบทเรียนให้กับคนดู ผู้ป่วยและผู้ดูแลได้มีมุมมองทางจิตวิญญาณต่อความตาย

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยด้านสุขภาวะทางปัญญาในสายสังคมศาสตร์และการศึกษาด้านวัฒนธรรม มีความหลากหลายและลุ่มลึก โดยมากมักมุ่งศึกษาตรงไปยังตัวประสบการณ์ (เชิงจิตวิญญาณ) ที่เป็นความสุข ความทุกข์ หรือการให้ความหมายแก่ชีวิต ในบุคคลหรือกลุ่มคนเหล่านั้นโดยตรง แทนที่จะศึกษาผ่านตัวแทนหรือตัวชี้วัดซึ่งมักพบได้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ กระนั้น ก็มีการใช้เครื่องมือเชิงปริมาณอยู่เช่นกัน ส่วนมากเพื่อประเมินระดับคุณภาพด้านต่าง ๆ (เช่น ความพึงพอใจ ความต้องการ การมีอัตลักษณ์ การมีส่วนร่วม ฯลฯ) รวมถึงการมีสุขภาวะทางปัญญา อีกทั้งมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นน่ามีความน่าสนใจตรงที่ นอกเหนือจะมุ่งศึกษาเชิงลึกไปสู่ตัวประสบการณ์ตรง (ไม่ว่าจะเป็น วิธีชีวิต ประเพณี พฤติกรรม การใช้เรื่องเล่า การให้ความหมาย แนวคิด มุมมอง ฯลฯ) หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติหรือนโยบายสาธารณะแล้ว ยังพบได้ว่าสิ่งที่ถูกศึกษาเหล่านั้น เริ่มก้าวข้ามเนื้อหาเชิงปฏิฐานนิยม ลงไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมและข้ามพ้นข้อพิสูจน์เชิงวิทยาศาสตร์ ดังเช่น ปรัชญาการณที่เป็นมิติภายในของบุคคล อารมณ์ความรู้สึก ความฝัน การให้คุณค่าความหมาย รวมถึงปรัชญาการณแบบข้ามพ้นบุคคล ดังมีคำศัพท์เฉพาะหลายคำที่เริ่มถูกใช้ให้เห็นและถูกศึกษา เช่น คำว่า Para-anthropology, Otherworlds, Spiritualism, Surrealism, Divination, Channelling เป็นต้น อันเป็นการบ่งบอกถึงแนวโน้มของการวิจัยที่มุ่งไปสู่การขยายฐานของการรับรู้ให้มีความกว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สู่โลกของการรับรู้ทางจิตวิญญาณของมนุษย์ที่เครื่องมือเชิงวิทยาศาสตร์อาจยังครอบคลุมไปไม่ถึง

พร้อม ๆ กับแนวโน้มนี้ ได้มีงานวิจัยบางงานที่เริ่มนำเสนอวิธีการวิจัยหรือหนทางการเข้าถึงความรู้ที่ ขยับออกจากกระบวนทัศน์เดิมแบบปฏิฐานนิยม ไปสู่หนทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการรับรู้ทางจิต วิทยญาณมากขึ้น (ในที่นี้อาจใช้คำว่า *กระบวนทัศน์องค์รวม**) ดังตัวอย่างเช่น

- *Ko ngā kaumātua ngā poupou o tō rātou ao: kaumātua and kuia, the pillars of our understanding* ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้วิธีวิจัยแบบชาวเมารีในการเรียนรู้การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีความสุข อาศัยวิธีแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สูงอายุกับนักวิจัย พบว่า สุขภาวะเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ของชีวิตอย่างเป็น องค์รวม
- *Storytelling in a digital age: digital storytelling as an emerging narrative method for preserving and promoting indigenous oral wisdom* กระบวนการสร้างระเบียบวิธีร่วมกันระหว่างคนพื้นเมืองกับไม่ใช่พื้นเมือง ให้มาร่วมกันสร้างเรื่องเล่าแบบดิจิทัล ที่ว่าด้วยสภาพภูมิอากาศกับสุขภาวะด้านต่าง ๆ เพื่อสานพลังชุมชน โดย เคารพภูมิปัญญา/วิถีดั้งเดิม เสริมศักยภาพชุมชน เผยประสบการณ์/โลกที่มีชีวิต และชี้ให้เห็นข้อจำกัดของวิธี ศึกษาวิจัยแบบตะวันตก

* **หมายเหตุ** งานวิจัยที่มีคุณลักษณะของวิธีการวิจัยที่เป็นแบบองค์รวม ซึ่งมีพบอยู่ในหมวดหมู่นี้และ หมวดหมู่อื่น ๆ อีกนั้น ผู้วิจัยจะขอรวบรวมแยกไว้ต่างหากเพื่อทำการศึกษาเจาะลึกในหัวข้อ 3.3 ต่อไป

5 ปรัชญา / เทววิทยา (Philosophy / Theology)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาในหมวดหมู่นี้ มีความคล้ายคลึงกับงานแนวสังคมศาสตร์ แต่มี เนื้อหาที่มุ่งเน้นไปทางด้านศาสนา (คริสต์) การเป็นศาสนิก หรือการเชื่อมโยงกับพระเจ้า ส่วนใหญ่มักเป็น งานเชิงคุณภาพ ส่วนงานเชิงปริมาณสามารถพบเห็นได้อยู่บ้าง โดยมากเป็นการศึกษาแบบวัดและการ ประเมินระดับของคุณภาพภายในด้านต่าง ๆ และที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญา ดังตัวอย่างเช่น

- *The Christian Contentment Scale: An Emic Measure for Assessing Inner Satisfaction within the Christian Tradition* พัฒนาแบบวัดความพึงพอใจในความเป็นชาวคริสต์ สกัดขึ้นมา 25 items แล้วทำ factor analysis ให้ได้ 10 item scale แล้วไปวัดความเที่ยง สอดคล้องกับคุณภาพด้านการมีสติ ความพึงพอใจชีวิต การ วางใจเป็นกลาง ประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณ และทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสุขภาวะทางปัญญาให้เป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น

- Measuring Religion and Spirituality: Where are we and where are we Going? อภิปรายเรื่องการวัดทางศาสนาและจิตวิญญาณ รวมถึงความซับซ้อน เช่น นิยามที่คลุมเครือ ความพึงพอใจของสังคม อดีต และรีวิวเครื่องมือวัดใหม่ ๆ

ขณะที่งานวิจัยเชิงคุณภาพที่พบเห็นได้บ่อยเป็นงานประเภทวิจัยเอกสาร ศึกษาคำสอน รวมถึงวิเคราะห์กรอบแนวคิดและมุมมองเชิงปรัชญา ดังเช่น

- Is the Pastoral Ministry Bad for One’s Spiritual Health?: Insights from an Eighteenth-Century English Sermon ศึกษาอันตรายทางจิตวิญญาณของคณะสงฆ์ ผ่านคำสอนในศตวรรษที่ 18
- Connectedness: Some Skills for Spiritual Health สืบค้น อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมโยง (กับตนเอง ผู้อื่น เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่) กับการมีสุขภาวะทางปัญญา
- The great health: Spiritual disease and the task of the higher man ศึกษามุมมองของนิตเช่ที่มีต่อสุขภาพทางปัญญา การเจ็บป่วยทางจิตวิญญาณ และเรื่องเหล่านี้ในอริยบุคคล รวมถึงการประเมินคุณค่าใหม่
- Revisiting ‘Discipline’ in Relation to Caring Science as Sacred Science: Revisiting Discipline of Nursing ทบทวนกรอบมโนทัศน์ของ “วินัย” ของพยาบาลกับจิตวิญญาณของพยาบาล ภายใต้แนวคิดอันศักดิ์สิทธิ์ของการดูแล ที่สอดคล้องกับการพยาบาลที่เป็นวิชาชีพ
- A Spiritual Well-Being Model for the Healing Arts นำเสนอต้นแบบเชิงทฤษฎีที่ประกอบด้วยจิตใจ จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ และการพัฒนาสุขภาพทางปัญญา โดยมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับความเครียด รวมถึงความสัมพันธ์กับตนเอง กับผู้อื่น การให้คุณค่าในตนเอง และเป้าหมายชีวิต โมเดลนี้นำไปใช้กับการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม

และงานอีกกลุ่มที่สามารถพบเห็นได้คืองานที่สนใจศึกษากระบวนการ การเรียนรู้เชิงศาสนา และผลที่ได้จากกระบวนการดังกล่าว ตัวอย่างเช่น

- Reading Scripture Spiritually: Bonaventure, the Quadriga, and Spiritual Formation Today ศึกษาวิธีการอ่านพระคัมภีร์อย่างเป็นจิตวิญญาณเพื่อประโยชน์ทางสุขภาพทางปัญญา
- Positive Outcomes of a Discipleship Process ศึกษาการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่พบในศิษย์เก่าที่ผ่านกระบวนการสานุศิษย์ 22 บทเรียน การมีสุขภาพทางปัญญาประกอบด้วย การฟังเสียงความรู้สึก เฉเชิญหน้าความอับอาย การปกป้องวัยเด็ก การคลี่คลายจิตวิญญาณที่บิดเบือน

ในภาพรวม พบว่างานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญาในสาขาด้านปรัชญา / เทววิทยา มักมุ่งเน้นศึกษากรอบแนวคิด มุมมอง และความหมายในเอกสารหรือคำสอน ที่เกี่ยวโยงกับการมีสุขภาพทางปัญญา โดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีงานที่ศึกษากระบวนการเรียนรู้และผลที่ได้รับ ส่วน

งานเชิงปริมาณ เน้นการวัดประเมินระดับของคุณภาพและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาวะทางปัญญา

6 สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Studies)

งานวิจัยด้านสุขภาวะทางปัญญาในสาขาทางสิ่งแวดล้อม มักสนใจศึกษาสุขภาวะในบุคคลและในสังคมแบบที่ยึดโยงอยู่กับสถานที่ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ การเกษตร พืชพันธุ์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ รวมถึงพลังงานต่าง ๆ ในธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นงานเชิงคุณภาพที่สืบค้นมุมมองความหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม งานเชิงปริมาณที่พบคืองานที่ศึกษาความรู้สึกของการมีสุขภาวะที่สัมพันธ์กับการพักผ่อนหย่อนใจในสถานที่

- Being at Leisure in blue spaces: The role of Leisure in amplifying the well-being benefits of the seaside ศึกษาว่าสภาวะพักผ่อนหย่อนใจจะช่วยขยายความรู้สึกมีสุขภาวะเวลาที่ใช้เที่ยวชายทะเลได้ โดยศึกษาด้วยแบบสอบถาม

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพที่พบ ที่มักศึกษากรอบแนวคิด มุมมอง และความหมายของการมีสุขภาวะทั้งระดับบุคคลและสังคม ในแบบที่ยึดโยงอยู่กับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาตินั้น มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

- Make-Believe: Spiritual Practice, Embodiment, and Sacred Space สืบค้นรูปแบบใหม่ ๆ ในการฝึกปฏิบัติทางจิตวิญญาณในชีวิตธรรมดาประจำวัน
- The place of spirit: Modernity and the geographies of spirituality ความเป็นสมัยใหม่ ศาสนา และจิตวิญญาณเกี่ยวพันกัน พิจารณาการมีรูปแบบใหม่ ๆ ของมิติจิตวิญญาณในชีวิตประจำวัน ผสานกับสถานที่ทางศาสนา ให้นิยามใหม่แก่พื้นที่ทางจิตวิญญาณในโลกสมัยใหม่
- Tourists at the seaside: Exploring the spiritual dimension ศึกษาว่าสิ่งแวดล้อมชายทะเลและทะเล ที่รีสอร์ทในมอร์แคมป์ของอังกฤษ สามารถให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าความหมายทางอารมณ์และจิตวิญญาณอย่างไร ผลพบว่าการเกิดความรู้สึกเชื่อมโยง ความยิ่งใหญ่ ไร้กาลเวลา และความว่าง
- Human health and social-ecological systems change: Rethinking health in the Anthropocene ทบทวนวรรณกรรม อธิบายถึงทางเลือกใหม่ ๆ ของระบบสุขภาพในยุคนี้ได้ปรากฏขึ้นนอกเหนือระบบสุขภาพเดิมที่รองรับได้ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ทางนิเวศ
- Look at it this Way: Agriculture, Ethics and Biotechnology: Spiritual Values or Scientific Good Sense? การถกเถียงกันในประเด็นสิ่งแวดล้อม เกษตร ไปโอเทค ระหว่างความหมายเชิงวิทยาศาสตร์ กับคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ

- Spirit hospitals and “concern with herbs”: A political ecology of healing and being-in-common in Ghana เชื่อมโยงงานวิจัยเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในเรื่องสุขภาพ เน้นทั้งในมุกายภาพและมุกจิตวิญญาณ เชื่อมโยงงานวิจัยด้านชาติพันธุ์วรรณาและมุกมองแบบชนเผ่าดั้งเดิมเพื่อทำความเข้าใจจิตวิญญาณในบริบท การดูแลสุขภาพ ทำความเข้าใจที่มาที่ไปของการดูแลสุขภาพในสังคม

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ทางจิตวิญญาณ และประเด็นเกี่ยวกับคุณค่าเชิงลึกของ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ อาจเป็นหัวใจสำคัญของงานวิจัยในสาขาทางด้านนี้ แนวคิดด้าน Deep Ecology รวมถึง Reverential Ecology ที่เริ่มออกจากการเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง แต่หลอมรวมมุกมองภายในและคุณค่าทางจิตวิญญาณเข้ามา กลายเป็นเขตแดนของความรู้ใหม่ที่กำลังเติบโต และจากการทบทวนบทความ วิจัย มีอยู่บทความหนึ่งที่แสดงถึงวิธีการวิจัยที่หลอมรวมท่าทีและเครื่องมือบนกระบวนทัศน์ใหม่นี้เข้ามาได้ อย่างน่าสนใจ บทความที่ว่านี้คือ :

- *Hocus pocus? Spirituality and soil care in biodynamic agriculture* บอกเล่าประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณ ในการทำเกษตรแนว Biodynamics เพื่อให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับดิน วิธีจัดการดินใหม่ ด้วยความสัมพันธ์แบบใส่ใจ (มากกว่าการใช้ประสาทสัมผัสทั่วไป แต่อาศัยการใส่ใจพลังงานละเอียด บรรยากาศ ฤดูกาล การเคลื่อนของดวงดาว) ด้วยการผสมผสานหลักการโหราศาสตร์และจิตวิญญาณ ร่วมกับเรื่องเล่า พิธีกรรม (การตั้งจิต) ชีวิตในดิน มนุษย์ อากาศ ดวงดาว เป็นวิธีการดูแลดินแบบใหม่ที่มาแทนที่มุกมองแบบเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางและการต้องอ้างอิงหลักเหตุผล แต่คือความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างดินกับมนุษย์ที่เกี่ยวคู่กันและกัน

7 วิธีการวิจัย (Research Methods)

ในบรรดาบทความทางวิชาการด้านสุขภาวะทางปัญญา ยังมีงานอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งในแง่ จำนวนบทความและในด้านการให้น้ำหนักความหมายของเรื่องนี้ นั่นก็คือบทความในสาขาวิธีการวิจัย งาน ที่พบอยู่ในกลุ่มนี้ จะเป็นงานศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นที่ตัวเครื่องมือ วิธีการ และระเบียบวิธีในการ ขับเคลื่อนงานวิจัยและการทำงาน เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมเรื่องสุขภาพ สุขภาวะ ความงอกงามทางจิต วิญญาณ ของทั้งบุคคล ชุมชน และระบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- Compassionate, Spiritual, and Creative Listening in Teaching and Learning ศึกษาการฟังด้วยใจกรุณา ในฐานะกิจกรรมเชิงจิตวิญญาณ นำไปสู่การสื่อสารที่สร้างการเปลี่ยนแปลง เน้นความเป็นพระโพธิสัตว์ รับรู้เสียงของโลก นำไปสู่การลดทุกข์ในผู้คน
- Present to Possibility: Spiritual Awareness and Deep Teaching การฟังอย่างลึกซึ้งของครู ช่วยให้ผู้อื่นเติบโตสู่ความสามารถใหม่ ๆ เป็นการนำพาทางจิตวิญญาณ

- Participatory action approach for client-centered health insurance นำเสนอขั้นตอนอย่างเป็นระบบในการสืบค้นปัญหาของผู้ใช้บริการที่จะสมัครประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายและวิธีปฏิบัติอาศัยวิธีปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ศึกษาเชิงลึกในแรงจูงใจ สมมุติฐานความเชื่อ และรากที่มาของปัญหา แล้วส่งต่อความรู้ร่วมกับ Stakeholders ของระบบ ชี้ให้เห็นความสำคัญของวิธีแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อระบบสุขภาพที่ซับซ้อนและมี Stakeholders ที่หลากหลาย อีกทั้งช่วยเอื้ออำนวยการเรียนรู้และการร่วมตัดสินใจ และโมเดลการเรียนรู้นี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับ Action research ของบริบทอื่น ๆ
- Health and healthcare as the context for participatory action research ทบทวนงานวิจัยที่ว่าด้วย PAR เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ในแวดวง Healthcare เน้นความสำคัญของ Reflexivity การสะท้อนใคร่ครวญรูปแบบในตนเอง อภิปรายรูปแบบ Action research ที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการสื่อสาร และความเท่าเทียม และหนทางพัฒนางานวิจัยสู่นาคต
- A critical reflection on process of a collaborative inquiry in a mental health service อาศัย Collaborative inquiry เพื่อศึกษาประสบการณ์ของคณาจารย์ด้านสุขภาพ (สุขภาพจิต) กำหนดปัญหา รับฟังเสียงสะท้อนใคร่ครวญของแต่ละคน โอกาสการปรับปรุงพัฒนางาน ข้อมูลที่ได้นำไปสู่ความเข้าใจวัฒนธรรมของการให้บริการ เป็นพื้นที่การสื่อสารถึงความซับซ้อนในสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เต็มไปด้วยการถูกควบคุมตรวจสอบ แต่ละคนได้เห็นตัวเองในความหมายของพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการได้ช่วยชี้ให้เห็นความสำเร็จและข้อจำกัด รวมถึงความสำคัญของบริบทและการร่วมวางแผนที่ใช้ได้จริง
- Ignatian spirituality as transformational social science นำเสนอวิธีที่จิตวิญญาณแบบอิกเนเซียนได้กลายเป็นระเบียบวิธีทำวิจัย (Action research) บนฐานศรัทธา ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ นำเสนอและศึกษาหัวใจของจิตวิญญาณอิกเนเซียน ในฐานะของหลักการสำคัญบางประการในการทำ Action research
- Indigenous Autoethnography: Exploring, Engaging, and Experiencing “Self” as a Native Method of Inquiry ศึกษาจุดยืนใหม่ของอัตชาติพันธุ์วรรณนาจากมุมมองแบบชนเผ่าดั้งเดิม ในแบบของสังคมที่เน้นการพูดและฟังและหาความรู้จากเรื่องเล่า เป็นวิธีการสืบค้นความรู้ที่จริงแท้แบบ “Native” อาศัยบทสนทนาเพื่อมุ่งสู่ประเด็นความเป็นธรรมทางสังคม เปิดเผยเสียงของ “มนุษย์ที่มีเสรีภาพทางวัฒนธรรม” ปักหลักความหมายของ “ตัวตน” ในโลกที่ยังศักดิ์สิทธิ์และในหนทางที่เราเลือกสร้างอัตลักษณ์ของเราเอง
- Feeling and spirit: developing an indigenous wairua approach to research ศึกษาอภิปรายการนำภูมิปัญญาดั้งเดิม ไวรวัว (จิตวิญญาณ) เข้าสู่การทำงานวิจัย ปัญหาที่พบ ความเป็นไปได้ที่จะพูดถึงอารมณ์ ความรู้สึก และจิตวิญญาณ ประเด็นการวิเคราะห์ และการนำเสนอ
- *He awa whiria*-A “Braided River”: An Indigenous Maori Approach to Mixed Methods Research นำเสนอปรัชญาโลกทัศน์แบบชาวเมารีและนำไปสู่การทำงานวิจัยข้ามวัฒนธรรมแบบ Mixed method รวมถึงพลังของโลกทัศน์สองแบบไว้ด้วยกัน มองทั้งสองกระบวนการทัศน์ด้วยสายตาที่เท่าเทียมกัน เชื่อมโยงผลวิจัยทั้งที่เป็นเชิงตัวเลขและเชิงความคิดเห็น ยกตัวอย่างงานวิจัยให้เห็นภาพ

จะเห็นได้ว่า อาณิสัยของงานวิจัยประเภทนี้อยู่ที่การได้ลงทุนลงแรงไปกับชุดเครื่องมือและวิธีการวิจัย อันเป็นรากฐานสำคัญเพื่อการต่อยอดไปสู่งานทางวิชาการต่าง ๆ ได้ต่อไป ที่สำคัญพบว่า ในหลายงานได้เห็นนวัตกรรมวิธีการวิจัยใหม่ ๆ ที่เปิดพื้นที่สำหรับการแสวงหาความรู้และการรับรู้ความจริงของมนุษย์ที่กว้างขวาง และลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น อันสอดคล้องต่อธรรมชาติของงานเชิงจิตวิญญาณ ดังเช่น เริ่มมีการศึกษาและนำเสนอระเบียบวิธีที่ต้อนรับความเป็นอัตวิสัย การสืบค้นในตนเอง (ของตัวผู้วิจัย) (Reflexivity, Autoethnography) การมีส่วนร่วม / ร่วมมือ (Participatory / Collaborative Inquiry) รวมถึง การรับฟังอย่างลึกซึ้ง การใช้มุมมอง / ภูมิปัญญาแบบชนเผ่า และการให้พื้นที่ความหมายแก่อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็นภายในจิตใจ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบค้นและการร่วมสร้างสรรค์ความรู้ความจริง

ด้วยมุมมองและหนทางเช่นนี้ วันหนึ่งอาจได้รับการพัฒนาไปสู่การทำงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยแบบองค์รวมอย่างเป็นระบบได้ ดังที่เริ่มพบในบทความนี้ :

- *From experience to action in recovery-oriented mental health practice: A first person inquiry นำเสนอพัฒนาการของการใคร่ครวญอัตวิสัยของผู้วิจัยเอง ในแบบ Cooperative inquiry อาศัยความเป็นคนในวัฒนธรรมองค์กรผ่านงานที่เธอทำ ทำความเข้าใจมุมมองจากประสบการณ์สดตรง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้และการทำงานของเธอ อาศัยเครื่องมือ Action research เพื่อแบ่งปันมุมมอง เพื่อพัฒนางานการดูแลสุขภาพจิต*

อีกทั้งในงานวิจัยกลุ่มที่ใช้ระเบียบวิธีแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) งานวิจัยในตนเอง (Self-inquiry, Heuristic Research, Narrative Inquiry) รวมถึงงานในกลุ่มปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory / Cooperative Inquiry) และอื่น ๆ อีกที่ได้มีตามมาและจะมีต่อไป

8 การเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก / การเรียนรู้แบบองค์รวม

(Consciousness Transformation / Holistic Learning)

เพื่อให้การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยมีความลุ่มลึก ถ้วนทั่ว และชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเพิ่มเติมบทความจากวารสารทางวิชาการต่างประเทศอีกกลุ่มหนึ่งเข้าไว้เป็นกลุ่มลำดับที่ 8 ในการใช้ศึกษาวิเคราะห์ โดยบทความในกลุ่มนี้ ถูกคัดเลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจงจากหลายฐานข้อมูล ได้แก่ ของสำนักพิมพ์ SAGE Journals และ Taylor & Francis และของวารสารวิชาการอีก 3 ฉบับที่เป็นที่รับรู้ในแวดวงว่าเน้นตีพิมพ์

ผลงานทางด้านสุขภาวะทางปัญญา การเรียนรู้ทางจิตวิญญาณ จิตสำนึก และการศึกษาองค์รวมโดยเฉพาะ คือ Journal of Transformative Education, Journal of Humanistic Psychology, และ Holistic Education Review โดยใช้คำค้นว่า consciousness transformation, holistic learning, และ spirituality ได้จำนวนบทความสำหรับศึกษาทั้งสิ้น 34 บทความ

เนื้อหาของบทความในกลุ่มนี้นับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสิ่งที่โครงการต้องการศึกษาโดยตรง มุ่งเจาะลึกว่าเรื่องการเติบโต / เปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (หรือ Consciousness) มีการศึกษาและทำวิจัยกันอย่างไรบ้างในโลกกว้างทางวิชาการ ผลจากการสืบค้นพบว่า งานส่วนใหญ่เป็นงานเชิงคุณภาพ เน้นศึกษาไปที่ประเด็นสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้ กลุ่มแรกเป็นการศึกษาตัวกระบวนการ / วิธีการเรียนรู้ที่ช่วยให้มนุษย์เกิดการพัฒนาและเติบโตขึ้นทางจิตวิญญาณ โดยมีการวิเคราะห์ผลทั้งในแบบคุณภาพและแบบ Mixed Method งานกลุ่มนี้มีจำนวนมากและพบได้ทั่วไปในหลากหลายบริบท โดยเฉพาะด้านการศึกษา การดูแลสุขภาพ และอื่น ๆ ดังตัวอย่างงานวิจัยเหล่านี้

- The KAIROS Blanket Exercise: Engaging Indigenous ways of knowing to foster critical consciousness in medical education ประเมินศักยภาพของกิจกรรม KAIROS Blanket Exercise ในการบ่มเพาะจิตสำนึกในแพทยศาสตร์ศึกษา ด้วยการทำข้อสอบเกี่ยวกับแนวคิดความปลอดภัยทางวัฒนธรรมและการมีจิตสำนึก เพื่อดูการเปลี่ยนมุมมอง ผลคือพบการเปลี่ยนมุมมองและมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับอำนาจ ปัจจัยที่สร้างการเปลี่ยนแปลงคือการเข้าร่วม Dialogue เพื่อสะท้อนอย่างใคร่ครวญและการทำความเข้าใจบริบทอันซับซ้อนทางประวัติศาสตร์ของชนพื้นเมือง
- Mentoring Person-Centered Spiritual Maturation: A Quasi-Experimental Mixed Methods Study of a Contemplative Self-Inquiry Curriculum ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ที่บ่มเพาะการมีวุฒิภาวะทางจิตวิญญาณในมหาวิทยาลัย โดยทำการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ค้นพบการเติบโตของผู้เรียนใน 5 มิติ (พฤติกรรม ความคิด อารมณ์/สังคม การใคร่ครวญด้านใน และองค์รวม) นำไปสู่ Resilience และการใส่ใจสังคม และการสร้างวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในมหาวิทยาลัย
- The Arts Connection: The Arts and Transformative Learning in Professional Development การเรียนรู้แบบพักค้างนาน 4 สัปดาห์เกี่ยวกับประสบการณ์การเป็นศิลปิน (หุ่น ละคร ดนตรี movement) ได้สร้างประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงให้แก่ครูที่เข้าร่วม โดยผู้วิจัยประเมินเจตคติและความเชื่อของครูที่ว่าเด็ก ๆ เรียนรู้ได้อย่างไร หลังเข้าร่วม มุมมองของครูเปลี่ยนไปเป็นแบบผู้เอื้ออำนวย (มากกว่าผู้สั่งสอน) และเริ่มเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่เจตคติ ความรู้สึก และความเชื่อของตนเอง
- A Learning, Research and Development Framework to Design for a ‘Holistic’ Learning Experience ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ “อย่างเป็นองค์รวม” ที่หลอมรวมการมีประสบการณ์ทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนด้วย โดยศึกษากรณีของกลุ่มที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ผ่านการ

วิจัยเชิงปฏิบัติการออนไลน์ (โมดูล ABCD) รวมถึงประสบการณ์สำคัญที่ผู้เรียนได้รับ ผลพบว่า มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในมิติของอารมณ์และสังคมด้วย (เช่น การดูวิดีโอ การ Chat การ Reflect ในกลุ่ม wiki) รวมถึงการให้ความสำคัญต่อ การออกแบบประสบการณ์ การออกแบบการให้คำสั่ง การวิจัยผล ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการ Engagement จริงกับเนื้อหา

- Mindfulness in a Moroccan University: Exploring Students' Transformational Journey Through an Academic Course in Mindfulness ศึกษาเส้นทางการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของผู้ที่ผ่านคอร์สเจริญสติ โดยอธิบายถึงประสบการณ์และการให้ความหมายของผู้เรียน เก็บข้อมูลผ่านการจดบันทึกและการสัมภาษณ์ พบว่าผู้เรียนได้พัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง การมีสุขภาวะ การมีใจกรุณา และปัญญาญาณที่มากขึ้น มีประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้ง มีความผูกพันมากขึ้นในวิถีปฏิบัติทางศาสนา เกิดความเข้าใจมุมมองเชิงวัฒนธรรม-จิตวิญญาณ หัวใจคือการตระหนักรู้เห็นสาเหตุของความทุกข์ได้
- Person-Centered Spiritual Maturation: A Multidimensional Model อธิบายการมีวุฒิภาวะทางจิตวิญญาณในบุคคล เป็นกระบวนการพัฒนาทางจิตใจ/จิตวิญญาณที่ช่วยนำพาคนให้ฝึกปฏิบัติ พร้อมกับการสร้างชุมชน เกิดโมเดลหลายมิติที่นำพานักศึกษามหาวิทยาลัยให้เกิดการเติบโต ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมตนเองด้วยสติ ความเข้าใจในห่วงโซ่ความทุกข์ที่สนับสนุนความเป็นธรรมทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์/สังคม การฝึกปฏิบัติภาวนา และการสร้าง Resilience รับมือกับความเครียด
- Soul Work: Call, Movement, and Response ใช้การเขียนเพื่อเปิดโลกของผู้เรียนไปสู่ TL ด้วยการทำงานกับจิตวิญญาณ (Soul work) เป็นการเขียนที่ขุดเอาเรื่องราวในตำนาน ภาพจินตนาการ และอุปมาอุปไมย ให้ปรากฏขึ้นมาสู่ผิวหน้าของการรับรู้แบบรู้สึกตัว อาศัยการเขียนเชิงจินตนาการและกระบวนการคิด เก็บข้อมูลการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วม เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับและกิจกรรมที่ได้ประโยชน์ จากการวิเคราะห์แบบปรากฏการณ์วิทยา การทำงานกับจิตวิญญาณจะเกิดขึ้นต่อเมื่อครูและนักเรียนเข้าสู่ความสัมพันธ์แบบการเรียกหา การเคลื่อนไหว และการโต้ตอบกัน
- Behind the Resume: A Holistic Approach to Deepen Self-Awareness การเขียน resume และการวางแผนการอาชีพสามารถกลายเป็นโอกาสที่จะฝึกการสะท้อนใคร่ครวญในตนเอง ด้วยการอาศัยการวาดภาพ บทกวี อุปมาอุปไมย มาทำทนายการรับรู้ในตนเองและสร้างการตระหนักรู้ตนเองที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

งานในกลุ่มต่อมา เน้นประเด็นการศึกษาไปที่แนวคิด ทฤษฎี โลกทัศน์และมุมมองเชิงปรัชญา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสำนึกในมนุษย์ รวมถึงการนำแนวคิดเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ ดังตัวอย่างงานวิจัยต่อไปนี้

- The Wilderness Within: The Enki approach to education อภิปรายปรัชญาการเรียนรู้ / เติบโตที่แท้แบบ Enki ที่ไม่ติดที่ฉลากทางความคิด ด้วยการกลับไปเชื่อมสัมพันธ์โดยตรงเพื่อรู้จักธรรมชาติ ไม่ใช่รู้เกี่ยวกับธรรมชาติ : เรียนรู้แบบเชื่อมโยงกันเป็นชุมชน ไม่ใช่แยกตัว แข่งขัน หรือสะสม, อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดรับประสบการณ์ สดตรง ค่อย ๆ ย่อย แล้วจึงทำความเข้าใจ (concept) และประยุกต์ใช้ , เปิดรับการแสดงออกอันหลากหลาย (ที่เท่า

ทันว่าผ่านมุมมองแบบของใคร), สุดท้ายคือตัวครูเอง ที่ต้องมีความเป็นเนื้อเป็นตัวและมีประสบการณ์เติบโตมาด้วยตัวเองก่อน

- *Ecospirituality: A Teacher's Path Toward Wholeness and Wellness* อภิปรายแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผลประโยชน์ของพัฒนาการที่มีมิติด้านนิเวศ (การเชื่อมโยงกับธรรมชาติ) และจิตวิญญาณ และการพัฒนาคุณภาพด้านนิเวศจิตวิญญาณเข้าสู่โปรแกรมการฝึกหัดครูจะช่วยให้ตัวครู (และนักเรียน) มีสุขภาพที่ดีขึ้นด้วย
- *A general theory of consciousness I : Consciousness and adaptation* นำเสนอกระบวนการรู้คิดที่มีสำนึกในสิ่งมีชีวิต ซึ่งต่อขยายมาจากการรับรู้ภาพทางประสาทสัมผัส และโดยเฉพาะเกี่ยวกับกลไกการปรับตัวและการทำงานของจิตสำนึก (และการใช้ภาษาพูด) เวลาที่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- *What is Spiritual Intelligence?* ศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ เป็นการรับรู้ในหลากหลายหนทาง เป็นการหลอมรวมชีวิตด้านในเข้ากับชีวิตด้านนอก ตัวช่วยสำคัญคือการมีประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ส่วนการมีวุฒิภาวะทางจิตวิญญาณได้จากการมีปัญหาและการกระทำที่กรุณา ความฉลาดทางจิตวิญญาณจำเป็นต่อการเห็นแยกแยะได้และนำไปสู่การมีความสุขของจิตใจและพัฒนาการที่ดีในภาพรวม
- *Future Consciousness: The Path to Purposeful Evolution—An Introduction* ศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (จิตสำนึก) แห่งอนาคต เป็นการสรรค์สร้างอนาคตที่ดีด้วยการมี “ภูมิปัญญา” จิตวิญญาณอนาคต ประกอบด้วยความสามารถของมนุษย์ ประสบการณ์ และรวมถึงอารมณ์ จินตนาการ ความคิด และการกระทำอย่างมีเป้าหมาย มนุษย์จะตระหนักถึงการวิวัฒนาการสู่จิตวิญญาณอนาคต และภูมิปัญญานี้สามารถพัฒนาขึ้นได้หลายวิธี รวมถึงการใช้การเล่าเรื่องของตนเองในอนาคต เราสามารถเป็นแบบอย่างทางภูมิปัญญาให้แก่ผู้อื่นได้ผ่านตัวเอง
- *Imploding the boundaries of transformative /critical pedagogy and research in physical education and sport pedagogy: looking inward for (self-)consciousness/knowledge and transformation* วิเคราะห์แนวคิดของ transformative pedagogy ในวิชาพลศึกษา เพื่อศึกษาอิสรภาพ ความเป็นธรรม และข้อจำกัดของการเปลี่ยนแปลง รวมถึง 3 ข้อจำกัดในตัวบุคคล แล้วนำเสนอ 2 วิธีสู่การเปลี่ยนแปลง
- *Ubuntu Worldview: A Traditional African View of Adult Learning in the Workplace* เชื่อมโยงการใช้ประโยชน์กระบวนการทัศน์อุบุนตูเข้ากับการศึกษาผู้ใหญ่ในที่ทำงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมสำหรับชีวิตและการทำงาน

และงานอีกกลุ่มหนึ่งที่พบได้มากเช่นเดียวกัน คืองานที่มุ่งประเด็นศึกษาไปที่ตัวประสบการณ์ การให้ความหมาย (ร่วม) ทั้งในบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางจิตสำนึกหรือการวิวัฒน์ขึ้นทางจิตวิญญาณ ส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกไปสู่ระดับกลุ่มหรือนำเสนอผลกระทบกับภาพกว้างในระดับสังคม-วัฒนธรรมด้วย ดังตัวอย่างงานวิจัยต่อไปนี้

- Learning from Life and the Earth เป็นบทสะท้อนใคร่ครวญ (ความใส่ใจ ความรู้สึก) เมื่อตนเอง (และกลุ่มเด็กนักเรียนการแสดง) ได้สัมผัสกับธรรมชาติ และการเข้าถึงความหมายของการเรียนรู้ ที่เป็นไปเพื่อชีวิตที่แท้ ผ่านการมีส่วนร่วมและเชื่อมสัมพันธ์กับโลกทั้งหมด
- The Serendipity of Surrender ถ่ายทอดบทสะท้อนประสบการณ์ด้านในส่วนบุคคล ในกรณีการสูญเสียแม่ และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในช่วงโรคระบาด ได้เห็นความหมายของการศิโรราบ การอยู่กับความเจ็บปวดของความโศกเศร้าและสูญเสีย
- Surrender to Another Person: The Case of a Spiritual Master ทบทวนเอกสาร นำเสนอประสบการณ์ “ศิโรราบ” ที่เป็นพัฒนาการทั้งทางจิตวิทยาและจิตวิญญาณ เป็นความเชื่อมโยงกับความจริงที่ยิ่งใหญ่ รวมถึงในบริบทเชิงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มุ่งเน้นการศิโรราบต่อครูทางจิตวิญญาณ เพื่อมุ่งสู่การก้าวข้ามอัตตาและการหลอมรวมทางจิตวิญญาณ
- Finding the Extraordinary in the Ordinary: Case Studies of Spiritual Exemplars ศึกษาวิธีที่หนุ่มสาวที่เป็นแบบอย่างทางจิตวิญญาณจะนำเอาการมีอิทธิพลทางสังคมเข้ามาสู่เส้นทางการเติบโตทางจิตวิญญาณของตนเอง โดยศึกษา 3 กรณีด้วยการใช้เรื่องเล่า ผลของเรื่องเล่าเผยให้เห็นถึงการที่คนหนุ่มสาวมีอิทธิพลทางสังคมได้ในหลายลักษณะและภาพสะท้อนที่บ่งบอกว่า ความเชื่อทางศาสนา จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม กับความสัมพันธ์ทางสังคมต่างส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน
- Resonance as Transformative Learning Moment: The Key to Transformation in Sociocultural and Posttrauma Contexts ศึกษาประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงพื้นฐานที่พบในผู้รอดชีวิตจากสงครามแอฟริกัน อาศัยการวิจัยแบบ Narrative inquiry ผ่านการสัมภาษณ์และอัตชีวประวัติในบุคคล ผลพบ 6 ประเด็นหลักที่อธิบายกระบวนการการเปลี่ยนแปลง : ช่วงเวลาที่บรรสานสอดคล้อง การเข้าใจเป้าหมาย การเกิดจิตสำนึกทางสังคม ความมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย พัฒนาการทางจิตวิญญาณ และคุณค่าในชีวิต อีกทั้งพบว่า resonance (การบรรสานสอดคล้อง) คือหัวใจของกระบวนการนี้
- Social movement schools: sites for consciousness transformation, training, and prefigurative social development ศึกษาแนวคิดของโรงเรียนเพื่อขับเคลื่อนสังคม เน้นความสำคัญเชิงทฤษฎี 5 ประการ: การเคลื่อนย้ายทรัพยากร วิธีทางวัฒนธรรมสู่การต่อสู้ มุมมองเชิงความคิด การเคลื่อนย้ายระดับเล็ก และผลของการเข้าร่วม อภิปรายความหลากหลายของวิถีทางขับเคลื่อน: ด้วยแรงงาน ด้วยแนวทางสตรีนิยม และด้วยการเจริญสติ
- Fostering Indigenous young people’s socio-environmental consciousness through place-based learning in Ecuadorian Amazonia นำเสนอเกี่ยวกับการศึกษาและพื้นที่เรียนรู้ของเยาวชนพื้นเมืองในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ด้วยการร่วมกันทำแผนที่ การถ่ายภาพ และการสัมภาษณ์ ผลพบว่าประสบการณ์ในตัว ครอบครัว และชุมชนให้ความรู้และโลกทัศน์ที่รุ่มรวยและเชื่อมโยง ขณะที่ความรู้จากโรงเรียนเป็นสิ่งที่ตัดขาด
- Indigenous ecotourism's role in transforming ecological consciousness นำเสนอวัฒนธรรมแบบชนเผ่าดั้งเดิมที่นำมาประยุกต์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อสร้างกระบวนการตระหนักรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกวิเคราะห์แนวคิด และศึกษาประเด็นเรื่องเล่าในตำนานที่ว่าด้วยการดูแลธรรมชาติของชนพื้นเมือง

โดยรวมจะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกโดยตรง จะมุ่งเน้นไปที่ตัว กระบวนการ / วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ (ที่มีความเป็นองค์รวม) ศึกษาปรัชญาแนวคิดที่เป็นรากฐานของ มุมมองในเรื่องนี้ และโดยมากเป็นมุมมองหลังยุคปฏิฐานนิยม รวมถึงศึกษาตัวประสบการณ์ทั้งในบุคคล กลุ่ม และชุมชน ที่ว่าด้วยการเติบโตของจิตสำนึก (รวมถึงประสบการณ์อันเป็นผลจากการผ่านกระบวนการเรียนรู้ ต่าง ๆ ที่เป็นแบบองค์รวมเหล่านั้น)

คำถามหนึ่งที่น่าสนใจคือ ในการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในลักษณะที่ใช้เรื่องจิตวิญญาณเป็น เนื้อหาหรือเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ หรือว่าผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องเหล่านั้นอย่างเป็นจิตวิญญาณ ตรงนี้เน้นว่ามีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากของการทำงานวิจัยได้เลย จากการ ทบทวนบทความในกลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้มองเห็นสัญญาณของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ด้วยพบว่าบางงานเริ่มมีการ ใช้ระเบียบวิธีหรือเครื่องมือการทำงานวิจัยที่เป็นแบบจิตวิญญาณมากขึ้น ผู้วิจัยจึงลองแยกงานเหล่านี้ออกมา พิจารณาต่างหากในเชิงลึกต่อไป ซึ่งได้แก่งานต่อไปนี้

- *The Heroine's/Hero's Journey—A Call for Transformation? Transformative Learning, Archetypal Patterns, and Embodied Knowing/Learning* ศึกษาปรากฏการณ์ภายในของการเปลี่ยนแปลงในบุคคล ที่ผ่าน เวิร์กช็อปเชิงประสบการณ์ “ฮีโร ฮีโรอินเจอร์นี่” ซึ่งอาศัยการละครและการบำบัดแบบเกสโตลด์ เน้นเก็บข้อมูล เกี่ยวกับรูปแบบทางบุคลิกภาพและการเผชิญหน้ากับรูปแบบเหล่านั้น ที่แยกเป็นสองขั้วในตนเอง (เป็น Dilemma) รวมถึงการช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถมีหนทางรับรู้แบบต่างๆ ในหลากหลายมิติที่เป็นเนื้อเป็นตัว คุณภาพของ กระบวนการ/ผู้วิจัยที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นต้องผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มาด้วยตนเอง และประสบการณ์ ของผู้วิจัยก็มีผลต่อสิ่งที่ผู้วิจัยพบ (เป็น co-experienced experiences) เพราะมาจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม
- *Poetry as a Way of Creating a Soulful Pedagogy* ใช้บทกวีเพื่อสร้างการเรียนการสอนที่เปี่ยมด้วยจิต วิญญาณ ใช้บทกวีในฐานะเครื่องมือการภาวนา ใคร่ครวญในตนเอง ทำให้ตื่นรู้ในความจริงที่อาจไม่เคยตระหนักมา ก่อน และบทกวีในฐานะภาษาที่จะเปิดและปลดปล่อยเราให้เป็นอิสระ บทกวียังช่วยให้ตัวครูผู้สอนเกิดการ เปลี่ยนแปลง ด้วยการเผชิญกับขอบ บ่มเพาะความรักความเมตตา และรักษาพื้นที่ว่างในใจที่จะไม่ยึดติดกับสิ่ง ยั่วยวน ผู้วิจัยทำงานภายในตนเองและมี Self-reflection ร่วมไปกับการนำเสนอข้อมูลวิจัย
- *Teaching as Meditative Inquiry: A Dialogical Exploration* การสอนโดยตัวมันคือการสืบค้นอย่างมีสติ (Meditative inquiry) งานนี้นำเสนอบทสนทนา (Dialogue) ระหว่างผู้วิจัยกับ Adrian Downey เพื่อศึกษาวิธีการ เรียนการสอนดังกล่าว ผ่านการสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง และการตระหนักรู้ภายในของกันและกัน (เป็นระเบียบวิธี Dialogical Meditative Inquiry ที่ให้พื้นที่กับการฟังและความเงิบ ให้ปัญญาและคำตอบผุดบังเกิดขึ้นโดยอิสระ) ประเด็นการสนทนาที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย : การเกิดขึ้นของแนวคิด Meditative inquiry (ที่เน้นการเข้าใจตนเอง/ การทำงานของตัวตน self, การ dialogue, และความสัมพันธ์) และสิ่งนี้ก็สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบองค์ รวม (ที่ไม่ใช่ instrumental / คาดหวังผลลัพธ์ภายนอกแบบเส้นตรง) และ dialogue ไม่ใช่เครื่องมือแต่เป็น way

of being และครูทำหน้าที่เตรียมความพร้อมและสร้างพื้นที่เชื้อเชิญให้เกิดการสืบค้นให้แก่ผู้เรียน (ได้เรียนและทำสิ่งที่จริงแท้ต่อตนเอง)

- *Drawing Toward Transformation and Action in a Forgotten Barrio: Cultivating a Learning and Planning Community* ศึกษากระบวนการ TL ในชุมชนแห่งหนึ่งของชนชายขอบในเม็กซิโก ด้วยการจัดงานประชุมที่สอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้-วัฒนธรรม ใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนแบบ PAR ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้และวางแผนที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน (บนบรรยากาศแบบ TL) สามารถส่งเสริมการสร้างความหมาย การเสริมพลัง และการเกิดขึ้นของกลุ่มจัดการตนเอง เมื่อคนคิดใคร่ครวญอย่างเป็นระบบได้ ก็สามารถสร้างการเรียนรู้และการกระทำที่เปลี่ยนแปลงชีวิตของพวกเขาได้

3.3 เจาะลึกงานวิจัยสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณที่อยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม

จากบทความทางวิชาการด้านสุขภาวะทางปัญญา / จิตวิญญาณทั้งหมดข้างต้น ข้อค้นพบที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ การได้เห็นพัฒนาการของการก้าวออกจากข้อจำกัดของกระบวนทัศน์เดิม ในสายสังคมศาสตร์ เริ่มมีงานวิจัยที่ศึกษาปรากฏการณ์ภายใน อารมณ์ความรู้สึก การให้คุณค่าความหมาย และรวมถึงปรากฏการณ์แบบข้ามพ้นบุคคล เริ่มมีการให้ความสำคัญต่อแนวคิดที่ไม่ใช่ประจักษ์นิยม ในสายสิ่งแวดล้อมได้เริ่มมีการศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศในลักษณะลงลึก เริ่มออกจากการเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง เริ่มมองหาคุณค่าความหมายของสรรพสิ่งโดยไม่ติดอยู่แค่ความเป็นวัตถุ และเริ่มเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติรวมถึงพลังงานระดับละเอียด ส่วนในสายการศึกษามีการริเริ่มแนวทางการศึกษาแบบองค์รวม ซึ่งทั้งหมดอาจปรากฏเป็นภาพสะท้อนจากแวดวงวิชาการที่ก็เริ่มมีการนำเสนอระเบียบวิธีและเครื่องมือการวิจัยแนวใหม่ ๆ เข้ามา เช่น การวิจัยในตัวเอง อัตชาติพันธุ์วรรณา การวิจัยอย่างมีส่วนร่วม การใช้ภูมิปัญญาแบบชนเผ่า ฯลฯ

เพื่อทำความเข้าใจประเด็นนี้ได้อย่างลึกซึ้งขึ้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทความที่แสดงถึงพัฒนาการและคุณลักษณะข้างต้นขึ้นมาจำนวน 8 บทความ (ดังตารางด้านล่าง) เพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติมแบบเจาะลึกในรายละเอียดของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยต่อไป

ตารางที่ 3.1 : สรุปย่อบทความทางวิชาการ 8 บทความที่มีคุณลักษณะของวิธีการวิจัยแบบองค์รวม

ชื่องานวิจัย	เนื้อหา
Poetry as a Way of Creating a Soulful Pedagogy (2022) <i>Holistic Education Review</i>	ใช้บทกวีเพื่อสร้างการเรียนการสอนที่เปี่ยมด้วยจิตวิญญาณ ใช้บทกวีในฐานะเครื่องมือการภาวนา ใคร่ครวญในตนเอง ตื่นรู้ในความจริงที่อาจไม่เคยตระหนักมาก่อน เปิดและปลดปล่อยตนให้เป็นอิสระ ช่วยให้เผชิญกับขอบ บ่มเพาะความรักความเมตตา และรักษาพื้นที่ว่างในใจที่จะไม่ยึดติดกับสิ่งยั่วยวน ผู้วิจัยทำงานภายในตนเองและมี Self-reflection ร่วมไปกับการนำเสนอข้อมูลวิจัย
Teaching as Meditative Inquiry: A Dialogical Exploration (2021) <i>Holistic Education Review</i>	นำเสนอบทสนทนา (Dialogue) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้วิจัยร่วม เพื่อศึกษาประสบการณ์ / วิธีการเรียนการสอนแบบ Dialogical Meditative Inquiry (ที่มา แนวคิด แนวทาง ผล) ผ่านการสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง และการตระหนักรู้ภายในของกันและกัน สืบค้นความเข้าใจต่าง ๆ ผ่านประเด็นสนทนาที่ผุดปรากฏขึ้นโดยอิสระ

<p>Ko ngā kaumātua ngā poupou o tō rātou ao: kaumātua and kuia, the pillars of our understanding</p> <p>(2021) <i>AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples</i></p>	<p>ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้วิธีวิจัยแบบชาวเมารีในการเรียนรู้การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีความสุข อาศัยวิธีแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สูงอายุกับนักวิจัยเรียนรู้การมีสุขภาวะที่เชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ของชีวิตอย่างเป็นองค์รวม</p>
<p>Storytelling in a digital age: digital storytelling as an emerging narrative method for preserving and promoting indigenous oral wisdom</p> <p>(2013) <i>Qualitative Research</i></p>	<p>กระบวนการสร้างระเบียบวิธีร่วมกัน ระหว่างคนพื้นเมืองกับไม่ใช่พื้นเมือง ให้มาร่วมกันสร้างเรื่องเล่าแบบดิจิทัล ที่ว่าด้วยสภาพภูมิอากาศกับสุขภาวะด้านต่าง ๆ เพื่อสานพลังชุมชน โดยเคารพภูมิปัญญา/วิถีดั้งเดิม เสริมศักยภาพชุมชน เผยประสบการณ์/โลกที่มีชีวิต และชี้ให้เห็นข้อจำกัดของวิธีศึกษาวิจัยแบบตะวันตก</p>
<p>Hocus pocus? Spirituality and soil care in biodynamic agriculture</p> <p>(2021) <i>Environment and Planning E: Nature and Space</i></p>	<p>บอกเล่าประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณ ในการทำเกษตรแนว Biodynamics เพื่อให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับดิน วิธีจัดการดิน ด้วยความสัมพันธ์แบบใส่ใจ ในพลังงานละเอียด บรรยากาศ ฤดูกาล การเคลื่อนของดาว ผสานหลักการโหราศาสตร์และจิตวิญญาณ ร่วมกับเรื่องเล่า พิธีกรรม ชีวิตในดิน มนุษย์ อากาศ ดวงดาว เป็นความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างดินกับมนุษย์ที่เกี่ยวเนื่องและกัน</p>
<p>From experience to action in recovery-oriented mental health practice: A first person inquiry</p> <p>(2014) <i>Action Research</i></p>	<p>นำเสนอการไคร่ครวญอัตวิสัยของผู้วิจัยเอง ในแบบ Cooperative inquiry อาศัยความเป็นคนในวัฒนธรรมองค์กรผ่านหน้าที่ตนทำ ทำความเข้าใจมุมมองจากประสบการณ์สดตรง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้และการทำงาน (แบบ Action research) เพื่อแบ่งปันมุมมอง และพัฒนางานการดูแลสุขภาพจิต</p>
<p>The Heroine's/Hero's Journey— A Call for Transformation? Transformative Learning, Archetypal Patterns, and Embodied Knowing/Learning</p> <p>(2022) <i>Journal of Transformative Education</i></p>	<p>ศึกษาปรากฏการณ์ภายในของการเปลี่ยนแปลงในบุคคล ที่ผ่านเวิร์กช็อปเชิงประสบการณ์ “ฮีโร่ ฮีโรอีน เจอร์นี่” (ละครและการบำบัด) เน้นเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบทางบุคลิกภาพ เผชิญหน้ากับรูปแบบเหล่านั้น และเข้าถึงการรับรู้แบบต่างๆ ในหลากหลายมิติที่เป็นเนื้อเป็นตัว ประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยก็มีความสำคัญต่อสิ่งที่ผู้วิจัยพบ (เป็น co-experienced experiences) เพราะมาจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม</p>
<p>Drawing Toward Transformation and Action in a Forgotten Barrio: Cultivating a Learning and Planning Community</p> <p>(2013) <i>Journal of Transformative Education</i></p>	<p>ศึกษากระบวนการ TL ในชุมชนชายขอบในมะนิลา ด้วยการจัดงานประชุมที่สอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้-วัฒนธรรม ให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนแบบ PAR ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนสามารถส่งเสริมการสร้างความหมาย การเสริมพลัง และการเกิดขึ้นของกลุ่มจัดการตนเอง นำไปสู่การเรียนรู้และการกระทำที่เปลี่ยนแปลงชีวิตของพวกเขาเองได้</p>

จากเนื้อหางานวิจัยที่มีท่าทีการทำงานแบบองค์รวมในบทความที่คัดมาข้างต้น รวมถึงอีกบางงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ในการขับเคลื่อนงานวิจัยลักษณะนี้ โดยเฉพาะในการตั้งโจทย์การวิจัย การออกแบบ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล รวมไปถึงการนำเสนอผลการวิจัย มีคุณลักษณะเด่นอันน่าสนใจ ที่แตกต่างออกไปจากการทำงานวิจัยกระแสหลักอยู่พอสมควร ดังข้อสังเกตที่ประมวลได้ดังต่อไปนี้

- **รูปแบบการริเริ่มและนำเสนองาน** มักข้ามพ้นรูปแบบ (Format) ของงานวิจัยกระแสหลัก แต่อาศัยการนำเสนออย่างเป็นองค์รวม หลอมรวมและร้อยเรียงทุกเรื่องราวเข้าด้วยกันที่ให้ความสอดคล้อง อธิบายความเป็นไปของกันและกัน ตัวงานวิจัยที่นำเสนอ นั้น มักตั้งต้นจากการสืบค้น ด้วยการกลับมาสู่ภายในตัวผู้วิจัย ตั้งต้นงานจากเสียงเรียก / คุณค่าภายในของตนเอง รวมถึงทบทวนประสบการณ์และผลงานต่าง ๆ ที่ได้ทำมาในชีวิตของผู้วิจัย
- **การเก็บข้อมูลจากตัวเอง มีความสำคัญพอ ๆ (หรือมากกว่า) การเก็บข้อมูลจากภายนอก** สิ่งที่มักเห็นจากงานวิจัยแนวนี้ คือมีการกลับเข้ามาสืบค้นและตั้งต้นเรียนรู้จากภายในตัวเองก่อน ด้วยวิธีการที่สำคัญ เช่น อาศัยการเข้าไปมีประสบการณ์ตรงกับสถานการณ์ (เช่น การผ่านกระบวนการเรียนรู้ การมีประสบการณ์พิเศษต่าง ๆ การสนทนา การทำงานศิลปะ การอ่านบทกวี การเผชิญกับเหตุการณ์สำคัญ ฯลฯ) แล้วกลับมาใคร่ครวญที่ภายในตนเอง (ทำ Self-reflection) สังเกตและพิจารณาผลที่บังเกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเองเป็นเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นการเห็นสภาวะ (ความกลัว ความอับอาย) การเท่าทันกรอบสมมุติฐาน / ระบบความเชื่อ (ที่เคยจำกัด) ในตนเอง การได้ความเข้าใจใหม่ ๆ นำไปสู่การลองเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ทำทลายในชีวิตจริง แล้วเรียนรู้จากมัน เห็นคำตอบใหม่ ๆ จากมัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อชีวิตและการทำงาน ดังนั้น เนื้อหาหลัก ๆ มักจะนำเสนอด้วยการบอกเล่าประสบการณ์ของตนเอง และทำการใคร่ครวญ วิเคราะห์ พิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบด้านกับมัน

ในงานวิจัยผ่านตนเองบางงาน ที่ผู้วิจัยคือ “คนใน” ของงานที่ศึกษาและทำอยู่ด้วย มีการใช้ประสบการณ์สด (ที่มีชีวิต) ของตัวผู้วิจัยเองมาสืบค้นเรียนรู้ (Critical Subjectivity) บนการทำงานวิจัยแบบร่วมมือ (Cooperative Inquiry Study) ผลที่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อการรับรู้ของตนเอง และส่งผ่านไปสู่การเปลี่ยนแปลงของวิธี / วัฒนธรรมการทำงานต่อไป

หรือบางงาน มีรูปแบบของการวิจัยผ่านการสนทนาอย่างลึกซึ้ง (Dialogue) เรียกว่าวิธีการสืบค้นด้วยสติผ่านสุนทรียสนทนา (Dialogical Meditative Inquiry, DMI) วิธีการหลักคือกระทำผ่านการสนทนาพร้อมกัน ทั้งการถามคำถาม การตอบ การฟัง และการพูดคุยอย่างเป็นธรรมชาติและจริงใจ โดยผู้ร่วมสนทนาจะมีการตระหนักรู้อย่างเป็นองค์รวม (ตระหนักรู้ในความคิด ในอารมณ์ และ

ในร่างกายและการกระทำ) ไปในระหว่างการสนทนานั้น เปิดรับสู่ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังทุกมิติ รวมถึงเสียงของความเจ็บ เหน็ดเหนื่อยและวางกรอบการตัดสินใจต่าง ๆ ลง และ การเปิดกว้างต่อ คำตอบใด ๆ และความเป็นไปได้ทุกอย่างที่จะบังเกิดขึ้นอย่างสดใหม่และเป็นปัจจุบัน โดยไม่ถูก จำกัดด้วยคำตอบที่ต้องมาตามสมมติฐาน (ของงานวิจัย ที่คิดมาก่อนล่วงหน้า) โดยหัวใจสำคัญของ งานลักษณะนี้ จะไม่ได้อยู่ที่เทคนิค วิธีการ หรือเครื่องมือ (ขั้นตอนของวิธีการ) ที่ใช้ แต่ต้องอยู่ที่ **ความเป็นตัวตน (Way of Being)** ของผู้วิจัยเอง ที่เต็มใจ ตั้งใจ เข้าถึง และเป็นตัวจริงในเรื่องนั้น ๆ อย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่า รูปแบบงานวิจัยจะเป็นเชิงคุณภาพที่เป็นอัตวิสัยและอัตวิสัยร่วม (Subjective and Intersubjective Qualitative Research) เนื้อหามาจากประสบการณ์ตรง สภาพภายใน จิตใจ และการตระหนักรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยอย่างอิสระ ทั้งที่มาจากตนเองและจากการ แบ่งปันแลกเปลี่ยนของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

ยังพบว่าม้งานวิจัยผ่านตนเองในรูปแบบอื่น ๆ อีก เช่น ในงานวิจัยแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) ที่ผู้วิจัยดำรงอยู่ในบริบทและสืบค้นประสบการณ์ในตนเอง นำไปสู่ความเข้าใจ ใหม่และการกระทำแบบใหม่ที่ปฏิบัติต่อบริบท / สังคมนั้น นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ทำผ่านตนเอง (ประสบการณ์ตนเอง) ที่เรียกว่า อัตชีวประวัติ (Autobiography) รวมถึงงานที่มุ่งสืบค้นสภาวะ ภายในของตนเองในเชิงลึกที่เรียกว่า งานวิจัยแบบฮิวริสติก (Heuristic Research) และงานวิจัยที่ มุ่งการทำความเข้าใจในตนเอง / ในบุคคล ผ่านการเขียนเรื่องเล่า ที่เรียกว่า งานวิจัยแบบเรื่องเล่า (Narrative Research) เป็นต้น

- **งานวิจัยที่มุ่งศึกษากลุ่มคน ชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มักอาศัยท่าทีของการดำรงอยู่ร่วมกัน อย่างเปิดรับ เหน็ดเหนื่อย และเคารพ** ในงานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มบุคคล (เช่นกลุ่ม ผู้เข้าร่วมที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้) จะมีการเชื่อมโยงตัวผู้วิจัยเองเข้ากับประสบการณ์นั้น เรียก Co-experienced Experience โดยไม่ตัดขาดตัวเองออกไป เช่น ใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และมีประสบการณ์ตรงโดยอยู่ร่วมกับสถานการณ์ที่ศึกษานั้น บนความเชื่อพื้นฐานว่า การรับรู้ของ ผู้เข้าร่วมก็ส่งผลกระทบต่อรับรู้ของตัวผู้วิจัยด้วย กล่าวคือโลกรอบตัวถูกรับรู้ร่วมกันอย่างไม่ตัดขาดผ่านความเป็นเนื้อเป็นตัว (Embodied)

ม้งานวิจัยหนึ่งที่ตั้งต้นจากท่าทีแบบข้างต้น และใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่เรียกว่า Phenomenologically-oriented Vignette Research เป็นการวิจัยผ่านการเขียนเรื่องเล่า (Narrative Approach) หรือเรียงความสั้นในเชิงปรากฏการณ์วิทยาของกลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัย เพื่อ

นำเสนอความจริงที่เกิดขึ้นผ่านการรับรู้ด้วยมิติต่าง ๆ ทั้งเนื้อหันทัวอย่างเป็นองค์รวมของผู้เข้าร่วมแต่ละคนเหล่านั้น ทั้งด้านความคิด วิเคราะห์ จินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก ความรู้สึกส่วนกาย ท่าทางของร่างกาย การแสดงออก การกระทำ โดยผู้วิจัยอยู่ร่วมในสถานการณ์ที่ศึกษานั้น สังเกตการณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ร่วมกับสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำทั้งหมดนั้นมาเรียบเรียงและกลั่นเป็นเรียงความสั้น เพื่อบอกเล่าฉาก ประสบการณ์ บทสะท้อน และโมเมนต์สำคัญของแต่ละคน แล้วจึงนำเรียงความทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อค้นหาความหมายของปรากฏการณ์

หรือมีงานวิจัยที่ศึกษาร่วมกับกลุ่มคน / ชุมชน ใช้กระบวนทัศน์แบบเข้าร่วม (Participatory Paradigm) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การพัฒนาชุมชนและปฏิบัติการเชิงสังคมของ Marja-Liisa Swantz และ Orlando Fals Borda โดยให้ผู้เข้าร่วม (คนในชุมชนที่ศึกษา) มีส่วนร่วม (ร่วมกับผู้ที่มีบทบาทเป็นนักวิจัย) ในการคิดเชิงระบบ วางแผนในการวิจัย ออกแบบ ลงมือทำ ประเมินและสะท้อนผลไปด้วยกัน ผลที่ได้เป็นการส่งเสริมพลังให้แก่กลุ่มผู้เข้าร่วม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ในทางวิชาการอาจเรียกงานวิจัยแบบนี้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR)

หรืองานวิจัยที่ทำงานร่วมกับกลุ่มคน ชุมชน หรือชนเผ่าที่หยั่งอยู่บนบริบทที่มีวัฒนธรรมเฉพาะตัว มีการใช้ระเบียบวิธีที่เคารพและอิงอยู่กับวิถีแบบชนเผ่าดั้งเดิม (Indigenous Method) เป็นหลัก เช่น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) กับผู้สูงอายุในชุมชนที่เปี่ยมด้วยภูมิปัญญา (เช่นการมองโลกอย่างเป็นองค์รวม ไม่แบ่งแยก) การเล่าเรื่อง (Storytelling) แบบชนเผ่า ที่เน้นสืบสานภูมิปัญญา บนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชน การเกื้อหนุนกัน และการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยนิทาน เรื่องเล่า ประสบการณ์ที่มีชีวิต และโลกแห่งชีวิตอันรุ่มรวย โดยวิธีการเหล่านี้ยังช่วยเผยให้เห็นข้อจำกัดของวิธีการคิดและการวิจัยแบบตะวันตก อีกทั้งช่วยให้เห็นหนทางออกจากข้อจำกัดเหล่านั้นด้วย

มีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาพืชพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ (รวมถึงดิน น้ำ) อย่างเป็นจิตวิญญาณ โดยผู้วิจัยได้เอาตัวเองเข้าไปดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น มีประสบการณ์ตรง ทดลองใช้ชีวิต ทดลองทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตัวเอง สังเกตอย่างมีส่วนร่วม พร้อมกับสนทนาพูดคุยเชิงลึกกับผู้คนที่นั่น หัวใจประการหนึ่งของการศึกษาแนวนี้คือการดำเนินชีวิตและฝึกปฏิบัติกับสถานที่นั้นอย่างเป็นจิตวิญญาณ กล่าวคือ มีการใช้พิธีกรรม ปฏิสัมพันธ์บนมิติของความศักดิ์สิทธิ์ (ระดับพลังงาน) ใช้ท่าทีแห่งการเคารพระลึกคุณ (Reverential) ฝึกปฏิบัติทางจิตวิญญาณร่วมกัน และอนุญาตให้ได้ประสพกับเรื่องราวในแบบที่ไม่ต้องอธิบายได้ด้วยหลักเหตุผลหรือความเป็นวิทยาศาสตร์เสมอไป จากนั้นผู้วิจัยนำประสบการณ์ตรงของตนเองมาสะท้อนใคร่ครวญ แล้วบอกเล่าอย่างละเอียด ให้เห็นภาพของ

การใช้ชีวิตประจำวัน กิจกรรมที่ทำ บทสนทนาพูดคุย นำเสนอการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทางความคิด ส่วนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมักเป็นการเรียนรู้ การได้เข้าใจมุมมองใหม่ การเห็นเชื่อมโยงกับสรรพสิ่ง การออกจากกรอบความเป็นศูนย์กลาง แต่มนุษย์แค่เป็นส่วนหนึ่งที่รวมเกี่ยวพันในข่ายใหญ่ของธรรมชาติ การหยั่งรู้ใหม่ลักษณะนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมุมมอง การประยุกต์ใช้ และการกระทำใหม่ได้ต่อไป



ข้อสังเกตที่ประมวลได้ทั้งหมดข้างต้น ช่วยให้เราเริ่มเห็นต้นแบบบางอย่างของการทำงานวิจัยแนวใหม่ที่ขยับตัวออกจากวิธีคิดหรือกระบวนทัศน์แบบเดิม มาสู่ดินแดนใหม่ของความรู้ที่มองสรรพสิ่งอย่างเชื่อมโยงเป็นองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะแห่งการเติบโตขึ้นทางจิตวิญญาณหรือการมีสุขภาวะทางปัญญา ผู้วิจัยเชื่อว่า จากจุดนี้เราสามารถพัฒนาร่วมกันสู่การมีระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นจิตวิญญาณที่แท้ได้ต่อไป โดยหยั่งอยู่บนรากฐานของการแสวงหาความรู้รอบด้านของมนุษย์ บนเส้นทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและยกระดับจิตสำนึก สู่การมีสุขภาวะของจิตวิญญาณ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การกลับสู่การรู้เนื้อรู้ตัวหรือ **การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-conscious, Self-awareness)** นับเป็นเงื่อนไขจำเป็นข้อแรกของเส้นทาง (ที่ยาวไกล) นี้ สิ่งนี้จะเป็นประตูบานแรกให้โลกภายในได้ถูกเปิดออก จากนั้นตัวเราซึ่งคือนักวิจัยจะได้ก้าวล่วงลงสู่ดินแดนแห่งการเรียนรู้ใหม่ ๆ ไปมีประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านปฏิสัมพันธ์ตรงอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งความก้าวหน้าล้ำยุคของโลกภายนอกไม่อาจบอกแก่เราได้

ช่วยท้ายของบทนี้ ผู้วิจัยขอเสริมข้อมูลที่เป็นเอกสารอ้างอิงสำคัญจำนวนหนึ่ง อันเป็นที่มาของระเบียบวิธีการวิจัยหลัก ๆ ที่มีความเป็นจิตวิญญาณ หรือหยั่งอยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม ซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับเนื้อหาที่เป็นข้อสังเกตข้างต้น เพื่อประโยชน์สำหรับการสืบค้นเรียนรู้ต่อไป ดังต่อไปนี้

Bishop R (2005) *Freeing Ourselves from Neo-Colonial Domination in Research: A Kaupapa Māori Approach to Creating Knowledge*. In: Denzin N, Lincoln Y (eds) *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. 3rd ed. London: Sage, 109–138.

Braud, W., & Anderson, R. (1998). *Transpersonal research methods for the social sciences: Honoring human experience*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publication.

Chang, H. (2008). *Autoethnography as method*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

- Denzin NK, Lincoln YS (2008) Introduction: critical methodologies and indigenous inquiry. In: Denzin N, Lincoln Y, Smith LT (eds) *The Handbook of Critical and Indigenous Methodologies*. London: Sage, 1–20.
- Dewsbury JD (2010) Performative, non-representational, and affect-based research. In: Delyser D, Herbert S, Aitken S and Crang MA (eds) *The SAGE Handbook of Qualitative Geography*. London: SAGE, pp.321–334.
- Ellis, C.S., & Bochner, A.P. (2000). Autoethnography, personal narrative, and personal reflexivity. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.). *Handbook of qualitative research* (2nd ed.) (pp. 733 – 768). Thousand Oaks, CA: SAGE. p. 740.
- Fals Borda O. (2006) The North South convergence: A 30 year first person assessment of PAR. *Action Research* 4(3): 351–358.
- Heron, J. (1996). *Co-operative inquiry: Research into the human condition*. London: SAGE Publications. p. 49.
- Heron J., Reason P. (1997) A participatory inquiry paradigm. *Qualitative Inquiry* 3(3): 274–294.
- Heron J., Reason P. (2001) The practice of cooperative inquiry: Research ‘with’ rather than ‘on’ people. In: Reason P., Bradbury H. (eds) *Handbook of action research*, London, UK: Sage Publications, pp. 179–188.
- Heron J., Reason P. (2008) Extending epistemology within cooperative inquiry. In: Reason P., Bradbury H. (eds) *The Sage handbook of action research, participative inquiry and practice*, London, UK: Sage Publications Inc, pp. 366–393.
- Jordi, R. (2011). Reframing the concept of reflection: Consciousness, experiential learning, and reflective learning practices. *Adult Education Quarterly*, 61(2), 181–197.
- Moustakas, C. (1990). *Heuristic research: Design, methodology, and applications*. Newbury Park, CA: SAGE Publications.
- Reason P., Bradbury H. (2008) Inquiry and participation: Inquiry in a search of a world worthy of human aspiration. In: Reason P., Bradbury H. (eds) *The Sage handbook of action research: Participative inquiry and practice*, London, UK: Sage Publications Inc, pp. 1–10.
- Schratz, M., Schwarz, J., & Westfall-Greiter, T. (2013). Looking at two sides of the same coin: Phenomenologically oriented vignette research and its implications for teaching and learning. *Studia Paedagogica*, 18(4), 57–73.
- Seamon, D., & Zajonc, A. (Eds.). (1998). *Goethe’s way of science: A phenomenology of nature*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Zajonc, A. (2009). *Meditation as contemplative inquiry: When knowing becomes love*. Great Barrington, MA: Lindisfarne Books. p. 192.

บทที่ 4

สรุปและอภิปรายผล

เนื้อหาในบทนี้ จะนำเสนอบทสรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ในบริบทต่าง ๆ รวมถึงคุณลักษณะเบื้องต้นของวิธีวิทยาของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนทัศน์แบบองค์รวม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้พัฒนาระเบียบวิธีวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ (Spirituality) ได้ต่อไป

4.1 คุณลักษณะงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาในบริบทต่าง ๆ

จากการศึกษาบทความวิจัย / วิชาการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางปัญญาจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ผู้วิจัยขอสรุปข้อค้นพบในด้านคุณลักษณะงานวิจัยดังกล่าว (รวมถึงประเด็นของการศึกษาที่สำคัญ) ที่พบในบริบทต่าง ๆ ทั้งสิ้น 8 บริบทหลัก โดยเริ่มจากบริบทการดูแลสุขภาพ (Health Care) อันเป็นบริบทที่พบจำนวนงานวิจัย / วิชาการมากที่สุดก่อน แล้วจึงตามด้วยบริบทอื่น ๆ อีก 7 บริบทที่เหลือ อนึ่ง การสรุปนี้ได้มุ่งหวังจะนำเสนอแนวโน้มความถี่ว่ามีงานแบบไหนมากหรือน้อยอย่างไร หากแต่เป็นการฉายภาพรวมให้เห็นว่า มีงานแบบไหนบ้างที่พบเจอได้ในบริบทนั้น ๆ ผ่านการจำแนกรูปแบบอย่างง่าย ๆ เป็นงานแบบเชิงปริมาณกับงานแบบเชิงคุณภาพเป็นหลัก

การดูแลสุขภาพ (Health Care)

งานเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินระดับสุขภาวะทางปัญญาในบุคคล / ระดับความพึงพอใจ (เช่นในบุคลากร การแพทย์ ผู้ป่วย ญาติ และผู้ผ่านกระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ฯลฯ) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร / ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา และการพัฒนาเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้อง

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การส่งเสริมการทำกิจกรรมทางจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา (ให้เข้าสู่ระบบการทำงาน) เรื่องเล่าประสบการณ์ มุมมอง ความต้องการ ความเชื่อความศรัทธา การฝึกปฏิบัติ การสืบค้นนิยามความหมาย วิธีปฏิบัติ ความสำคัญและผลดีที่ได้รับจากการมีสุขภาวะทางปัญญา

จิตวิทยา (Psychology)

งานเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินระดับสุขภาวะทางปัญญา (ร่วมกับคุณลักษณะอื่น ๆ ทางจิตวิทยา เช่น ความเชื่อมโยง ความทุกข์ใจ ฯลฯ) ในบุคคล การประเมินความสัมพันธ์ของตัวแปร / ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ เรื่องเล่าประสบการณ์ วิธีปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญา

การศึกษา (Education)

งานเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินระดับสุขภาวะทางปัญญาในบุคคล / ผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง / ระดับความผูกพันในงาน / ระดับภาวะผู้นำ (เช่นในนักเรียน ครู บุคลากร และผู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องสุขภาวะทางปัญญา ฯลฯ) การประเมินความสัมพันธ์ของตัวแปร / ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา และการพัฒนาเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้อง

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การการประยุกต์ใช้จิตวิทยาในระบบการศึกษา การวิเคราะห์ / การออกแบบหลักสูตรที่สัมพันธ์กับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา การประเมินความรู้ / ทักษะ / เจตคติ / ผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง และ การศึกษาหลักการ / คุณค่าความหมายของการมีสุขภาวะทางปัญญา

สังคมศาสตร์ / วัฒนธรรมศึกษา (Social / Cultural Science)

งานเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินระดับสุขภาวะทางปัญญา / ระดับความต้องการ / ระดับความพึงพอใจ ทางด้านการมีสุขภาวะทางปัญญา การศึกษาการมีอัตลักษณ์ / การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม ที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาวะทางปัญญา และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร / ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี พฤติกรรม เรื่องเล่า ประสบการณ์ หลักการ แนวคิด ความหมาย เจตคติ ความเชื่อ ความต้องการ ผลกระทบเชิงสังคม นโยบายสังคม การฝึกปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีสุขภาวะทางปัญญา

ปรัชญา / เทววิทยา (Philosophy / Theology)

งานเชิงปริมาณ ได้แก่ การพัฒนาเครื่องมือวัด (เช่น ระดับความพึงพอใจการเป็นศาสนิก ฯลฯ) ที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาวะทางปัญญา

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาอภิปรายแนวคิด ความหมาย ลักษณะการเชื่อมโยงสัมพันธ์ เรื่องจิตวิญญาณ ในคำสอน การอ่านพระคัมภีร์ มุมมองทางปรัชญา วิธีทางเทววิทยา ที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลดีต่อการมีสุขภาวะทางปัญญา การศึกษาประสบการณ์ในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญา

สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Studies)

งานเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินความสัมพันธ์ของตัวแปร / ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษานิยาม ความหมาย พื้นที่ทางจิตวิญญาณ ประเด็นสิ่งแวดล้อม ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสุขภาวะทางปัญญา การศึกษาประสบการณ์เกี่ยวกับ Biodynamics และประสบการณ์ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญา

วิธีการวิจัย (Research Methods)

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย เครื่องมือการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา เช่น การฟังอย่างลึกซึ้ง กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในงานวิจัย อัตชาติพันธุ์วรรณนาในมุมมองแบบชนเผ่าดั้งเดิม การเข้าถึงความหมายของตัวตน การวิจัยเชิงปฏิบัติการบนฐานการมีศรัทธาทางศาสนา การวิจัยแบบประสาน, ร่วมมือกัน (Collaborative inquiry, Cooperative inquiry) การร่วมรับฟังเสียงจากทุกฝ่าย การใคร่ครวญอัตวิสัยของผู้วิจัยเอง วิธีการสืบค้นด้วยสติผ่านสุนทรียสนทนา (Dialogical Meditative inquiry) การสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างมีสติตระหนักรู้

การเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก / การเรียนรู้แบบองค์รวม

งานเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาหลักการ ปรัชญา แนวคิด ความหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาวะทางปัญญาหรือการเติบโตทางจิตวิญญาณ การศึกษาเกี่ยวกับการวิวัฒนาการของจิต การออกแบบ / ศึกษากระบวนการเรียนรู้ / การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม เพื่อการมีสุขภาวะทางปัญญาหรือการเติบโตทางจิตวิญญาณ การศึกษาประสบการณ์การเติบโตทางจิตวิญญาณ (เช่นในบุคคลที่เคยผ่านสถานการณ์, กระบวนการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณ) การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนมุมมอง เจตคติ แนวทางการปฏิบัติ การขับเคลื่อนสังคม ที่มีมิติจิตวิญญาณ รวมถึงการศึกษาประสบการณ์การใคร่ครวญตระหนักรู้ในตนเอง

จากทั้ง 8 บริบทข้างต้นที่ได้หยิบยกขึ้นมาศึกษาในรายละเอียดทำให้พบว่า เรื่องสุขภาวะทางปัญญาหรือการเติบโตทางจิตวิญญาณ ได้รับการให้ความสำคัญและถูกศึกษาผ่านแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็นคุณลักษณะหรือรูปแบบหลัก ๆ ได้ดังนี้

- ศึกษาเพื่อประเมินระดับของสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงระดับของคุณภาพด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สุขภาพจิตด้านต่าง ๆ ความพึงพอใจ ความต้องการ ความเป็นผู้นำ ปัจจัยทางสังคม ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ฯลฯ ทั้งนี้ รวมถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการเข้าร่วม / ผ่านกระบวนการหรือหลักสูตรที่ส่งเสริมเรื่องสุขภาวะทางปัญญา
- ศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัด ตัวบ่งชี้ การประเมิน ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพต่าง ๆ ข้างต้น
- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา
- ศึกษากระบวนการจัดกระทำ หลักสูตรการเรียนรู้ แนวปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมเรื่องสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับการนำสิ่งเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในบริบทต่าง ๆ
- ศึกษาแนวคิด นิยาม ความหมาย คุณค่าความสำคัญ คำสอน มุมมองทางปรัชญา องค์กรความรู้ หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา
- ศึกษาประสบการณ์ เจตคติ ความรู้สึกนึกคิด มุมมอง การให้คุณค่า เรื่องเล่า ในบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา
- ศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม นโยบายสังคม ผลกระทบทางสังคม ประเด็นทางสิ่งแวดล้อม ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาวะทางปัญญา

จะเห็นได้ว่า ประเด็นของการศึกษาข้างต้นส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อส่งเสริม หรือ **ควบคุมจัดการ** ให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ขึ้น (ในที่นี่ส่วนใหญ่หมายถึงการมีสุขภาพทางปัญญา รวมถึงการมีคุณภาพเชิงบวกด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการ **ทำความเข้าใจ** ค้นหาความหมาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ (ทั้งส่วนบุคคลและเชิงสังคม) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษาลึกลงไปในงานวิจัยบางงาน โดยเฉพาะที่พบในบริบทของสังคมศาสตร์ สิ่งแวดล้อม หรือการศึกษาทางเลือกจึงพบว่าการศึกษามีลักษณะที่ **เป็น** จิตวิญญาณด้วยตัวของมันเองมากขึ้น กล่าวคือ มีการใช้ทำที่ที่เปิดตัวเอง (ตัวผู้วิจัยเอง) เข้าไปผสมผสานอยู่กับเนื้องาน ไม่แบ่งแยกตัดขาดระหว่างผู้วิจัยกับสิ่งที่ถูกวิจัย อาศัยการรับรู้และเชื่อมโยงในหลากหลายมิติเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ อย่างรอบด้านและตระหนักรู้เท่าทันได้มากขึ้น เป็นการยกระดับการมองเห็น การทำความเข้าใจ และการให้ความหมายไปสู่ระดับที่ครอบคลุมกว้างขวางและลุ่มลึกได้ยิ่งขึ้น อันเป็นหนทางที่ช่วยรับมือกับประเด็นปัญหาของโลกรอบตัวที่มีความซับซ้อนในปัจจุบัน ซึ่งการวิจัยในวิถีทางที่ผ่านมามีความสามารถให้พื้นที่ของการมองเห็นสิ่งดังกล่าวได้ นอกจากนี้ การศึกษาแบบที่เป็นจิตวิญญาณด้วยตัวมันเองนี้ ยังช่วยทำให้การศึกษาเองสามารถเป็นไปเพื่อ **ยกระดับการมีสุขภาพทางปัญญา** รวมถึงการวิวัฒน์ขึ้นของจิตสำนึก ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ในเวลาเดียวกันอีกด้วย

ดังจะเห็นได้ในบางงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก / การเรียนรู้แบบองค์รวม ที่เน้นการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ที่มีความหมายเฉพาะในบุคคล ประสบการณ์ร่วมอันมีชีวิตที่นำไปสู่การตระหนักรู้ร่วมกัน การเรียนรู้พื้นฐานของการมีส่วนร่วม การเสริมพลังชุมชน การเกื้อกูลธรรมชาติแบบเคารพพระลี้กผู้คุณ เป็นต้น งานเหล่านี้ได้ขยับตัวออกจากการศึกษา **เกี่ยวกับ** สุขภาวะทางปัญญา มาเป็นการศึกษาแบบที่ **เป็น** สุขภาวะทางปัญญาด้วยตัวมันเองมากขึ้น ในกรณีนี้ ก็มีผลสะท้อนไปกับทำที่หนทางเข้าถึงความรู้ และวิถีของการทำวิจัยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ระเบียบวิธีวิจัยที่เกี่ยวข้องเริ่มมีการขยับปรับเปลี่ยนไป จากเดิมที่เน้นการมองความจริงอย่างเป็นวัตถุวิสัย ที่แยกการรับรู้ของผู้วิจัยออกจากสิ่งที่ถูกวิจัยอย่างเด็ดขาด มาเป็นการมองความจริงแบบเข้าร่วม / แบบองค์รวม ที่ยอมรับการมีผลกระทบต่อกันและกันระหว่างผู้วิจัยกับสิ่งที่ถูกวิจัยด้วยการมีความตระหนักรู้เท่าทัน (ดังที่เริ่มถูกศึกษาและพบได้ในงานวิจัยในบริบทวิถีการวิจัย)

และเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแบบเจาะลึกเข้าไปในงานวิจัยบางงานที่มีความเป็นจิตวิญญาณดังกล่าวข้างต้น ก็พบคุณลักษณะเด่นอันน่าสนใจที่มีความแตกต่างไปจากงานวิจัยแบบกระแสหลักทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปแบบการนำเสนอตัวงาน การเก็บข้อมูลการวิจัยที่เน้นกลับเข้ามาที่ตัวผู้วิจัยเอง หรือการอาศัยทำที่ของการเปิดรับ เท่าทัน และเคารพ ในการดำรงอยู่ร่วม / เข้าร่วมกับสิ่งที่ถูกศึกษา ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

4.2 วิธีวิทยาของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาที่ขับเคลื่อนด้วย

กระบวนการทัศน์แบบองค์รวม

จากการศึกษาแบบเจาะลึกเข้าไปในงานวิจัยที่มีความเป็นจิตวิญญาณจำนวนหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยได้พบคุณลักษณะร่วมบางประการที่โดดเด่นน่าสนใจ และมีความแตกต่างไปจากงานวิจัยแบบกระแสหลัก คุณลักษณะเด่นเหล่านี้ อีกนัยหนึ่งสามารถบ่งบอกได้ถึงคุณลักษณะทางวิธีวิทยาของงานวิจัยที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการทัศน์แบบองค์รวม อันเป็นกระบวนการที่งานวิจัยที่มีความเป็นจิตวิญญาณจะหยั่งรากและเติบโตขึ้นได้อย่างเหมาะสมนั่นเอง

ด้วยข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญในหัวข้อ 3.3 ผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นคุณลักษณะต้นแบบ (คุณลักษณะเบื้องต้น รอพัฒนาต่อ) ของวิธีวิทยาของงานวิจัยแบบจิตวิญญาณได้ ดังนี้

1. **การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-conscious)** คือ การสืบค้นความรู้ที่มีทิศทางมุ่งกลับสู่ภายใน (ตัวผู้วิจัยเอง) เป็นเบื้องต้น เป็นการวิจัยที่ยอมรับการดำรงอยู่ของตัวผู้วิจัย การมีเจตจำนง สภาวะภายใน ความรู้สึกนึกคิด และการทำงานของจิตใจของผู้วิจัยเอง รวมถึงของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยยอมรับว่าสิ่งเหล่านี้มีความหมายและมีผลกระทบต่อการทำงานวิจัยและข้อค้นพบของงาน (ความรู้) ที่จะได้รับ อนึ่ง ในการตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย จำเป็นที่ตัวผู้วิจัย (และคนที่เกี่ยวข้อง) จะต้องบ่มเพาะความสามารถของจิตใจที่จะรับรู้และเห็นสภาวะเหล่านี้ได้อย่างเท่าทัน ด้วยการมีสติหรือการทำให้จิตใจมีสมาธิ (ได้ในระดับหนึ่ง)
2. **การเปิดช่องทางการรับรู้อย่างรอบด้าน เป็นองค์รวม (Holistic Experiencing)** คือ การสืบค้นความรู้ที่อาศัยช่องทางการรับรู้ที่หลากหลายและครบถ้วนรอบด้าน (ทั้งประสาทสัมผัสทางกาย เนื้อตัว ร่างกาย ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ญาณทัศนะ ฯลฯ) ต้อนรับการมีประสบการณ์ตรงอย่างสดใหม่ มีท่าทีของการเปิดกว้าง เท่าทันหรือวางกรอบการตัดสินใจลง สัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง เน้นนาน และต่อเนื่องอย่างเพียงพอ
3. **การตระหนักรู้ในบริบท (Context-conscious)** คือ การสืบค้นความรู้ที่หยั่งและดำรงอยู่ในบริบท และตระหนักเห็นความสำคัญของสิ่งนี้ว่ามีความหมายและมีผลกระทบต่อการรับรู้ความรู้ความจริง ยอมรับและตระหนักถึงจุดยืน เจตจำนง และโลกภายในของแต่ละคน / แต่ละกลุ่มอันแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเป็นที่มาของการอธิบายความจริงของแต่ละคน / แต่ละกลุ่ม

4. การเข้าร่วม / ดำรงอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพรู้คุณค่า (Reverential Participation) คือ การสืบค้นความรู้ที่อยู่บนการเชื่อมร้อยสัมพันธ์ไปด้วยกัน ใ้ให้การอยู่ร่วมกันนั้นเป็นตัวถักทอความรู้ให้เกิดขึ้นไปในแต่ละขณะ นำไปสู่การเห็นเชื่อมโยงที่กว้างใหญ่ขึ้น พ้นจากการเอาตัวเอง (มนุษย์) เป็นศูนย์กลาง อีกนัยหนึ่ง คือพื้นที่ของการมีส่วนร่วมอย่างเสมอหน้า เข้าอกเข้าใจ เคารพ มีใจกรุณา และระลึกบุญคุณ (Gratitude) ในกันและกัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการให้พื้นที่แก่เสียงชายขอบ (Marginalised Voices) คืนพลังและอำนาจให้แก่ทุกฝ่ายด้วยการมองว่าทุกคนคือหุ้นส่วนกัน

อาจกล่าวได้ว่า ทั้ง 4 ประการข้างต้นคือคุณลักษณะเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อ **วิธีวิทยางานวิจัยที่เชื่อว่าจะสามารถส่งเสริมให้เรื่องจิตวิญญาณองกวมเติบโตต่อไปได้** โดยคุณลักษณะทั้งสี่นี้วางตัวอยู่บนกระบวนการทัศน์แบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างและข้ามพ้นกระบวนการทัศน์ที่เราคุ้นเคยกันมาตลอด นั่นคือกระบวนการทัศน์แบบปฏิฐานนิยม ดังนั้น การจะพัฒนาต่อยอดคุณลักษณะเบื้องต้นทั้งสี่นี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงต้องอาศัยเวลาและการลงมือกระทำจริงของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหลังจากนี้ โดยเฉพาะนักวิจัยที่สนใจการพัฒนาตนบนหนทางจิตวิญญาณ เพื่อมาทดลองออกแบบและขับเคลื่อนการทำงาน / การเรียนรู้จนบังเกิดผลต่อไป

ตารางด้านล่างคือตารางสรุปและเปรียบเทียบลักษณะของเครื่องมือและวิธีการวิจัยสำคัญ ๆ ที่มีใช้อยู่ทั่วไปเป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยบนกระบวนการทัศน์แบบต่าง ๆ อาจสังเกตเห็นการขยับตัวของกระบวนการทัศน์ในการทำวิจัย ซึ่งจะส่งผลถึงวิธีคิดและการใช้เครื่องมือของนักวิจัยด้วย ที่สามารถมีลักษณะของการข้ามพ้นและหลอมรวม (หมายความว่า กระบวนการทัศน์หลัง ๆ ยังสามารถใช้เครื่องมือและวิธีการของกระบวนการทัศน์แรก ๆ ร่วมด้วยได้)

ตารางที่ 4.1 สรุปลักษณะของเครื่องมือและวิธีการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยบนกระบวนการทัศน์แบบต่าง ๆ

กระบวนการทัศน์	เครื่องมือและวิธีการวิจัย
ปฏิฐานนิยม / วิทยาศาสตร์	การชั่งตวงวัด การใช้แบบประเมิน การคำนวณทางสถิติ การทดลอง
ประกอบสร้างนิยม / สังคมศาสตร์	การสนทนา การสัมภาษณ์ การอ่านเอกสาร ตำรา คัมภีร์ การเขียนบันทึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การฝังตัวในชุมชน การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา การพรรณนา เล่าเรื่อง
องค์รวม / ทางเลือก	อัตวิสัย : การสืบค้นในตนเอง การสะท้อนใคร่ครวญสู่ภายใน เช่น ความรู้สึกนึกคิด สภาวะภายใน อารมณ์ เจตจำนง โลกทัศน์ ฯลฯ การใช้ร่างกาย การรับรู้อย่างเป็นองค์รวมต่อประสบการณ์ในปัจจุบันขณะ การรับรู้พลังงานละเอียด (Subtle energy) การเชื่อมต่อเหนือตัวตน การใช้ญาณทัศนะ อัตวิสัยร่วม : การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกกันและกันด้วยความเข้าอกเข้าใจ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสุนทรียสนทนา การแลกเปลี่ยนแบ่งปันบนการตระหนักรู้ การเล่า

	เรื่องร่วมกัน ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างไหลเลื่อนเคลื่อนไปด้วยกัน
--	--

หลังจากที่เริ่มเห็นเค้าลางของวิธีวิทยาการวิจัย รวมถึงเครื่องมือและวิธีการ ที่ทำงานได้บนกระบวนการทัศน์แบบองค์รวมแล้ว (ซึ่งจะช่วยทำให้งานวิจัยนั้นมีมิติจิตวิญญาณ และส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา และการเปลี่ยนแปลงของระดับจิตสำนึกได้) ผู้วิจัยขอทิ้งท้ายด้วยข้อสังเกตเพิ่มเติมที่มีความสำคัญต่อท่าทีในการทำงานวิจัยบนหนทางนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น อันเป็นข้อสังเกตที่สกัดประเด็นได้จากบทความบางบทความที่แสดงถึงการมีมิติจิตวิญญาณอย่างชัดเจน ซึ่งสืบค้นได้อยู่ในบทที่ 3 โดยเฉพาะในหัวข้อ 3.3

1. **ท่าทีของการไม่ตั้งเป้าหมายการวิจัย และไม่เอาผลลัพธ์เป็นตัวตั้ง** งานวิจัยเชิงจิตวิญญาณที่ทำอย่างเป็นจิตวิญญาณมักจะดำเนินการโดยไม่คาดหวังว่าปลายทางจะบังเกิดผลลัพธ์เป็นเช่นไร แต่จะใช้เจตจำนงหรือความปรารถนา (รวม) ที่ชัดเจนเป็นทิศทางในการทำงาน ระหว่างกระบวนการทำงาน จะอนุญาตให้ความสดใหม่ การแปรเปลี่ยน และความไม่แน่นอน เกิดขึ้นได้เสมอ ระหว่างทางที่ทำอยู่นั้น แม้ไม่อาจทราบได้ว่าปลายทางจะลงเอยอย่างไร แต่สิ่งหนึ่งที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้แน่คือ การตระหนักรู้เท่าทัน (Awareness) ที่เริ่มพัฒนาและมีมากขึ้น ๆ สิ่งนี้อาจนำไปสู่ความเข้าใจใหม่อันเกิดจากการปรับเปลี่ยนมุมมองในตนเอง (Perspective Shift) ได้
2. **ท่าทีของการไม่เอาแนวคิดทฤษฎีหรือสมมุติฐานใด ๆ เป็นตัวตั้งไว้ก่อน** งานวิจัยเชิงจิตวิญญาณที่ทำอย่างเป็นจิตวิญญาณมักเริ่มต้นด้วยความมีชีวิต เช่น ประสบการณ์ตรงของชีวิต ความประทับใจ แรก หรือความรู้สึกทุกซอกทุกซอญที่เผชิญอยู่ รวมถึงการเอาทั้งหมดของตัวเองเข้าไปสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งนั้น (สิ่งที่สนใจศึกษา) โดยตรงมา เปิดรับสิ่งนั้นอย่างไร้กรอบตัดสิน รับรู้มันอย่างละเอียดลึกซึ้งในทุกมิติ ทั้งด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วม จุ่มแช่อยู่กับประสบการณ์นั้นอย่างต่อเนื่องยาวนานพอ จนเริ่มเกิดการหยั่งเห็นลึกลงไป

ท่าทีทั้งสองประการข้างต้นนับว่าเป็นการคลี่คลายออกจากแบบแผนที่นักวิจัยเรายึดถือกันมาอย่างยาวนาน ท่าทีใหม่นี้มีผลมากต่อหนทางการทำงานที่จะสืบเนื่องต่อไป และเมื่องานวิจัยดำเนินตัวไปถึงจุดที่เริ่มให้ผลลัพธ์บางอย่างออกมา ผู้วิจัยจึงค่อยนำผลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และทำให้เกิดความหมายลงตามบริบทที่เกี่ยวข้อง และอาจสกัดเป็นแนวคิดและวิธีการสู่การประยุกต์ใช้ รวมถึงส่งมอบคุณประโยชน์เหล่านั้นให้แก่ส่วนรวมต่อไป



เรื่องสุขภาวะทางปัญญาได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ๆ ในโลกของเราทุกวันนี้ และแน่นอนว่าความเจริญงอกงามของเรื่องนี้ย่อมแยกไม่พ้นจากวิถีทางของการทำงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพวกเราที่เป็นนักวิจัยและนักการศึกษาทั้งหลาย ที่สมาทานเรื่องการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ของมนุษย์ เป็นหนทางในการที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้แก่โลกและสังคม

ข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ได้รับจากโครงการวิจัยเอกสารโครงการนี้ ไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจที่มีต่อภาพรวมของคุณลักษณะของงานวิจัยที่มีมิติจิตวิญญาณ / ที่สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ที่พบอยู่ในบริบทความรู้ด้านต่าง ๆ รวมถึงความเข้าใจที่มีต่อแนวทางการทำงานวิจัยให้มีความเป็นจิตวิญญาณ ด้วยการน้อมรับเอาเครื่องมือและวิธีการวิจัยที่อยู่บนกระบวนทัศน์แบบองค์รวมมาใช้มากขึ้น ตามที่ได้บรรยายโดยละเอียดไว้แล้วข้างต้น ความเข้าใจต่าง ๆ ที่บังเกิดขึ้นเหล่านี้ ส่วนหนึ่งสามารถกล่าวได้ว่ามาจากการทำงานอย่างเป็นระบบ ตรงตามระเบียบวิธี (การวิจัยเอกสาร) ที่ใช้กันเป็นสากลในโลกวิชาการ หากแต่ในอีกมุมหนึ่ง ข้อค้นพบอันเป็นที่ประจักษ์เหล่านี้ ย่อมต้องผ่านการเห็นและการให้ความหมายของตัวผู้วิจัยเองและทีมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแต่ละคนนั้นล้วนมีภูมิหลัง ประสบการณ์ การเรียนรู้ และเจตจำนงในการบอกกล่าวสิ่งเหล่านี้เป็นของตัวเอง ซึ่งอาจเหมือนหรือต่างกันอยู่บ้าง ในทีมวิจัย ทุกคนมีภูมิหลังของการศึกษาและความสนใจแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาหรือการเรียนรู้มิติภายในเป็นทุนเดิม บางคนเป็นอาจารย์ที่สอนในรายวิชาของหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษา เคยเป็นประธานหลักสูตร หรือเป็นวิทยากรกระบวนกรการเรียนรู้ในแนวนี้มา อีกทั้งความสนใจส่วนตัวก็เกี่ยวข้องอยู่กับการฝึกฝนจิตใจ การภาวนา หรือการเท่าทันในตนเอง ภูมิหลังเหล่านี้จึงกลายมาเป็นกรอบโลกทัศน์ให้ตัวผู้วิจัยแต่ละคนได้ใช้มองโลกรอบตัว รวมไปถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับยามที่ทำงานวิจัยนี้ เพราะฉะนั้น ผลลัพธ์ที่ปรากฏขึ้นมาเป็นข้อสรุปในงาน จึงมาจากการให้ความหมายและความเข้าใจ (อย่างเท่าทัน) ผ่านต้นทุนในใจ กล่าวคือกรอบโลกทัศน์ข้างต้น ของแต่ละคนมารวมกัน จะกล่าวว่า ในมุมมองนี้คือการทำงานของอภิวิสัยร่วมของทีมวิจัยก็ไม่ผิดนัก อีกทั้งเนื้อหาที่นำเสนอออกมานั้น ก็มาจากแรงส่งในใจ ที่ปรารถนาจะให้การเรียนรู้แนวนี้ได้พัฒนาและเติบโต เพื่อยังประโยชน์ให้กว้างขวางขึ้นแก่สังคมไทยได้ต่อไป

ผู้วิจัยและทีมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อค้นพบอันเป็นคุณลักษณะต้นแบบของวิธีวิทยาการวิจัยที่ขับเคลื่อนบนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม (ดังที่ได้นำเสนอข้างต้น) จะถูกนำไปพัฒนาเพื่อต่อยอดเป็นระเบียบวิธีวิจัยแบบ Spirituality ที่มีความสมบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้น และสามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนงานวิจัยอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของสังคมไทยได้โดยแท้ เพื่อผลักดันให้แวดวงวิชาการไทยสามารถผลิตงานที่เข้าถึงการมีสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงการยกระดับขึ้นของจิตสำนึกในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้จริงต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติทัศน์ หวานฉ่ำ กุสุมา กังหลี่ และปาริชาติ อภิเดชากุล (2565). อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อ
สุขภาพทางจิตวิญญาณ โดยมีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลเป็นตัวแปรส่งผ่าน. *วารสารวิชาการหาดใหญ่*.
20(2): 381-401.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. 2549. *ทบทวนวิธีคิดเรื่องจิตวิญญาณ: การวิเคราะห์เชิงปรัชญาและแนวคิด*. มูลนิธิ
สดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และนภนาท อนุพงศ์พัฒน์. (2560). *สุขภาพทางปัญญา: จิตวิญญาณ ศาสนาและ
ความเป็นมนุษย์*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- ทิพรดา ประสิทธิแพทย์.(2562). ถอดบทเรียนการนำแนวคิดปรัชญาตะวันออกด้วยเทคนิคเต๋าเต๋อซิ่นซี เพื่อ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพนักงานในสถานประกอบการ. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*.
14(2): 63-77.
- นิมิตตورا แว เปรมฤดี คำรักษ์ ผุสนีย์ แก้วมณีย์ กฤตพัทธ์ ฝีกฝน และขวัญตา บุญวาศ. (2559). ประสบการณ์
การเยียวยาตนเองของสตรีที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัด
ยะลา. 3(3): 1-14.
- นурดีนี ตือเราะ, แอนซอรี อาลี, มนัสวี อุดลยรัตน์, ธิดารัตน์ หวังสวัสดิ์, ไชชนะ บินตือเลาะ, สุภาวดี ขวัญเจริญ
และนภัสวัลย์ สอนา. (2564). ผลของการใช้แอปพลิเคชันการดูแลแบบประคับประคองในมิติจิต
วิญญาณตาม วิถีพุทธวัฒนธรรมต่อความรู้และการรับรู้ความสามารถในการดูแลมิติจิตวิญญาณ ของ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดนราธิวาส. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*. 31:
85-95 ISSN 2673-0693
- ประเวศ วะสี. (2557). *วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21: สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: ศูนย์
จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 19).
กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พัชรภรณ์ ไซยสังข์ ยชญ์วินทร์ จรบรมย์ อุบลวนา ขวัญบุญจันทร์ นภัสสร วิเศษ วรรัตน์ มากเทพพงษ์
รัชพร ศรีเดช จิราวรรณ ศิริโสม อนุสรณ์ แน่นอุดร เมธี เมธีสวัสดิ์กุล และดวงฤทัย ตีสุข. (2564). การ
พัฒนาออกแบบที่พักอาศัยเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญาในผู้สูงอายุ. *วารสารศูนย์การศึกษา
แพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า*. 38(4): 482-490.

- มหาวิทยาลัย. (2551). *วิสุทธิธรรมรคแปล ภาค 3 ตอน 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มาลี คำคง. (2557). การพยาบาลด้านจิตวิญญาณ: มิติความเชื่อต่อชีวิตหลังความตายแนวปฏิบัติของผู้ปฏิบัติของผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 1(2): 60-67.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2557). *สร้างสุขด้วยสติในองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บริษัท ปียอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ยุทธชัย ไชยสิทธิ์ ขวัญประภัสสร จันทร์บุลวัชร รัตติยา ทองอ่อน และอรอุมา แก้วเกิด. (2564). การวิเคราะห์มโนทัศน์ภาวะบีบคั้นทางจิตวิญญาณ. *วารสารสภาการพยาบาล*. 36(2): 5-17.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2561). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาและจิตวิญญาณในสถานที่ทำงาน*. โครงการวิจัยพัฒนาจิต, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- รัตติกรณ์ จงวิศาล และคณะ. (2564). *รายงานการวิจัยเรื่องการทบทวนและการสร้างกรอบมโนทัศน์ของสุขภาวะทางปัญญาในคนวัยทำงาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอเชีย ดิจิตอลการพิมพ์ จำกัด.
- เลอลักษณ์ มหิพันธ์ ชนิตดา แนบเกษร และดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*. 31(2): 29-42.
- วิมลมาลย์ ศรีรุ่งเรือง อุดม พานทอง จิตภา เชคเคย์ และศศิธร คงทอง. (2564). การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการพัฒนาจิตสุขภาวะทางปัญญา : กรณีศึกษา ในกลุ่มชาวนาข้าวอินทรีย์บ้านคูหาใน. *วารสารปาริชาติ*. 29:112-119.
- สมสิทธิ์ อัสตรนินิ. (2554). *ญาณวิทยาของจิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุดคะนิง ฤทธิ์ฤชัย สมรัก ชูวานิชวงศ์ เครือวัลย์ เทียงธรรม วิไลพร ขำวงษ์ และเพียรชนันท์ ลีอุดมวงษ์. (2562). การศึกษาประสบการณ์การคืนสู่สุขภาวะของผู้ที่อยู่กับโรคไบโพลาร์. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 13 (1): 95-103.
- สุนิดา อรรถอนุชิต และรอฮานี เจอะอาแซ (2562). ประสบการณ์การดูแลสุขภาพเชิงวัฒนธรรมของผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. 11(2): 62-70.

อดิสร จันทรสุข และคณะ. (2556). รายงานการศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้การขับเคลื่อนสุขภาวะทางปัญญา
ต่างประเทศและในประเทศไทย. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนัก 5.

อัจฉรา คำมะทิตย์ และ มัลลิกา มากรัตน์. (2559). การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ: วิธีการปฏิบัติที่ละ
ขั้น ตอน Using the Systematic Review to Provide a Complete Summary on a Research
Question in Evidence-Based Practice: A 3-Step Method. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาล
และการสาธารณสุขภาคใต้*. 3(3): 246-259.

Abdolkarimi, M., Masoomi, M., Lotfipour, S. S., & Zakeri, M. A. (2022). The relationship between
spiritual health and happiness in medical students during the COVID-19 outbreak: A
survey in southeastern Iran. *Frontiers in psychology*, 13, 974697 .
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.974697>

Andrykowski, M. A., Bishop, M. M., Hahn, E. A., Cella, D. F., Beaumont, J. L., Brady, M. J.,
Horowitz, M. M., Sobocinski, K. A., Rizzo, J. D., & Wingard, J. R. (2005). Long-term health-
related quality of life, growth, and spiritual well-being after hematopoietic stem-cell
transplantation. *Journal of Clinical Oncology* 23(3): 599–608.

Asadzandi, M., Lotfian, L., Hosseini, S., Abolghasemi, H. (2021). Design and validate of
professional spiritual health questionnaire for professors (soft warfare officers). *Journal
of Military Medicine*. 22. 1209-1221. 10.30491/JMM.22.12.3.

Boyle, S. (2021). Saint and doctors: Gender, social class and spiritual health in
the Egyptian delta from the 1890s to 1910s, *Social History of Medicine*. 34(1): 237–
255, <https://doi.org/10.1093/shm/hkz112>

Chiang, Y. C., Lee, H. C., Chu, T. L., Wu, C. L., & Hsiao, Y. C. (2021). The relationship between
spiritual health, health-promoting behaviors, depression and resilience: A longitudinal
study of new nurses. *Nurse education in practice*, 56, 103219.
<https://doi.org/10.1016/j.nepr.2021.103219>

Chongvisal, R. & Boonyarit, I. (2018). An action research approach towards development of
spirituality among Thai university students. *The Journal of Behavioral Science*. 13(2): 19-
37 ISSN: 1906-4675

- Chongvisal, R. (2021). Preparation for pre-ageing populations in the workplace: Spiritual health and psychological well-being development program. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(4), 761–769.
- Cunsolo Willox, A., Harper, S. L., & Edge, V. L. (2013). Storytelling in a digital age: digital storytelling as an emerging narrative method for preserving and promoting indigenous oral wisdom. *Qualitative Research*, 13(2): 127–147. <https://doi.org/10.1177/1468794112446105>
- Darzi, H., Ahmadi, Y., Asadzandi, M. & Sepandi, M. (2021). The Impact of Interprofessional Spiritual Health Education on Military Students' Lifestyle. *Military Medicine*. 22. 1044-1053.
- Detthippornpong, S., Songwathana, P., & Bourbonnais, A. (2022). Holistic health practices of rural Thai homebound older adults: A focused ethnographic study. *Journal of transcultural nursing: official journal of the Transcultural Nursing Society*, 33(4), 521–528. <https://doi.org/10.1177/10436596221090270>
- Fisher, J. (2010). Development and application of a Spiritual Well-Being Questionnaire called SHALOM. *Religions*, 1, 105 – 121.
- Fry, L.W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The leadership quarterly*, 14(6): 693-727.
- Gerhardt-Strachan K. (2022). Exploring the place of spirituality in Canadian health promotion. *Health promotion international*, 37(1), daab027. <https://doi.org/10.1093/heapro/daab027>
- Gomez, R., & Fisher, J. W. (2003). Domains of spiritual well-being and development and validation of the Spiritual Well-Being Questionnaire. *Personality and individual differences*, 35(8): 1975-1991.
- Jaberi, A., Momennasab, M., Cheraghi, M., Yektatalab, S. and Ebadi. (2019). A spiritual health as experienced by muslim adults in Iran: A qualitative content analysis. *Shiraz E-Med J*. In Press (In Press):e88715. doi: 10.5812/semj.88715.

- Jaberi, A., Momennasab, M., Yektatalab, S., Ebadi, A., & Cheraghi, M. A. (2019). Spiritual health: A concept analysis. *Journal of religion and health, 58*(5), 1 5 3 7 – 1 5 6 0 .
<https://doi.org/10.1007/s10943-017-0379-z>
- Jadidi A., Khodaveisi M., Sadeghian E. & Fallahi-Khoshknab M. (2021). Exploring the process of spiritual health of the elderly living in nursing homes: A grounded theory study. *Ethiop J Health Sci.* 31(3):589-598. doi: 10.4314/ejhs.v31i3.16. PMID: 34483616; PMCID: PMC8365479.
- James, W. (1997). *The Way of the Pipe: Aboriginal Spirituality and Symbolic Healing in the Canadian Prisons*. Peterborough: broadview press.
- Kang, E., & Yun, Y. H. (2020). Influence of participation in multiple school-based health promotion programmes on students' health. *Health Education Journal, 79*(4), 484–497.
<https://doi.org/10.1177/0017896919890048>
- Kidd, S., Kenny, A., & McKinstry, C. (2014). From experience to action in recovery-oriented mental health practice: A first person inquiry. *Action Research, 12*(4): 357–373.
<https://doi.org/10.1177/1476750314534997>
- Korobov. N. (2022). Poetry as a Way of Creating a Soulful Pedagogy. *Holistic Education Review, 2*(1): 1-12.
- Kumar, A., & Downey, A. M. (2021). Teaching as Meditative Inquiry: A Dialogical Exploration. *Holistic Education Review, 1*(1): 1-13.
- Lehner, D. (2022). The Heroine's/Hero's Journey—A Call for Transformation? Transformative Learning, Archetypal Patterns, and Embodied Knowing/Learning. *Journal of Transformative Education, 20*(2): 88–104. <https://doi.org/10.1177/15413446211007089>
- Marques, J., Dhiman, S., & King, R. (2007). *Spirituality in the workplace: What it is, why it matters, how to make it work for you*. Personhood Press.
- McElhenie, M. (2012). *SQ21: The Twenty-One Skills of Spiritual intelligence by Cindy Wigglesworth*. [Online] <http://integralleadershipreview.com/7596-sq21-the-twenty-one-skills-of-spiritual-intelligence-by-cindy-wigglesworth/>

- McLean, G. (2022). Spiritual health support for individuals with serious mental illness in the community. *Journal of Pastoral Care & Counseling*, 76(2), 129–138. <https://doi.org/10.1177/15423050221092318>
- Menon, D. (2016). *Spirituality at work: The inspiring message of the Bhagavad Gita*. Mumbai, India: Yogilmpressions.
- Michaelson, V. (2021). Developing a definition of spiritual health for Canadian young people: a qualitative study, *International Journal of Children's Spirituality*, 26:1-2, 67-85, doi: 10.1080/1364436X.2020.1856048
- Mitroff, I. I., & Denton, E. A. (1999). *A spiritual audit of corporate America: A hard look at spirituality, religion, and values in the workplace*. Jossey-Bass.
- Muru-Lanning, M., Lapsley, H., & Dawes, T. (2021). Ko ngā kaumātua ngā poupou o tō rātou ao: kaumātua and kuia, the pillars of our understanding. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, 17(2): 246–253. <https://doi.org/10.1177/11771801211019396>
- Nilsson H. (2022) Spiritual self-care management for nursing professionals: A holistic approach. *Journal of Holistic Nursing*. 40(1):64-73. doi:10.1177/0898010121103434
- Nitschke, P., & Malvicini, P. (2013). Drawing Toward Transformation and Action in a Forgotten Barrio: Cultivating a Learning and Planning Community. *Journal of Transformative Education*, 11(2): 127–144. <https://doi.org/10.1177/1541344613500218>
- Nunes, S. A. N., Fernandes, H. M., Fisher, J. W., & Fernandes, M. G. (2018). Psychometric properties of the Brazilian version of the lived experience component of the Spiritual Health And Life-Orientation Measure (SHALOM). *Psicologia, reflexao e critica: revista semestral do Departamento de Psicologia da UFRGS*, 31(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s41155-018-0083-2>
- O'Connell-Persaud S, Isaacson MJ. (2022). Undergraduate nursing students' spirituality and perceived ability to provide spiritual care: A mixed-method study. *Journal of Holistic Nursing*. 40(1):36-45.

- Pava, M. L., & Primeaux, P. (Eds.). (2004). *Spiritual intelligence at work: meaning, metaphor, and morals*. Elsevier.
- Pigott, A. (2021). Hocus pocus? Spirituality and soil care in biodynamic agriculture. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 4(4): 1665–1686. <https://doi.org/10.1177/2514848620970924>
- Pishkhani, M.K., Shahboulaghi, F.M., Khankeh, H.R., & Dalvandi, A. (2019). Spiritual health in Iranian elderly: A concept analysis by Walker and Avant's approach. *Salmand Iranian Journal of Aging*, 14(1): 96-113. doi:10.32598/sija.13.10.380
- Roze des Ordons, A. L., Stelfox, H. T., Sinuff, T., Grindrod-Millar, K., & Sinclair, S. (2022). Exploring spiritual health practitioners' roles and activities in critical care contexts. *Journal of health care chaplaincy*, 28(1), 41–62. <https://doi.org/10.1080/08854726.2020.1734371>
- Scharmer, O. (2018). *The essentials of Theory U: Core principles and applications*. Berrett-Koehler Publishers.
- Seidl, L. G. (1993). The value of spiritual health. *Health progress (Saint Louis, Mo.)*, 74(7): 48-50.
- Sytsma, T. T., Bjork, L. B., Jenkins, S. M., Chatterjee, K., & Piderman, K. M. (2020). "Slowed down but not stopped": A spiritual life review intervention in patients with neurodegenerative disease. *The Journal of Pastoral Care & Counseling : JPCC*, 74(2), 108 – 114. <https://doi.org/10.1177/1542305020913054>
- Tahan, M. & Azari, F. (2022). Spiritual Health in Iranian University Students: A systematic review and meta-analysis. *Journal of the Hungarian Association of Psychopharmacology*. 24(2): 78-84.
- Wong, S., & Tan, H. (2017). Frames for the future: Developing continuing education & professional development programs for spiritual care practitioners: A perspective from Victoria, Australia. *The journal of pastoral care & counseling : JPCC*, 71(4), 237–256. <https://doi.org/10.1177/1542305017742348>
- Wordsworth H. (2014). Health ministry through local faith communities: a European perspective. *Community practitioner: the journal of the Community Practitioners' & Health Visitors' Association*, 87(1), 24–27.

Zohar, D., & Marshall, I. (2004). *Spiritual capital: Wealth we can live by*. Berrett-Koehler Publishers.

ภาคผนวก

ข้อมูลจากฐานข้อมูลในประเทศ (Thaijo)

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
1	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท	2017	Health care	เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ความยึดมั่นและการปฏิบัติ ตามหลักศาสนา ภาระการดูแล และการสนับสนุนทางสังคม กับสุขภาวะทางปัญญาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท	Quantitative	รพ. (ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่าง สุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่น ๆ
2	Factors affecting the spiritual well-being among family caregivers of persons with physical disability	2019	Health care	To determine the spiritual well-being and factors affecting the spiritual well-being among family caregivers of persons with physical disability.	Quantitative	รพ. (family caregiver)	5. การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
3	ศึกษาพุทธธรรมเพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา : กรณีศึกษาวัดป่าเจริญราช อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	2022	Theology	1) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่สัมพันธ์กับสุขภาวะทางปัญญา 2) ศึกษาสถานปฏิบัติธรรม ธรรมสถานวิมลธรรม และ 3) สังเคราะห์รูปแบบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธ	Qualitative	ทั่วไป	6. การทบทวน สำนวน หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
4	สุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังคดีอาเสพติดตามหลักพุทธธรรม*	2020	Social Science	เพื่อศึกษาสุขภาวะทางปัญญาและพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังคดีอาเสพติดตามหลักพุทธธรรม	Qualitative	ทั่วไป (ผู้ต้องขัง)	2. การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ
5	การพัฒนาออกแบบที่พักอาศัยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในผู้สูงอายุ	2020	Health care	เพื่อศึกษารูปแบบบ้านพักอาศัยภายนอกและภายในของเคหะชุมชนรังสิต (คลองหก) และออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านพักอาศัยที่เสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในผู้สูงอายุ	Research and development	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
6	โมเดลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น	2018	Theology	เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น	Quantitative	ทั่วไป (วัยรุ่น)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
7	รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวคิดปฏิฐาน เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธธรรมของผู้ต้องขัง	2022	Behavioral Sciences	1) เปรียบเทียบคะแนนสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังภายหลังเข้าร่วมใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวคิดปฏิฐาน 2)เปรียบเทียบคะแนนสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธธรรมของ	Quasi-experimental study	ทั่วไป (ผู้ต้องขัง)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
				ผู้ต้องขังระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม			
8	การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการพัฒนาจิตสุขภาวะทางปัญญา: กรณีศึกษาในกลุ่มชาวนา ชาวอินทรีบ้านคูหาใน	2018	Health care	ศึกษาผลของการฝึกเจริญสติต่อการพัฒนาตนเอง และการท างานร่วมกัน ในกลุ่มนาข้าวอินทรีย์บ้านคูหาใน และ การ ประ เมิ นประสิทธิภาพของการฝึกสติ	Mixed-method	ทั่วไป (ชาวนา)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
9	รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม	2020	Theology	เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม	Qualitative (EDFR)	ทั่วไป (ผู้ปฏิบัติธรรม)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
10	ความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางกายกับสุขภาวะทางจิต สังคม และจิตวิญญาณของผู้สูงอายุสามกลุ่มวัย	2016	Health care	เพื่อศึกษาระดับกิจกรรมทางกายและความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางกายกับสุข ภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง และวัย ปลาย	Quantitative	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
11	สุขภาวะทางจิตวิญญาณของญาติผู้ป่วยวิกฤต	2017	Health care	เพื่อศึกษาสุขภาวะทางจิตวิญญาณของญาติผู้ป่วยวิกฤตที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยวิกฤต	Quantitative	รพ. (ญาติผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
12	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และความยืดหยุ่นผู้ปฏิบัติงานผ่านสุขภาวะทางจิตวิญญาณของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร	2016	Behavioral Sciences	เพื่อทดสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และความยืดหยุ่นผู้ปฏิบัติงานที่มีสุขภาวะทางจิตวิญญาณเป็นตัวแปรคั่นกลาง	Quantitative	ทั่วไป (ครู)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
13	ความตรงและความเที่ยงของแบบประเมินสุขภาวะทางจิตวิญญาณฉบับภาษาไทย	2022	Health care	เพื่อพัฒนาและทดสอบความตรงและความเที่ยงของแบบประเมินสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ฉบับภาษาไทย	Quantitative	ทั่วไป	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
14	สุขภาพจิตและสุขภาวะทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในหมู่บ้านนางแลใน ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	2020	Health care	เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ และศึกษาสุขภาพจิตและสุขภาวะทางจิตวิญญาณตามการรับรู้ของผู้สูงอายุ	Mixed-method	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
15	ปัญหาสุขภาพจิตและความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคมะเร็งโรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่	2018	Health care	เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตและความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วย	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
16	ผลของโปรแกรมเสริมสร้างมิติจิตวิญญาณต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาล	2021	Health care	เพื่อทดสอบผลของโปรแกรมเสริมสร้างมิติจิตวิญญาณต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาล	Quasi-experimental study	ทั่วไป (นศ.พยาบาล)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
17	บทบาทของจิตวิญญาณในการทำงานในการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันของพนักงาน (The Role of spirituality at work for enhancing employee engagement)	2017	Psychology + Behavioral Science	เพื่อศึกษาอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างปัจจัยทางจิตวิญญาณในการทำงานที่ส่งผลต่อความยึดมั่นผูกพันของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชนที่ไม่มุ่งแสวงหาผลกำไร	Quantitative	รพ. (พยาบาล)	2. การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ
18	Preparation for pre-ageing populations in the workplace: Spiritual health and psychological well-being development program	2021	Psychology	To develop, implement, and evaluate a spiritual health and psychological well-being development program (SPDP)	Action research	ทั่วไป (พนักงาน)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
19	ผลของการใช้แอปพลิเคชันการดูแลแบบประคับประคองในมิติจิตวิญญาณตามวิถีพุทธวัฒนธรรมต่อความรู้และการรับรู้ความสามารถในการดูแลมิติจิตวิญญาณของ	2021	Health care	เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้และการรับรู้ความสามารถในการดูแลมิติจิตวิญญาณก่อนหลังใช้แอปพลิเคชันการดูแลแบบประคับประคองในมิติจิตวิญญาณตามวิถีพุทธวัฒนธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุข	Quasi-experimental study	รพ. (อาสาสมัครสาธารณสุข)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา						
20	คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม	2020	Health care	เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
21	ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิต และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุที่ศูนย์ บริการสาธารณสุข 64 คลองสามวา	2020	Psychology	เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิต และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ	Quantitative	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
22	แนวทางการประเมินสภาวะสุขภาพตามมิติทางวัฒนธรรมของผู้รับบริการข้ามวัฒนธรรม มุมมองของผู้เชี่ยวชาญ	2018	Health care	เพื่อบรรยายความหมายของมิติทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาวะสุขภาพ และบรรยายแนวทางการประเมินสภาวะสุขภาพตามมิติทาง	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
				วัฒนธรรมของผู้รับบริการข้ามวัฒนธรรมมองผู้เชี่ยวชาญ			
23	คุณสมบัติทางจิตมิติของแบบวัดสุขภาวะทางจิต	2016	Health care	เพื่อศึกษาคุณสมบัติทางจิตมิติของแบบวัดสุขภาวะทางจิต	Quantitative	ทั่วไป (ผู้เข้าร่วมการอบรมเจริญสติ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
24	ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิต ของบุคลากรทางการศึกษาภาครัฐในเขตภาคตะวันออก	2022	Health care	เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิต อารมณ์ และจิตวิญญาณ ของบุคลากรทางการศึกษาภาครัฐในเขตภาคตะวันออกที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต	Quantitative	ทั่วไป (บุคลากรทางการศึกษา)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
25	ถอดบทเรียนการนำแนวคิดปรัชญาตะวันออกด้วยเทคนิคเต๋าต่อซินซี เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพนักงานในสถานประกอบการ	2019	Health care	เพื่อถอดบทเรียนประสบการณ์ของสถานประกอบที่ใช้เทคนิคเต๋าต่อซินซีในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพนักงานจนประสบความสำเร็จ	Qualitative	ทั่วไป (พนักงาน)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการ หรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
26	อิทธิพลของจิตวิญญาณในสถานที่ทำงาน สุขภาวะทางจิตวิญญาณและภาวะผู้นำที่มีต่อผลลัพธ์ขององค์กร	2021	Psychology	เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยา ภาวะผู้นำที่แท้จริง และจิตวิญญาณในสถานที่ทำงาน ที่มีต่อความร่วมมือของข้าราชการกรมราชทัณฑ์ในเรือนจำพิเศษ ในเขตกรุงเทพมหานคร	Quantitative	ทั่วไป	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
27	การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้	2021	Health care	เพื่อศึกษาความผาสุกทางจิตวิญญาณ การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา และความสัมพันธ์ของการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้	Quantitative	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
28	การเสริมสร้างสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในสำนักปฏิบัติธรรมกรุงเทพมหานคร	2016	Theology	เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะแบบองค์รวมและศึกษาปัจจัยเชิงพุทธกับการเสริมสร้างสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในสำนักปฏิบัติธรรมกรุงเทพมหานคร	Quantitative	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
29	ปัจจัยทำนายนายการสูงวัยอย่างมีสุขภาพของผู้สูงอายุ	2020	Health care	เพื่อศึกษาลักษณะการสูงวัยอย่างมีสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดระยอง และอำนาจทำนายนของแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพ ภาวะซึมเศร้า ความผาสุกทางจิตวิญญาณ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาพของผู้สูงอายุ	Quantitative	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
30	ความต้องการด้านจิตวิญญาณและการรับรู้การตอบสนอง ในผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ที่รับยาต้านไวรัสเอชไอวี ในโรงพยาบาลสิงหนคร	2019	Health care	เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความต้องการด้านจิตวิญญาณและการรับรู้การตอบสนองผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวีในโรงพยาบาลสิงหนคร	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาพทางปัญญา
31	ประสบการณ์ด้านจิตวิญญาณของหญิงตั้งครรภ์ความเสี่ยงสูง	2020	Health care	เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านจิตวิญญาณที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ความเสี่ยงสูง	Qualitative	ร พ . (หญิงตั้งครรภ์)	2. การศึกษาสุขภาพทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
32	การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2018	Education	1) พัฒนาตัวชี้วัดการจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวชี้วัดการจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) สร้างคู่มือการจัดการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ	Mixed-method	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
33	ความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง	2021	Health care	เพื่อศึกษาความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
34	สุขภาวะของแรงงานครัวเรือนทำสวนยางพาราในจังหวัดสงขลา	2016	Agriculture	เพื่อศึกษาสุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของแรงงานครัวเรือนทำสวนยางพารา รวมทั้งประเมินตัวชี้วัดสุขภาวะของแรงงานครัวเรือนทำสวนยางพารา และวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะของแรงงานครัวเรือนทำสวนยางพารา	Quantitative	ทั่วไป (แรงงานครัวเรือน)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
35	การวิเคราะห์หมโนทัศน์ภาวะบีบคั้นทางจิตวิญญาณ	2021	Health care	เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความหมายและคุณลักษณะของภาวะบีบคั้นทางจิตวิญญาณ	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา
36	Medico social study on the influence of indigenous knowledge on perception of disease status: Using a cardiovascular disease as a model	2020	Health care	To explore spiritual views in the context of cultural beliefs in Cardiovascular disease (CVD)	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา
37	การศึกษารูปแบบการส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณ ในการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่นไทย	2016	Health care	เพื่อศึกษารูปแบบในการส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณในการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่นไทยโดยประยุกต์แนวคิดการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัดโรงเรียนและชุมชน	Qualitative	ทั่วไป (วัยรุ่น)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา
38	ผลลัพธ์ของระบบการดูแลผู้สูงอายุโรคเรื้อรังด้วยกระบวนการจิตอาสา	2020	Health care	เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของระบบ การดูแลผู้สูงอายุโรคเรื้อรังด้วยกระบวนการจิตอาสา	Quasi-experimental study	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
39	บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน: กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะแกจังหวัดเชียงใหม่	2015	Theology	เพื่อศึกษาบทบาทวัดพระธาตุดอยสะแกในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทวัดพระธาตุดอยสะแก ในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน	Quantitative	ทั่วไป	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
40	Perceived benefits of spirituality and religiosity on health among senior citizens of Bhutan: A mixed-methods approach	2019	Health care	To assess spirituality and religiosity, and their perceived benefits and detriments on the health of older adults in Bhutan	Mixed-method	ทั่วไป	6. การทบทวน สำรวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา
41	ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะด้านจิตวิญญาณของพยาบาลและการดูแลผู้ป่วย ด้านจิตวิญญาณ	2020	Health care	เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะด้านจิตวิญญาณของพยาบาล และการดูแลผู้ป่วยด้านจิตวิญญาณ	Quantitative	รพ. (พยาบาล)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
42	Spirituality among young men who have sex with men living with HIV: A qualitative descriptive study	2022	Health care	to explore spirituality among young men who have sex with men living with HIV and 20 to 24 years old in Thailand	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	2. การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ
43	ประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุมะค่า ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	2018	Health care	To study the effectiveness of the health promoting program	Quasi-experimental study	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
44	Psychometric testing of a Spiritual Well-Being scale for People with Cancer	2020	Health care	To develop and test the Spiritual Well-being Scale for People with Cancer	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	4.ประเมินระดับการมีสุขภาวะทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาวะทางปัญญา
45	ผลของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคองด้านจิตวิญญาณ	2021	Health care	เพื่อประเมินความพึงพอใจของครอบครัวผู้ป่วยต่อการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคองด้านจิตวิญญาณ และเพื่อศึกษาผลลัพธ์ของการดูแลแบบประคับประคองด้านจิตวิญญาณ หอผู้ป่วยพิเศษโรคทรวงอก โรงพยาบาลนครพนม	Quasi-experimental study	รพ. (ผู้ป่วย)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการ หรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
46	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยสูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดแบบนัดล่วงหน้า	2017	Health care	เพื่อศึกษาระดับของความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดแบบนัดล่วงหน้า และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้สูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดแบบนัดล่วงหน้า	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
47	An action research approach towards development of spirituality among Thai university students	2018	Psychology	To develop a new approach for spiritual and ethical development in the context of Thai university students, and to assess its effectiveness	Action research	ทั่วไป (นักศึกษา)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา
48	Development of the Spiritual Well-being Scale for Thai Buddhist adults with chronic illness	2014	Health care	To develop the Spiritual Well-being Scale for Thai Buddhist adults with chronic illness, based on Buddhist precepts.	Mixed-method	รพ. (ผู้ป่วย)	4. ประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาพทางปัญญา
49	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะซึมเศร้า การสนับสนุนทางสังคม และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะสุดท้าย	2022	Health care	เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะซึมเศร้า การสนับสนุนทางสังคม และความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะสุดท้าย	Quantitative	รพ. (ผู้ป่วย)	5. การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
50	Spiritual well-being measurement of older adults in a community-dwelling: A short-form development	2021	Health care	To develop the general measurement tool of spiritual well-being among older adults who are living in the community.	Mixed-method	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	4. ประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาพทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
51	ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ	2018	Social Welfare	เพื่อ 1) วิเคราะห์สุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และสุขภาพของผู้สูงอายุ	Mixed-method	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
52	การเติบโตทางจิตวิญญาณภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญในผู้รอดชีวิตจากโรคมะเร็งระบบโลหิตวิทยา	2016	Health care	เพื่อให้ทราบถึงประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเติบโตทางจิตวิญญาณของผู้ที่หายป่วยจากโรคมะเร็งระบบโลหิตวิทยา	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	2. การศึกษาสุขภาพทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ
53	ประสบการณ์การดูแลสุขภาพเชิงวัฒนธรรมของผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	2019	Health care	เพื่อศึกษาประสบการณ์การดูแลสุขภาพเชิงวัฒนธรรมของผู้ประสบเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	Qualitative	ทั่วไป	2. การศึกษาสุขภาพทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ
54	บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสุขภาพของประชาชน: กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี	2018	Theology	เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี ในการเสริมสร้างสุขภาพของประชาชน และเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรีที่มีความต่างด้านอายุ พรรษา ตำแหน่ง ประเภทของวัด วิทยฐานะ	Quantitative	ทั่วไป	4.ประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญา หรือการพัฒนา และตรวจสอบเครื่องมือการวัดระดับสุขภาพทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
55	ความสัมพันธ์ระหว่างสติสุขภาวะทางจิตวิญญาณและการยอมรับกับปัญหาด้านจิตใจของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง	2021	Psychology	เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสติสุขภาวะทางจิตวิญญาณและการยอมรับกับปัญหาด้านจิตใจของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง	Quantitative	รพ. (ผู้ดูแลผู้ป่วย)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
56	ประสบการณ์ความเข้มแข็งทางใจของสตรีที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	2018	Education + Psychology	เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเข้มแข็งทางใจตามการรับรู้ของสตรีที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านความหมายและองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางใจ	Qualitative	ทั่วไป	2. การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ
57	Refining woman-centered care in prenatal screening and diagnosis for thalassemia: A qualitative descriptive study among Northeastern Thai women	2021	Health care	understand the experiences of pregnant women at risk for fetal thalassemia and to further refine woman-centered care.	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
58	การศึกษาประสบการณ์การคืนสู่สุขภาพของผู้ที่อยู่กับโรคโปลิโอ	2018	Health care	เพื่อศึกษาประสบการณ์การคืนสู่สุขภาพของผู้ที่อยู่กับโรคโปลิโอและเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชมรมเพื่อนโปลิโอ	Qualitative	รพ. (ผู้ป่วย)	2. การศึกษาสุขภาวะทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ป่วยหรือกลุ่มประชากรที่สนใจ

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
59	ประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่มีภาวะอ้วน	2016	Education	เพื่อประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธโดยใช้กรอบเนื้อหาตามแนวคิดสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) และหลักการภาวนา 4 เป็นกรอบในการประเมิน	Quasi-experimental study	ทั่วไป (นักเรียน)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา
60	รูปแบบภาวะผู้นำกับความสุขในการทำงานของพนักงานในองค์กรที่ได้รับรางวัลองค์กรรักษามาตรฐานความเป็นองค์กรสุขภาพ	2015	Human resource management	1) เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำจากมุมมองของพนักงาน 2) เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของพนักงานและ 3) เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานในองค์กรที่ได้รับรางวัลองค์กรรักษามาตรฐานความเป็นองค์กรสุขภาพ	Mixed-method	ทั่วไป (พนักงาน)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา
61	อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อสุขภาพทางจิตวิญญาณโดยมีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลเป็นตัวแปรส่งผ่าน	2022	Health care	เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลอิทธิพล การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อสุขภาพทางจิตวิญญาณโดยมีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลเป็นตัวส่งผ่าน	Quantitative	รพ. (พยาบาล)	5.การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
62	การพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์กับการพัฒนาสมรรถนะการดูแลสุขภาวะทางจิตวิญญาณ	2018	Education	เพื่อนำเสนอผลการศึกษาการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในผู้ป่วยโดยบทบาทของพยาบาลและการพัฒนาในการจัดการทางการศึกษา	Review articles	ทั่วไป (นักศึกษา)	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา
63	มิติสัมพันธ์ของการพัฒนาการดูแลสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาลกับสมรรถนะการดูแลทางสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ในนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วย	2022	Education	เพื่อนำเสนอประเด็นความสำคัญของการพัฒนาการดูแลสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาล ซึ่งส่งผลต่อสมรรถนะการดูแลผู้ป่วย	Review articles	ทั่วไป (นักศึกษา)	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา
64	สุขภาวะทางจิตวิญญาณมีความสำคัญกับเราอย่างไร	2014	Health care	เพื่อนำเสนอความหมายและองค์ประกอบภายในสุขภาวะทางจิตวิญญาณ	Review articles	ทั่วไป	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา
65	นักศึกษาพยาบาลกับการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ	2016	Education	เพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาล	Review articles	ทั่วไป (นักศึกษา)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
66	การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตเพื่อเสริมสร้างศักยภาพตามแนวคิดสตรีนิยม : การประยุกต์ใช้	2021	Health care	เพื่อนำเสนอแนวคิดการให้คำปรึกษาตามแนวคิดสตรีนิยมเพื่อการเสริมสร้างศักยภาพพลังอำนาจภายในตน	Review articles	ทั่วไป	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
67	ชีวิต สิทธิในชีวิต และการตายดีตามแนวพระพุทธศาสนา	2018	Theology	เพื่อนำเสนอคือ 1) ทศนะเกี่ยวกับชีวิต 2) สิทธิในชีวิต และ 3) การตายดี	Review articles	ทั่วไป	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา
68	จาก “พดุมพลัง” สู่ “พดุมสุขภาวะ”	2021	Health care	เพื่อนำเสนอพัฒนาการของเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก และองค์ประกอบของ healthy aging	Review articles	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญา
69	การดูแลด้านจิตวิญญาณในผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่เข้ารับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม	2017	Health care	เพื่อนำเสนอความสำคัญของจิตวิญญาณต่อผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่เข้ารับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและบทบาทของพยาบาล	Review articles	รพ. (ผู้ป่วย)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
70	บทบาทของพยาบาลชุมชนในการวางแผนดูแลรักษาตัวเองล่วงหน้าเพื่อการตายดีของผู้สูงอายุ	2022	Health care	เพื่อนำเสนอบทบาทของพยาบาลชุมชนในการวางแผนดูแลรักษาตัวเองล่วงหน้าเพื่อการตายดีของผู้สูงอายุ	Review articles	ทั่วไป (ผู้สูงอายุ)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
71	การเยียวยาด้านจิตวิญญาณของวัยรุ่นที่เป็นโรคมะเร็ง	2020	Health care	เพื่อนำเสนอความสำคัญและวิธีที่ช่วยเยียวยาด้านจิตวิญญาณของวัยรุ่นที่เป็นโรคมะเร็ง	Review articles	รพ. (ผู้ป่วย)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
72	จิตตปัญญาศึกษากับการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาล	2018	Education	เพื่อนำเสนอการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณในนักศึกษาพยาบาล และตัวอย่างกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่ได้	Review articles	ทั่วไป (นักศึกษา)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
73	พุทธวิธีการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณในยุคโควิด 19	2022	Theology	เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณในยุคโควิด 19	Review articles	ทั่วไป	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
74	การดูแลสุขภาพวัยรุ่น: การส่งเสริมความผาสุกด้านจิตวิญญาณในการป้องกันพฤติกรรมกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในวัยรุ่นไทย	2016	Health care	เพื่อนำเสนอความสำคัญของความผาสุกทางจิตวิญญาณต่อวัยรุ่น และบทบาทของพยาบาลในการประยุกต์ใช้ เพื่อลดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น	Review articles	ทั่วไป (วัยรุ่น)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา
75	แนวคิดและวิธีการประเมินความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็ง	2019	Health care	เพื่อนำเสนอแนวคิดและวิธีการประเมินความต้องการด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรด้านสุขภาพนำไปใช้	Review articles	รพ. (ผู้ป่วย)	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
76	ผีล้านนาในมิติการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน	2019	Health care	เพื่อนำเสนอความเชื่อเกี่ยวกับผีในชุมชนล้านนาเป็นกระบวนการภายใต้ลัทธิขงจื้อที่สะท้อนทางเลือกในการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน	Review articles	ทั่วไป	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา
77	การพยาบาลด้านจิตวิญญาณ: มิตินิยามความเชื่อต่อชีวิตหลังความตายแนวปฏิบัติของผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม	2014	Health care	เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของผู้นิพนธ์ ในการพยาบาลผู้ป่วยเพื่อตอบสนองความเชื่อต่อชีวิตหลังความตายตามแนวทางปฏิบัติของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม	Review articles	รพ. (พยาบาล)	2. การศึกษาสุขภาพทางปัญญาในประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ให้บริการด้านสุขภาพ
78	ปัจจัยแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพื้นที่พหุจิตวิญญาณ	2018	Service industry management	เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพื้นที่พหุจิตวิญญาณ	Review articles	ทั่วไป (นักท่องเที่ยว)	5. การหาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางปัญญากับตัวแปรอื่นๆ
79	โยคะเพื่อสุขภาพจิตวิญญาณสตรีตั้งครรภ์	2022	Health care	เพื่อนำเสนอการดูแลด้านจิตวิญญาณสตรีตั้งครรภ์ด้วยโยคะ และปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง และพยาบาลผดุงครรภ์ในการส่งเสริมให้สตรีตั้งครรภ์ได้พัฒนาจิตวิญญาณ	Review articles	ทั่วไป	3. สังเคราะห์แนวคิด วิธีการหรือพัฒนารูปแบบ โปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา

No.	ชื่อบทความ	ปีที่ตีพิมพ์ (คศ.)	แวดวง	วัตถุประสงค์	ระเบียบวิธีวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	Focus of study
80	สุขภาพจิตวิญญาณ สุขภาพทางปัญญา และความรอบรู้ด้านสุขภาพเหมือนหรือต่างกันอย่างไร	2018	Health care	เพื่ออธิบายความแตกต่างของความหมาย และ ที่มาของคำในทางกฎหมาย และ คำที่นิยมใช้กันในงานสุขภาพสามคำ คือคำว่า Spiritual Health, Wisdom Health และ Health Literacy	Review articles	ทั่วไป	6. การทบทวน สํารวจ หรือสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา

ข้อมูลจากฐานข้อมูล Scopus

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
1	The relationship between spiritual health and happiness in medical students during the COVID-19 outbreak: A survey in southeastern Iran	2022	Iran	Health care	To determine the relationship between spiritual health and happiness in medical students during the COVID-19 outbreak.	Quantitative	General (medical students)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
2	The impact of interprofessional spiritual health education on military students' lifestyle	2020	Iran	Health care	To determine the effect of interprofessional spiritual health education on the lifestyle of military students	Quasi-experimental study	General (military students)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
3	The relationship of spiritual health with quality of life, mental health, and burnout: The mediating role of emotional regulation	2018	Iran	Psychology	To investigate the mediating role of emotional regulation in the relationship between spiritual health with quality of life, psychological health, and burnout.	Quantitative	General (university staffs)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
4	Design and validation of professional spiritual health questionnaire for professors (soft warfare officers)	2021	Iran	Health care	To design and validate a self-assessment questionnaire for the professional spiritual health of professors (soft warfare officers).	Mixed-method	General (professors)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
5	Associations between spiritual health locus of control, perceived discrimination and breast and cervical cancer screening for muslim American women in New York city	2022	USA	Health care	To understand the impacts of religion-related factors, namely perceived discrimination, and spiritual health locus of control, on breast and cervical cancer screening for Muslim American women.	Quantitative	General (Muslim American women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
6	Spirituality in serious illness and health	2022	Global	Health care	To review evidence concerning spirituality in serious illness and health and to identify implications for patient care and health outcomes.	Qualitative	Hospital setting (patients with serious illness)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
7	Spiritual health and outcomes in muslim ICU patients: A nationwide cross-sectional study	2018	Iran	Health care	To describe how religiosity and spirituality affect the psychiatric morbidity of Muslim intensive care unit (ICU) patients.	Quantitative	Hospital setting (ICU Patients)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
8	Spiritual health mediates the relationship between ego-strength and adjustment to heart disease	2018	Iran	Health care	To investigate the mediating role of spiritual health in the relationship between ego-strength and adjustment to heart disease.	Quantitative	Hospital setting (heart disease patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
9	Saint and doctors: Gender, social class, and spiritual health in	2019	Egypt	Health care	To explores the ways that the American missionary doctors negotiated the boundaries of healing and	Qualitative	Hospital setting (American	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
	the Egyptian delta from the 1890s to 1910s				treatment in a city that drew a variety of local healers, mystics, and sick people		missionary doctors)	
10	Reliability and validity of the Chinese version of the spiritual health scale	2022	China	Health care	To assess the spiritual health levels of nurses on the Chinese mainland using a revised Chinese version of the spiritual health scale (SHS-C).	Quantitative	Hospital setting (nurses)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
11	The relationship between spiritual health, health-promoting behaviors, depression, and resilience: A longitudinal study of new nurses	2021	Taiwan	Health care	To determine if levels of spiritual health, health-promoting behaviors, depressive symptoms and resilience change over time and determine if any variables have an impact on resilience among new nurses.	Qualitative	Hospital setting (nurses)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
12	Preparation for pre-ageing populations in the workplace: Spiritual health and psychological well-being development program	2021	Thailand	Psychology	1) to develop a spiritual health and psychological well-being development program (SPDP) to prepare pre-ageing populations in the workplace for quality ageing using action research, and (2) to evaluate the effectiveness of the developed program.	Action research	General (pre-ageing populations in the workplace)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
13	Development and testing of a spiritual resourcefulness scale: holistic expansion in operationalizing the resourcefulness construct	2022	USA	Health care	To describe the development and testing of items to measure spiritual resourcefulness, adding spiritual practices to the existing personal and social dimensions.	Mixed-method	N/A	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
14	Spiritual practice: A literature review related to spiritual health and health outcomes	2021	USA	Health care	To provide an overview of empirical and associated nursing literature on spiritual practices	Qualitative	Hospital setting (nurses)	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers
15	Love of Life Model: role of psychological well-being, depression, somatic health, and spiritual health	2021	Iran	Health care	(a) to develop a Love of Life Model for psychiatric outpatients, (b) to explore correlations for love of life with psychological well-being, depression, somatic health, and spiritual health, and (c) to explore gender-related differences	Quantitative	Hospital (psychiatric patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
16	The relationship of spiritual health and mother's forgiveness with her anxiety in the labor of the pregnant women	2019	Iran	Health care	To investigate the relationship between forgiveness and spiritual well-being on the mother's anxiety during her labor	Quantitative	Hospital (pregnant women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
17	The relationship between anxiety, stress, spiritual health, and mindfulness among patients undergoing hemodialysis: A survey during the COVID-19 outbreak in Southeast Iran	2021	Iran	Health care	To investigate the relationship between mindfulness, spiritual health, and coronavirus stress/anxiety in patients undergoing hemodialysis.	Quantitative	Hospital setting (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
18	The relationship between spiritual health and resilience in hemodialysis patients	2021	Iran	Health care	To investigate the effect of spiritual health on resilience in patients undergoing hemodialysis.	Quantitative	Hospital setting (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
19	Predicting love trauma syndrome in college students based on personality traits, early maladaptive schemas, and spiritual health	2021	Iran	Psychology	To assess the role of personality traits, early maladaptive schemas and spiritual health in predicting LTC in college students.	Quantitative	General (college students)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
20	Relationship between spiritual health and the effects of grief in bereaved survivors of covid-19 in Mashhad, Iran 2020	2021	Iran	Psychology	To determine the relationship between spiritual health and the effects of grief from the loss of loved one due to COVID-19.	Quantitative	General (covid-19 survivors who lost loved one)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
21	Psychometric properties of the spiritual care-giving scale–Arabic version in Saudi nursing students	2016	Saudi Arabia	Health care	To evaluate the psychometric properties of an Arabic version of the Spiritual Care-Giving Scale (SCGS) in a sample of Saudi nursing students.	Quantitative	General (nursing students)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
22	Depression and suicidal ideation: association of physical, mental, social, and spiritual health status	2020	Korea	Health care	To determine if multidimensional (physical, mental, social, spiritual) health status could predict the presence of depressive symptoms and suicidal ideation in the general population	Quantitative	General	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
23	Exploring the place of spirituality in Canadian health promotion	2022	Canada	Health care	To explore how leading scholars in Canadian health promotion understand the place of spirituality in health promotion.	Qualitative	Hospital (scholars in health promotion)	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers
24	Identification of dimensions and indicators of spiritual health: A qualitative study	2020	Iran	Health care	To identify the indicators and dimensions of spiritual health for medical students.	Qualitative	General (medical students)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
25	Low risks for spiritual highs: Risk-taking behaviors and the protective benefits of spiritual health among Saskatchewan adolescents	2021	Canada	Health care	To determine if higher spiritual health was associated with lower risk-taking behaviors among school-attending adolescents in Saskatchewan, Canada.	Quantitative	General (adolescents)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
26	Relationship between spiritual health, resilience, and happiness among a group of dental students: a cross-sectional study with structural equation modeling method	2022	Iran	Health care	To examine variables, their relationship and the mediating role of resilience between spiritual health and happiness	Quantitative	General (dental students)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
27	A study of pregnancy-related anxiety with spiritual health among cesarean and vaginal delivery	2021	Iran	Health care	To investigate the correlation between anxiety and spiritual health of mothers with cesarean section and vaginal delivery	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
28	The association of the spiritual health and psychological well-being of teachers with their organizational commitment	2022	Iran	Education	To determine the relationship between spiritual health, psychological well-being and the organizational commitment of high school teachers.	Quantitative	General (teachers)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
29	The Spirituality scale: Development and Psychometric Testing of a Holistic Instrument to Assess the Human Spiritual Dimension	2016	USA	Health care	To report on the development and validation of an expanded scale assessing spiritual health locus of control beliefs.	Quantitative	Hospital (adults with chronic illness)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
30	The association between spirituality and religiousness and mental health	2018	Brazil	Health care	to investigate how different levels of spirituality and religiousness are associated with quality of life, depressive symptoms, anxiety, optimism, and happiness among adults.	Quantitative	General	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
31	Effectiveness of spiritual care training to enhance spiritual health and spiritual care competency among oncology nurses	2019	China	Health care	To establish a spiritual care training protocol and verify its effectiveness.	Quasi-experimental study	Hospital (nurses)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
32	Spiritual health as experienced by Muslim adults in Iran: A qualitative content analysis	2019	Iran	Health care	To explore the experiences of Iranian Muslim adults regarding spiritual health.	Qualitative	General (Muslim adults)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
33	Spiritual health: A concept analysis	2017	Iran	Health care	To explore the concept of spiritual health in health-related and nursing literature.	Qualitative	N/A	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
34	Exploring the process of spiritual health of the elderly living in nursing homes: A grounded theory study	2021	Iran	Health care	To explain the process of spiritual health of the elderly living in nursing homes.	Qualitative	General (elderly)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
35	Distinguishing between spiritual health and religious involvement as determinants of adolescent health in Canada and the Czech Republic	2021	Canada and the Czech Republic	Health care	To assess whether differences exist between spiritual health and religious involvement and their respective associations with general indicators adolescent health.	Quantitative	General (adolescents)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
36	Biological, psychological, social, and spiritual health of active-duty women: An exploratory study	2022	USA	Health care	To explore the ways in which biopsychosocial-spiritual (BPSS) domains of health influence active-duty women and how these domains interact with one another to strengthen or challenge these women's health.	Quantitative	General (active-duty women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
37	A systematic review of the biopsychosocial-spiritual health of active-duty women	2017	USA	Multidiscipline	To explore the existing research on the biopsychosocial-spiritual health factors associated with military service in AD women.	Systematic review	General (active-duty women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
38	Understanding spiritual health, depression, anxiety, and stress among tertiary students under the impact of COVID-19 in Hong Kong	2022	Hong Kong	Education	To compare the association between spiritual health and psychological health and the prevalence of severe symptoms of psychological distress.	Quantitative	General (students)	5. Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
39	The grief and trauma project: A group work approach to restoring emotional and spiritual health to women in bereaved and traumatized indigent communities in the Western Cape, South Africa	2017	South Africa	Health care	To provide tools to restore emotional and spiritual health to women in bereaved and traumatized communities in the greater Cape Town area through a group intervention.	Quantitative	General (woman in bereaved and traumatized)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
40	Developing a definition of spiritual health for Canadian young people: a qualitative study	2021	Canada	Health care	To conceptualize and define spiritual health in a way that was meaningful to Canadian young people and also rooted in theory and research evidence.	Qualitative	General (students)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
41	Developmental patterns of adolescent spiritual health in six countries	2016	Canada, the Czech Republic, England, Israel, Poland and Scotland.	Multidiscipline	1) To explore the assessment of spiritual health within a general adolescent health survey context, 2) To evaluate the consistency of suspected developmental and gender- based patterns of adolescent spiritual health experiences 3) To provide evidence that might inform the eventual planning and targeting of spiritual health interventions applied to adolescents		General (adolescents)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
42	Religious involvement and self-perceived spiritual health: A Quantitative study of Canadian children with disabilities	2020	Canada	multidiscipline	To explore the potential effects of church or religious group involvement on the spiritual health of children living with disabilities.	Quantitative	General (children with and without disability)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
43	Association between spiritual health and perception of aging in retired teachers in Sari, Iran	2021	Iran	Health care	To determine the relationship between spiritual well-being and perception of aging in retired teachers.	Quantitative	General (retired teachers)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
44	The relationship between spiritual health and hope in multiple sclerosis patients: A descriptive-correlational study	2018	Iran	Health care	To explore the relationship between spiritual health and hope in Multiple Sclerosis patients in Iran.	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
45	Psychometric properties of the Brazilian version of the lived experience component of the Spiritual Health and Life-Orientation Measure (SHALOM)	2018	Brazil	Health care	To translate the Spiritual Health and Life-Orientation Measure (SHALOM) into Brazilian Portuguese and adapt it to ensure the semantic/conceptual equivalence and content validity of the Brazilian version	Quantitative	General	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
46	Spiritual health in Iranian elderly: A concept analysis by Walker and Avant's approach	2017	Iran	Multidiscipline	To analyze the concept of spiritual health in the elderly.	Qualitative	General (elderly)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
47	Validating the Chinese-translated version of the Spiritual Health and Life-orientation Measure (SHALOM) amongst the Chinese youth populations in 2010 and 2018	2020	Hong Kong	Education	To validate the Chinese-translated version of the Spiritual Health and Life-orientation Measure (SHALOM) in two samples of university students in Hong Kong.	Quantitative	General (Youth)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
48	Identifying as American Indian/Alaska native in urban areas: Implications for adolescent behavioral health and well-Being	2019	USA	Health care	To examine racial-ethnic and cultural identity among AI/AN adolescents and associations with behavioral health and well-being	Quantitative	General (adolescents)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
49	A correlational study between attachment behaviors and spiritual health with stress in pregnant women referred to healthcare centers in Qazvin, Iran, in 2015	2020	Iran	Health care	To investigate the correlation between attachment behaviors and spiritual health with stress during pregnancy.	Quantitative	General (pregnant women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
50	Religion in the face of trauma: active-duty women and spiritual health	2022	USA	Health care	To explore the relationship between spirituality and mental health outcomes for female service members.	Quantitative	General (active-duty women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
51	Exploring spiritual health practitioners' roles and activities in critical care contexts	2022	Canada	Health care	To explored how spiritual health practitioners support families of patients in the ICU to better understand their scope of practice and role within an interdisciplinary critical care team.	Qualitative	Hospital (spiritual health practitioners)	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
52	A concept analysis of spiritual health	2019	Iran	Health care	To redefine and clarify the components of spiritual health based on different worldviews	Qualitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
53	Assessment of mental and spiritual health among Iranian dental students: A cross-sectional study	2021	Iran	Health care	To investigate the relationship between mental health and spiritual well-being among general and post-graduate dental students.	Quantitative	General (dental students)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
54	Do spiritual health connections protect adolescents when they are bullied: A National study of 12,593 young Canadians	2022	Canada	Health care	To explored whether strong spiritual health connections were effect modifiers negative pathways.	Quantitative	General (adolescents)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
55	Structural validity of a brief scale adapted to measure adolescent spiritual health	2020	9 countries Canada, England, Poland, Scotland, Latvia, Russia, Moldova, Lithuania, and Wales.	Health care	To tested the structural validity and internal consistency of a brief, literacy-level appropriate instrument for adolescents that was based on prior adaptations of this model.	Quantitative	General (adolescents)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
56	Spiritual Health in Iranian University Students: A Systematic Review and meta-analysis	2022	Iran	Education	To reflect on the levels of Spiritual health among Iranian university students.	Systematic review	General (university students)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
57	A correlational study of hope and its relationship with spiritual health on hemodialysis patients	2019	Iran	Health care	To assess hope and its relationship with spiritual health on hemodialysis patients in Rasht Razi Hospital of Iran	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
58	Correlations among spiritual care competence, spiritual care perceptions and spiritual health of Chinese nurses: A cross-sectional correlational study	2022	China	Health care	To investigate spiritual care competence, spiritual care perceptions, and spiritual health, and examine the correlations among spiritual care competence, spiritual care perceptions and spiritual health, and the mediating role of spiritual health between other two variables of Chinese nurses.	Quantitative	Hospital (nurses)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
59	The role of religion and spirituality in mental health	2014	USA	Health care	To review recent research into the capacity of religion and spirituality to benefit or harm the mental health of believers.	Qualitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
60	The correlation between spiritual health and maternal-fetal attachment behaviors in pregnant women referring to the health centers in Qazvin, Iran	2020	Iran	Health care	To determine the correlation between spiritual health and maternal-fetal attachment behaviors in pregnant women referring to health centers in Qazvin.	Quantitative	General (pregnant women)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
61	Investigation the Role of Spiritual Health in Treatment of Patients with COVID-19: Study of a Military Hospital	2022	Iran	Health care	To investigate the role of spiritual health on the treatment of COVID-19 patients.	Qualitative	Hospital (patients)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
62	Psychometric testing of the properties of the spiritual health scale short form	2013	Taiwan	Health care	To identify the spiritual needs of an individual and to evaluate the effect of spiritual care.	Quantitative	General	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
63	Validity and reliability of the spiritual care competency scale for oncology nurses in Taiwan	2022	Taiwan	Health care	To evaluate the validity and reliability of the spiritual care competency scale (SCCS) for oncology nurses in Taiwan	Mixed-method	Hospital (nurses)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
64	Exploring the relationship between spiritual well-being and death anxiety in patients with gynecological cancer: a cross-section study	2021	USA	Health care	To explore the relationship between death anxiety and spiritual well-being and the related factors of spiritual well-being among gynecological cancer patients.	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
65	Unmet spiritual care needs impact emotional and spiritual well-being in advanced cancer patients	2011	USA	Health care	To examine level of needs and receive of spiritual health care	Quantitative	Hospital (patients)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
66	The relationship between spiritual well-being and burnout in collegiate athletic trainers	2021	USA	Health care	To investigate the relationship between spiritual well-being and burnout in collegiate ATs.	Quantitative	General	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
67	A systematic review of associations between spiritual well-being and quality of life at the scale and factor levels in studies among patients with cancer	2014	USA	Health care	To examine the literature for associations between spiritual well-being and quality of life (QOL) among adults diagnosed with cancer.	Systematic review	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
68	Relationship between spiritual health and hope by dietary adherence in hemodialysis patients in 2018	2019	Iran	Health care	To determine the relationship between spiritual well-being and hope through adherence to diet in hemodialysis patients referred to the dialysis center.	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
69	The Relationship between spiritual health and religious coping with death anxiety in the elderly	2020	USA	Health care	To determine the relationship between spiritual health and religious coping with the death anxiety in the elderly people.	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
70	The relationship between spiritual well-being and ethical orientations in decision making: An empirical study with business executives in Australia	2010	Australia	Business	To identify individual factors influencing senior executives' ethical decision making.	Quantitative	General (business executives)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
71	Spiritual well-being and health-related quality of life in colorectal cancer: A multi-site examination of the role of personal meaning	2011	USA	Health care	To address gaps in the research literature and enhance our understanding of the association of spirituality and HRQL	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
72	Palliative care and spiritual well-being in lung cancer patients and family caregivers	2015	USA	Health care	To describe spiritual well-being outcomes in a National Cancer Institute (NCI)-supported Program Project that tested the effectiveness of an interdisciplinary palliative care intervention in lung cancer patients and their family caregivers (FCGs).	Quantitative	Hospital (patients)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
73	The relationship between spiritual health and quality of life of heart transplant candidates	2020	USA	Health care	To investigate the relationship between spiritual health and quality of life of patients undergoing cardiac transplantation.	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
74	Predictors of patients' responses to Spiritual Psychotherapy for Inpatient, Residential, and Intensive Treatment (SPIRIT)	2021	USA	Health care	To evaluate SPIRIT's feasibility by examining patients' perceptions of its benefits and clinical and spiritual predictors of observed effects associated with this intervention.	Quantitative	Hospital (patients)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
75	Spiritual therapy to improve the spiritual well-being of Iranian women with breast cancer: A randomized controlled trial	2013	Iran	Health care	To investigate the role of spiritual therapy intervention in improving the spiritual well-being and quality of life (QOL) of Iranian women with breast cancer.	Quantitative	Hospital (patients)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
76	Spiritual well-being and depressive symptoms among cancer survivors	2014	USA	Health care	To examine the association between spiritual well-being and depressive symptoms.	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
77	Understanding the connection between spiritual well-being and physical health: An examination of ambulatory blood pressure,	2011	USA	Health care	To examine the influence of spiritual well-being on physiological risk factors for heart disease	Quantitative	Hospital (patients)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
	inflammation, blood lipids and fasting glucose							
78	Spiritual well-being and mental health during the COVID-19 pandemic in Italy	2021	Italy	Health care	To understand the role of spirituality and religiosity in reacting to this difficult situation and on the physical and psychological health of the people involved.	Quantitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
79	The effects of spiritual care on quality of life and spiritual well-being among patients with terminal illness: A systematic review	2018	N/A	Health care	To evaluate the effects of spiritual care on quality of life and spiritual well-being among patients with terminal illness.	Systematic review	Hospital (patients)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
80	Canadian children and spiritual health: foundations for spiritual care	2016	Canada	Health care	To present the results of analyses involving a multi-dimensional scale for spiritual health that was adapted for use within adolescent populations.	Quantitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
81	Promoting spiritual health and holistic wellness	2019	USA	Health care	To discuss the role of PRMs (primary respiratory mechanism) to understand and improve health and well-being.	Qualitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
82	Spiritual health in Iranian patients with cardiovascular diseases: A systematic review and meta-analysis	2022	Iran	Health care	To evaluate the spiritual health status of Iranian patients with cardiovascular diseases	Systematic review	Hospital (patients)	5. Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
83	Spiritual health support for individuals with serious mental illness in the community	2022	Canada	Health care	To examine the role of the spiritual health practitioner in an interprofessional Assertive Community Treatment team	Mixed-method	Hospital (spiritual health practitioners)	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers
84	Nursing students' feedback to a spiritual health reflection	2014	USA	Health care	To elicit feedback from first semester nursing students in response to a guided reflection about spiritual health.	Mixed-method	General (nursing students)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
85	Spiritual Health and Life-Orientation Measure: Psychometric properties of the Brazilian Portuguese version	2018	Brazil	Psychology	To translate into Brazilian Portuguese and evaluate the main psychometric properties from Spiritual Health and Life-Orientation	Quantitative	General (students)	4. Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
86	Nurses' perceptions of psychosocial care and barriers to its provision: A qualitative study	2017	USA	Health care	To explore nurses' perceptions and experiences in providing psychosocial care to patients and to identify the related barriers and challenges.	Qualitative	Hospital (nurses)	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers
87	Recovery identity and psychosocial-spiritual health: A survey of individuals in remission from substance use disorders	2022	USA	Health care	To test the association between recovery identity, quality of life, spiritual well-being, and relational health	Quantitative	General	5. Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
88	Spiritual health of students in government medical colleges of Kolkata and their coping skills in a crisis	2015	Bengal	Education	To measure the spiritual health status of the study population, describe the coping skills used by them in crisis situations	Quantitative	General	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
89	The Hospital is a paradoxical place	2019	Canada	Health care	To reflect experiences of spiritual care practitioners in hospital	Qualitative	Hospital	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers
90	The role of internalized homonegativity in the faith and psychological health of lesbians	2017	USA	Journalism	To examine health outcomes, faith-based beliefs and internalized homonegativity	Quantitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
91	Health ministry through local faith communities: a European perspective	2014	UK, Finland, Ukraine, Georgia, and Germany	Health care	To describe the practice of parish nursing in the UK and reports on how similar ministry happens through churches in Finland, Ukraine, Georgia and Germany.	Quantitative	Hospital (nurses)	1. Spirituality in experiences or viewpoints of care providers
92	Is the pastoral ministry bad for one's spiritual health?: Insights from an eighteenth-century English sermon	2018	USA	Theology, Religion	To review Eighteenth-Century English Sermon	Qualitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
93	What's the point of clinical pastoral education and pastoral counselling education? political, developmental, and professional considerations	2020	Canada	Education	To establish a generic framework to assess students' progress in their formations in CPE or PCE.	Qualitative	General (students)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
94	Spirituality in the health curricula in Canada: A review	2022	Canada	Education	To review how spiritual dimensions of health were being conceptualized in school curricula and, in turn, how the curricula proposed that the spiritual health of young people is best supported.	Qualitative	General (students)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
95	Latino women's spiritual beliefs related to health	2010	USA	Health care	To describe the relationship between spirituality and overall health among a sample of Latino women	Qualitative	General (women)	5. Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
96	Frames for the future: developing continuing education & professional development programs for spiritual care practitioners: A perspective from Victoria, Australia	2017	Australia	Education	To discuss the educational and managerial issues of running the PDP from the authors' perspectives as professionals who have inherited the management of the program since 2014.	Qualitative	Hospital (spiritual health practitioners)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
97	Challenges and enablers of spiritual care for family members of patients in the intensive care unit	2020	Canada	Health care	To identify challenges and enablers to identifying spiritual distress and offering spiritual support to family members, and ways to improve current approaches to spiritual care in ICU settings.	Qualitative	Hospital (patients & family)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
98	"Strong men don't cry, but I'm not strong anymore": A case study of bodily engagement with stories of loss and grief in palliative care	2014	Canada	Health care	To address the importance of "life review" regarding the crucial and demanding emotional work of older adults in palliative care	Qualitative	Hospital (patients)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
99	Rape and spiritual death	2012	Korea	Theology, Religion	To offers a definition of spiritual death and explores how the experience of the violent act of rape within a rape culture construct.	Qualitative	General (women)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
100	Holistic health practices of rural Thai homebound older adults: A focused ethnographic study	2022	Thailand	Health care	To explore self-care practices used by rural Thai HOAs (Homebound Older Adults) to maintain their independence.	Qualitative	General (elderly)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
101	Reading scripture spiritually: Bonaventure, the quadriga, and spiritual formation Today	2017	USA	Theology, Religion	To argue that (at least a variation of) Bonaventure's quadrigal method ought to be retrieved today for the spiritual health of scholarship and the church.	Qualitative	General	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health
102	Assessing how spirituality affects resiliency in the pediatric healthcare practitioner	2022	UK	Health care	To examine the role of spirituality with resiliency in the pediatric workplace.	Qualitative	Hospital (healthcare practitioner)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
103	Positive changes, increased spiritual importance, and Complementary and Alternative Medicine (CAM) use among cancer survivors	2010	USA	Health care	1.To assess characteristics of spiritual health following a cancer diagnosis 2. To evaluate the relationship between spiritual change and the use of complementary and alternative medicine (CAM) among a population-based cohort of cancer survivors.	Quantitative	Hospital (cancer survivors)	5.Studying relationship, correlation, or association between spiritual health and other factors
104	“Slowed down but not stopped”: A spiritual life review intervention in patients with neurodegenerative disease	2020	USA	Health care	To evaluates outcomes of a spiritual life review in neurodegenerative diseases patients.	Mixed method	Hospital (patients)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
105	Influence of participation in multiple school-based health promotion programs on students’ health	2019	Korea	Health care	To investigate the impact of experiencing diverse, multi-dimensional health promotion programs in school on students’ self-reported health status	Quantitative	General (students)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
106	Team lavender supports healthcare workers: “Our spiritual, emotional, and mental health matters”	2022	Canada	Health care	To address the background to justify the need and significance of Team Lavender (spiritual, emotional, and psychological needs of healthcare workers), and justification for	Qualitative	Hospital (health care professionals)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
					implementing Team Lavender			
107	A narrative analysis of spiritual distress in geriatric physical rehabilitation	2015	Canada	Health care	To provide a detailed example of recognizing, assessing, and addressing spiritual distress as a symptom of physical pain	Qualitative	Hospital (patients)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
108	A palliative care specific spiritual assessment: How this story evolved	2013	USA	Health care	To reflect a project to create, refine, and use a palliative care specific spiritual assessment, with the intent to implement its use for both an inpatient Palliative Consult Service (PCS) and a Spiritual Health Service (SHS) team.	Qualitative	Hospital (palliative care)	4.Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
109	Exploring religion-health mediators among African American parishioners	2016	USA	Theology	To examine the religiosity-health association among African Americans, with particular attention to mediators through which religiosity positively impacts health.	Qualitative	General	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
110	Understanding women's health promotion and the rural church	2014	Canada	Health care	To understand how the church influenced health promotion for rural women	Qualitative	General (women)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
111	Perceptions of the religion-health connection among African American church members	2016	USA	Multi-disciplines	To examine perceptions of the religiosity-health connection among African American church members.	Qualitative	General (church-going group)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
112	Undergraduate nursing students' spirituality and perceived ability to provide spiritual care: A mixed-method study	2021	USA	Health care	To explore nursing students' spirituality and perceived ability to provide spiritual care.	Mixed-method	General (nursing students)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
113	Maternal experiences of their unborn child's spiritual care: Patterns of abstinence in Iran	2014	Iran	Health care	To explore maternal behaviors associated with the spiritual health of the unborn child.	Qualitative	General (mothers)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
114	Spirituality and standards for practice: A critical discourse analysis	2021	Australia	Health care	To explore how spirituality is understood to be represented in the current Australian Nursing and Midwifery Board of Australia (NMBA) Registered Nurse (RN) standards for practice.	Qualitative	Hospital (nurses)	6. Reviewing, conceptualizing, or exploring knowledge in spiritual health

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
115	Patients' and caregivers' needs, experiences, preferences, and research priorities in spiritual care: A focus group study across nine countries	2018	UK, Kenya, New Zealand, Canada, Poland, USA, Africa	Health care	To explore self-care practices used by rural Thai HOAs to maintain their independence.	Qualitative	General (patients and caregiver)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations
116	A holistic approach to supporting staff in a pediatric hospital setting	2012	USA	Health care	To evaluate a holistic set of programs to support the emotional, cognitive, and spiritual health of staff and assist staff in using self-care strategies to build resiliency at Children's Hospital of Wisconsin	Quantitative	Hospital (health care professionals)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
117	Development and testing of a spiritual resourcefulness scale: Holistic expansion in operationalizing the resourcefulness construct	2021	USA	Health care	To describe the development and testing of items to measure spiritual resourcefulness.	Quantitative	General (family caregivers)	4. Measuring Spiritual health, or developing and testing measurement of spiritual health
118	Integrating body–mind–spirit services used by women experiencing intimate partner violence: A case study in Taiwan	2017	Taiwan	Social Science	To address women's experiences in intimate partner violence and health effects, and to illustrate the experiences of a woman who used spiritual services	Mixed method	General (abused women)	2. Spirituality in experiences or viewpoints of patients or specific populations

No.	Title	Year of publication	Country	Context	Research objectives	Research design	Sample	Focus of Study
119	Spiritual self-care management for nursing professionals: A holistic approach	2021	Sweden	Health care	To proposes nurses' self-care management that enables them to achieve psychophysical balance and wellness.	Qualitative	Hospital (nurses)	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality
120	Positive outcomes of a discipleship process	2017	USA	Theology	To examine transformative learning reported by alumni of a 22-lesson discipleship process called the Immersion Experience by Aphasis Group Ministries.	Mixed method	General	3. Developing interventions or guidelines for health care related with spirituality

ข้อมูลจากฐานข้อมูล SAGE Journals

Keyword: spiritual health 1-100 Sort by relevance

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Canadian Children and Spiritual Health: Foundations for Spiritual Care	2016	Health care	✓			
Promoting Spiritual Health and Holistic Wellness	2019	Health care				ส่งเสริมโยคะและการทำสมาธิ ให้เข้าสู่ระบบ Primary Health Care ในอินเดีย
Spiritual health mediates the relationship between ego-strength and adjustment to heart disease	2018	Health care	✓			ใช้แบบวัด Ego strength, Spiritual wellbeing, และ Adjustment to illness
Spiritual Health in Iranian Patients With Cardiovascular Diseases: A Systematic Review and Meta-analysis	2022	Health care	✓			วัดระดับสุขภาวะทางปัญญาของคนไข้โรคหัวใจในอิหร่าน
Connectedness: Some Skills for Spiritual Health	1989	Philosophy				สืบค้น อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมโยง (กับตนเอง ผู้อื่น เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่) กับการมีสุขภาวะทางปัญญา
Spiritual Health Support for Individuals with Serious Mental Illness in the Community	2022	Health care		✓		Narrative เกี่ยวกับการให้การเกื้อหนุนของทีมนักฝึกปฏิบัติสุขภาวะทางปัญญาแก่คนไข้โรคจิตรุนแรง
Review of Spiritual Health: Definition, Role, and Intervention Strategies in Health Promotion	1995	Health care		✓		ทบทวนเอกสาร 71 ฉบับ เพื่อหานิยาม (เช่น การมีเป้าหมายชีวิต self-awareness การเชื่อมโยงกับตนเอง ผู้อื่น โลก) วิธีการทำ Intervention (เช่น ภาวนา จินตนาการ ทำกลุ่ม support) และผลดีของสุขภาวะทางปัญญาที่มีต่อสุขภาพ
Spiritual Health Revisited	2019	Health care		✓		เป็นบทสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นความสำคัญของสุขภาวะทางปัญญาที่มีต่อสุขภาพและอภิปรายถึงการสร้าง

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						แนวคิด ความหมายของ สุขภาวะทางปัญญาที่ เหมาะสมขึ้นได้กว่านี้
Nursing Students' Feedback to a Spiritual Health Reflection	2014	Health care		✓		นักเรียนพยาบาลเขียน feedback / ความรู้สึกนึก คิดที่ตนเองมีต่อเรื่องสุข ภาวะทางปัญญา
Spiritual Health and Life-Orientation Measure: Psychometric properties of the Brazilian Portuguese version	2018	Psychology	✓			การวัดระดับจิตวิญญาณ ด้วยแบบวัด Spiritual health & Life- orientation ในนักเรียน
Theology as a Diagnostic Tool in the Assessment of Spiritual Health	1995	Theology, Religion				การใช้วิธีทางทฤษฎี ให้ผลดีต่อคนไข้ ด้านสุข ภาวะทางปัญญา
Applied Concepts of Holistic Nursing: A Spiritual Health Community Seminar Based on Religious Commitment Research	2002	Health care		✓		การจัดวงสัมมนาเกี่ยวกับ สุขภาวะทางปัญญาใน ชุมชน ส่งผลดีต่อผู้คนที่ ได้ออกแบบ ริเริ่มวิธีการ ดูแลสุขภาวะและสุขภาพ ของตนเอง
Recovery Identity and Psychosocial-Spiritual Health: A Survey of Individuals in Remission From Substance Use Disorders	2022	Health care	✓			ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการหายป่วยจาก อาการติดยากับการมีสุข ภาวะทางปัญญา
Examining Emotional, Physical, Social, and Spiritual Health as Determinants of Self-Rated Health Status	1998	Health care	✓			ศึกษาว่าสุขภาวะทางกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา เป็นตัวประกอบที่บ่งชี้ สถานะทางสุขภาพใน บุคคล (Self-rated) หรือ ไม่ (ผลคือกายเท่านั้น)
Spiritual Health: A Component Missing from Health Promotion	1986	Health care				ขยายขอบข่ายของการส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุม สุขภาวะทางปัญญาด้วย
Do Spiritual Health Connections Protect Adolescents When They Are Bullied: A National Study of 12,593 Young Canadians	2021	Psychology	✓			ทำแบบวัดว่าการมีการ เชื่อมโยงทางจิตวิญญาณ (กับตนเอง ผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งสูงสุด) มีผลป้องกัน ความทุกข์ใจจากการโดน รังแกหรือไม่

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Expansion and Validation of the Spiritual Health Locus of Control Scale: Factorial Analysis and Predictive Validity	2007	Health care	✓			พัฒนาความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัดสุขภาพทางปัญญา แบบที่บุคคลจัดการตนเองได้
The Relationship between Denominational Affiliation and Spiritual Health among Weekly-Churchgoing 13- to 15-Year-Old Adolescents in England and Wales	2008	Education	✓			วัดประเมินระดับการมีสุขภาพทางปัญญา (4 Domain) กับการนับถือนิกายต่าง ๆ ในเด็กวัยรุ่นที่ไปโบสถ์เป็นประจำ
Being Human, Becoming Whole: Understanding Spiritual Health and Well-Being	2000	Education		✓		ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่ศึกษาการนำสุขภาพทางปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษา การเรียนรู้ด้านสุขภาพ
Developing a Useful Perspective on Spiritual Health: Love, Joy, Peace and Fulfillment	1987	Health care		✓		ศึกษาเพิ่มเติมนิยามความหมายของสุขภาพทางปัญญาให้สมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมการมีสุขภาพ
From the trainer: Spiritual health: It's not just for the dying	2019	Education				
Book Review: Care for the Mental and Spiritual Health of Black Men: Hope to Keep Going	2020	Psychology		✓		ทบทวนวรรณกรรมที่เล่าเรื่องประสบการณ์เกี่ยวกับสุขภาพทางจิตวิญญาณของคนดำ 5 คน
The Role of Spiritual Health Locus of Control in Breast Cancer Information Processing between African American and Caucasian Women	2006	Health care	✓			วัดประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการมีสุขภาพทางปัญญา (การเชื่อในพระเจ้า) กับการรับรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งเต้านม
The Parish Nurse Coordinator: A Bridge to Spiritual Health Care Leadership for the Future	2002	Health care				ศึกษาบทบาทของ Parish Nurse Coordinator ที่จะพัฒนาภาวะผู้นำในการนำมิติจิตวิญญาณเข้าสู่การดูแลรักษาองค์กรวม
Developing a Useful Perspective on Spiritual Health: Well-being, Spiritual Potential and the Search for Meaning	1986	Health care		✓		ศึกษานิยามความหมายของสุขภาพทางปัญญาให้สมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมการมีสุขภาพ
Is the Pastoral Ministry Bad for One's Spiritual Health?: Insights from an Eighteenth-Century English Sermon	2018	Theology, Religion		✓		ศึกษาถ้อยคำทางจิตวิญญาณของคณะสงฆ์

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ผ่านคำสอนในทศวรรษที่ 18
What's the Point of Clinical Pastoral Education and Pastoral Counselling Education? Political, Developmental, and Professional Considerations	2020	Health care		✓		ข้อเสนอแนะสำหรับจิตตาศาสตร์ศึกษา ด้านปรัชญา ทฤษฎีพัฒนาการ การมีสุขภาพทางปัญญา 6 คุณลักษณะ
Spirituality in the health curricula in Canada: A review	2022	Education		✓		วิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร 115 หลักสูตรว่าเรื่องสุขภาพทางปัญญาถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรหรือไม่อย่างไร
The great health: Spiritual disease and the task of the higher man	2001	Philosophy		✓		ศึกษามุมมองของนิตเช่ที่มีต่อสุขภาพทางปัญญา การเจ็บป่วยทางจิตวิญญาณ และเรื่องเหล่านี้ในอริยบุคคล รวมถึงการประเมินคุณค่าใหม่
Latino Women's Spiritual Beliefs Related to Health	2010	Health care		✓		อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับสุขภาพ ค้นหาคำอธิบายในทัศนคติในเรื่องนี้ ในสตรีละติน 47 คน ผ่าน Focus group ทำให้เห็นความเชื่อด้านสุขภาพ การอาศัยศรัทธา/การร้องขอต่อพระเจ้า ฯลฯ
Frames for the Future: Developing Continuing Education & Professional Development Programs for Spiritual Care Practitioners: A Perspective from Victoria, Australia	2017	Education				ศึกษาประเด็นการเรียนรู้ในโปรแกรมฝึกหัดผู้ดูแลทางจิตวิญญาณ เพื่อนำไปสู่การออกแบบพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ในบริบทสุขภาพ
Challenges and Enablers of Spiritual Care for Family Members of Patients in the Intensive Care Unit	2020	Health care		✓		ศึกษาปัญหาและปัจจัยที่บ่งชี้ความทุกข์ทางจิตวิญญาณและหนทางแก้หนุ่ในญาติ ผู้ฝึกฝนทางจิตวิญญาณและแพทย์ที่มีประสบการณ์ทำงานกับความทุกข์ของญาติผู้ป่วย ICU

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ด้วยการสัมภาษณ์และ Focus group มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 60 คน ปัญหาที่พบคือ ความสับสน ไม่เข้าใจความหมายของ “จิตวิญญาณ” สับสนในบทบาทหน้าที่ ขาดการฝึกฝนที่เพียงพอ ขาดความไว้วางใจ มุ่งรักษาทางยามากไป และขาดคนทำงานด้านนี้ ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนคือการให้คุณค่าคนทำงานด้านนี้ การช่วยกันเป็นทีมและความต่อเนื่องในการให้การดูแล
“Strong Men Don't Cry, but I'm Not Strong Anymore”: A Case Study of Bodily Engagement with Stories of Loss and Grief in Palliative Care	2014	Health care		✓		บันทึกบทสะท้อนความรู้ สึกภาคสนามของนักปฏิบัติด้านจิตวิญญาณ ที่มีต่อความต้องการทางด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยระยะท้ายคนหนึ่ง
Rape and Spiritual Death	2012	Theology, Social science		✓		ศึกษาความหมายของการตายทางจิตวิญญาณของเหยื่อที่ถูกข่มขืน ความทุกข์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ผลกระทบจากสังคมและวิธีฟื้นคืนจิตวิญญาณ
Reading Scripture Spiritually: Bonaventure, the Quadriga, and Spiritual Formation Today	2017	Theology, Religion		✓		ศึกษาวิธีการอ่านพระคัมภีร์อย่างเป็นจิตวิญญาณเพื่อประโยชน์ทางสุขภาพทางปัญญา
Assessing how Spirituality Affects Resiliency in the Pediatric Healthcare Practitioner	2022	Health care		✓		ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาบทบาทของจิตวิญญาณที่มีต่อการฟื้นคืนจากทุกข์ของผู้ให้การดูแลทางสุขภาพ ประสบการณ์สุขภาพทางปัญญาในที่ทำงานทางกุมารแพทย์
Positive Changes, Increased Spiritual Importance, and Complementary and	2010	Health care	✓			วัดประเมินคุณลักษณะทางสุขภาพทางปัญญาในผู้

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Alternative Medicine (CAM) Use Among Cancer Survivors						ป่วยมะเร็ง ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายทางเลือกกับการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (ยิ่งเปลี่ยนไปในทางบวกก็จะยิ่งใช้การรักษาทางเลือก)
“Slowed Down but Not Stopped”: A Spiritual Life Review Intervention in Patients with Neurodegenerative Disease	2020	Health care			✓	ศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาพทางปัญญาของผู้ป่วยโรคระบบประสาทเสื่อมที่ผ่านกระบวนการทำ Life review
Influence of participation in multiple school-based health promotion programmes on students’ health	2019	Education	✓			ศึกษาผลจากการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ที่มีต่อสุขภาพของนักเรียน(Self-report) : กิจกรรมที่ส่งเสริมจิตวิญญาณได้แก่ อีสราภาพทางศาสนา และงานจิตอาสา
Spirituality, Breast Cancer Beliefs and Mammography Utilization among Urban African American Women	2003	Health care				ศึกษาจิตวิญญาณในมิติด้านความเชื่อกับด้านพฤติกรรมที่มีต่อสุขภาพทางปัญญา ความเชื่อด้านโรคมะเร็งเต้านมและการใช้เครื่องแมมโมกราฟี
A narrative analysis of spiritual distress in geriatric physical rehabilitation	2015	Health care		✓		เรื่องเล่าของสตรีชราในสถานพักฟื้นเกี่ยวกับความทุกข์ใจทางจิตวิญญาณ สนับสนุนประโยชน์ของเรื่องเล่าและการฟังต่อวงการการดูแลสุขภาพ
A Palliative Care Specific Spiritual Assessment: How This Story Evolved	2013	Health care		✓		ศึกษากระบวนการพัฒนาการประเมินจิตวิญญาณในผู้ป่วยระยะท้าย พบปะสื่อสารเรื่องราว ความทุกข์ จิตวิญญาณ และการให้ความหมาย - นำเสนอ
Exploring Religion-Health Mediators among African American Parishioners	2005	Health care		✓		สัมภาษณ์ผู้ไปโบสถ์ว่าความเชื่อ/การปฏิบัติทางศาสนามีผลต่อสุขภาพหรือไม่อย่างไร

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Understanding Women's Health Promotion and the Rural Church	2014	Health care		✓		ปรากฏการณ์วิทยาที่ทำความเข้าใจว่า โบสถ์ช่วยส่งเสริมสุขภาพให้สตรีชนบทได้อย่างไรบ้าง : เกื้อหนุนการมีสุขภาวะทางปัญญา ความสัมพันธ์ทางสังคม และการได้รับโอกาสทางสุขภาพ
Perceptions of the Religion-Health Connection Among African American Church Members	2006	Health care		✓		สัมภาษณ์สมาชิกโบสถ์ว่า ความเชื่อ/การปฏิบัติทางศาสนามีผลดีต่อสุขภาพหรือไม่อย่างไร พบ theme หลัก ๆ ด้านการมีสุขภาวะทางปัญญา
Undergraduate Nursing Students' Spirituality and Perceived Ability to Provide Spiritual Care: A Mixed-Method Study	2021	Health care			✓	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณ (ความต้องการด้านนี้ empathy การเปิดรับ การเข้ากับศาสนา) กับความสามารถในการให้การดูแล ของ นศพยาบาล
Maternal Experiences of Their Unborn Child's Spiritual Care: Patterns of Abstinence in Iran	2014	Health care		✓		ศึกษาสุขภาวะทางปัญญาของเด็กในครรภ์กับพฤติกรรมมารดา ด้วยการสัมภาษณ์แม่ชาวอิหร่าน 22 คน พบว่ามีความยับยั้งชั่งใจในเรื่องต่าง ๆ
Existential issues do not necessarily result in existential suffering: lessons from cancer patients in Israel	2005	Health care		✓		สัมภาษณ์ผู้ป่วยมะเร็งเกี่ยวกับ อารมณ์ในตน ศักดิ์ศรี ภาวลักษณะ การแยกตัว กลไกการรับมือ มลทิน สุขภาวะทางปัญญา ความหมาย ความหวัง การตาย พบว่าเป็นเรื่องเฉพาะที่และไม่ได้นำไปสู่ความทุกข์ใจเสมอ ตัวช่วยสำคัญคือ การมีมาตรการดูแลแต่เนิ่น ๆ การสนับสนุน จากครอบครัว ความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Measuring Religion and Spirituality: Where are we and where are we Going?	2001	Theology, Religion				อภิปรายเรื่องการวัดทางศาสนาและจิตวิญญาณ รวมถึงความซับซ้อน เช่น นิยามที่คลุมเครือ ความพึงพอใจของสังคม อคติ และรีวิวเครื่องมือวัดใหม่ๆ
Exploring the Meaning of Spirituality and Spiritual Care with Help From Viktor Frankl	2021	Health care				สืบค้นกรอบมโนทัศน์ของจิตวิญญาณและการดูแลทางจิตวิญญาณ เป็นหนทางให้แก่ทางพยาบาล
Development and Testing of a Spiritual Resourcefulness Scale: Holistic Expansion in Operationalizing the Resourcefulness Construct	2021	Health care	✓			พัฒนาและทดสอบหัวข้อที่ใช้วัดความฉลาดทางจิตวิญญาณ ที่ใช้ในแบบวัดทางจิตวิทยาได้
Integrating body–mind–spirit services used by women experiencing intimate partner violence: A case study in Taiwan	2017	Social science			✓	บ่งชี้ประเภทของการช่วยเหลือทางกาย จิต จิตวิญญาณที่เหมาะสมสำหรับสตรีที่ถูกทำร้ายและบอกเล่าประสบการณ์ของคนที่ได้ใช้ประโยชน์จากบริการนี้
Spiritual Self-Care Management for Nursing Professionals: A Holistic Approach	2021	Health care		✓		แนะนำการใช้โปรแกรมการดูแลตนเองทางจิตวิญญาณแบบองค์รวม 4 มิติ (กาย ใจ สังคม จิตวิญญาณ) ซึ่งประกอบด้วย การสวดมนต์ เดินภาวนา และ body scan ในพยาบาลเพื่อรับมือกับงานหนัก ลดความเครียดได้
Positive Outcomes of a Discipleship Process	2017	Theology, Religion			✓	ศึกษาการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่พบในศิษย์เก่าที่ผ่านกระบวนการสานุศิษย์ 22 บทเรียน การมีสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย การฟังเสียงความรู้สึก เผชิญหน้าความอับอาย การปกป้องวัยเด็ก การคลี่คลายจิตวิญญาณที่บิดเบือน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Holistic Health Practices of Rural Thai Homebound Older Adults: A Focused Ethnographic Study	2022	Health care		✓		ศึกษาการฝึกดูแลสุขภาพของตนเองอย่างเป็นองค์รวมในผู้สูงอายุชนบทที่อยู่กับบ้าน ด้วยวิธีชาติพันธุ์วรรณา พบ 3 ประเด็นหลักได้แก่ การดูแลตนเองเพื่อให้มีสุขภาพดี ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมในด้านบวก และการรักษาด้วยวิธีดั้งเดิมและสมัยใหม่ร่วมกัน ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนคือ ระบบครอบครัว ความเชื่อทางวัฒนธรรม พลังชุมชนและบริการสาธารณสุข
Roots and Wings: A Pilot of a Mind-Body-Spirit Program	2002	Education	✓			ศึกษาผลการเข้าร่วมโปรแกรมอบรมเชิงประสบการณ์ด้านกาย ใจ จิตวิญญาณ พบว่าเกิดผลที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ
Religion, Spirituality, and Existentialism Near the End of Life: Implications for Assessment and Application	2002	Health care				การหลอมรวมมิติเชิงจิตวิญญาณ (การเปิดรับความเชื่อในพระเจ้า) เข้ากับบริบทชีวิตการแพทย์ในการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย
Self-Reported Health-Promoting Behaviors of Black and White Caregivers	1999	Health care		✓		ศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ให้การดูแล เปรียบเทียบระหว่างผู้ให้การดูแลผิวดำกับผิวนขาว โดยถามคำถามปลายเปิด “คุณทำอะไรเพื่อให้ตัวเองมีสุขภาพดี?”
The Hospital is a Paradoxical Place	2019	Health care		✓		บทใคร่ครวญประสบการณ์ในโรงพยาบาล พบ 3 ประเด็นด้านการดูแลจิตวิญญาณ: ความหมาย/เป้าหมาย คุณค่า/ความรักในตนเอง และความเป็นเจ้าของ/มีตัวตนอยู่

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Self-Care Activities Captured Through Discussion Among Community-Dwelling Older Adults	2007	Health care		✓		ศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ ปัญหา วิธีการปฏิบัติตน และการรักษาสุขภาพ ทางกายใจจิตวิญญาณ ด้วยการทำให้ Focus group ในกลุ่มผู้สูงอายุ 28 คน ในเขตเมืองดีทรอยต์ แล้วนำ ข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา พบ 5 ประเด็นสำคัญได้แก่ วิถีทางศรัทธา พลังงาน บวก ระบบเกี่ยวพัน กิจกรรมเพื่อสุขภาพ และการประเมินตนเอง การมีสุขภาพดีขึ้นกับการตระหนักรู้ในตนเองที่จะใช้ชีวิตให้ส่งผลกระทบต่อ
A Holistic Approach to Supporting Staff in a Pediatric Hospital Setting	2012	Health care	✓			ศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรม การดูแลตนเองเพื่อลดความเครียดในบุคลากร การพยาบาล 670 คน ด้วยการตอบแบบสอบถาม กว่า 90% พบว่าได้ประโยชน์ ได้รับการเกี่ยวพัน รับมือกับความเครียดได้ดีขึ้น และได้ฝึกปฏิบัติตามที่เรียนมาด้วย
The Logic and Lyric of Contrition	1993	Theology, Religion				-
Spirituality and Standards for Practice: A Critical Discourse Analysis	2021	Health care		✓		ศึกษาว่าจิตวิญญาณเป็นที่รับรู้เข้าใจอย่างไรในฐานะที่เป็นมาตรฐานปฏิบัติงานในหน่วยงานการพยาบาลของออสเตรเลีย ด้วยการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ พบการอภิปรายกันใน 3 ประเด็นสำคัญคือ จิตวิญญาณในฐานะส่วนหนึ่งของการดูแลอย่างเป็นองค์รวม จิตวิญญาณในฐานะส่วนหนึ่งของการดูแลส่วน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						บุคคล และการพัฒนาให้เป็นวิชาชีพการพยาบาล
Sacred Healing Stories Told at the End of Life	2011	Health care		✓		ศึกษาการใช้วิธีการเล่าเรื่องเชิงจิตวิญญาณ (PATS) เพื่อสืบค้นประสบการณ์ของการอยู่กับวาระสุดท้ายของชีวิต โดยจับประเด็นเรื่องการเมืองของจิตวิญญาณและการเยียวยาที่พบในเรื่องเล่า ผลปรากฏว่าได้ทั้งหมด 7 เรื่องเล่า และจำแนกไปตามชนิดของการเยียวยาเรื่องเล่าทั้งหมดวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็นหลัก และพบตัวอย่างต่าง ๆ ของมิติเชิงจิตวิญญาณและศาสนา ประสบการณ์ส่วนบุคคลเหล่านี้บ่งชี้ถึงการมีความรู้สึกเชื่อมโยงและความใกล้ชิดสัมพันธ์
Naked in nature: naturism, nature and the senses in early 20th century Britain	2009	Social science		✓		ศึกษาปรัชญา ความหมายของ Naturism การรับรู้ของร่างกาย คุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างกายกับธรรมชาติ และแนวคิดทางยุโรปร่วมสมัยที่เกี่ยวข้อง
Spirituality in Daily Healthcare Provided in Brazil: Meanings and Practices of the Nursing Team	2021	Health care				
Maintaining Personal Resiliency: Lessons Learned from Evangelical Protestant Clergy	2003	Psychology		✓		ศึกษาหนทางการรับมือกับความเครียดของหมอสอนศาสนา 398 คนด้วยการถามคำถามปลายเปิด จากนั้น คัดเลือกคนที่มีสุขภาพทางอารมณ์และจิตวิญญาณขึ้นมา 26 คน เพื่อมาสัมภาษณ์ พบประเด็นการให้ความสำคัญในการตั้งใจรักษาสมดุลใน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ชีวิตและพัฒนาสัมพันธ์ภาพที่มีสุขภาวะ การให้คุณค่ากับการใช้ชีวิตที่มีจิตวิญญาณ ทั้งในด้านการมีแรงจูงใจให้รักษาวินัยทางจิตวิญญาณและการตระหนักในพละคุณภาพของพระเจ้า
Team Lavender Supports Healthcare Workers: “Our Spiritual, Emotional and Mental Health Matters”	2022	Health care				บอกเล่าภูมิหลังเพื่อให้เห็นความสำคัญของทีมลาเวนเดอร์ การทำงาน และระบบดูแลแบบเบียดเบียนในการลดความเครียดดูแลความต้องการด้านจิตใจ/จิตวิญญาณของคนทำงานด้านการดูแลสุขภาพ
Attitudes Held by Members of the Clergy about Alcohol	2011	Social science		✓		ศึกษาประเมินความรู้ทักษะ และเจตคติของนักบวชต่อการใช้สารเสพติด และความมั่นใจในการสนองความต้องการของคนที่มาโบสถ์ในด้านนี้
Patient Attitudes concerning Pharmacist Inquiry of Spirituality in a Community Pharmacy	2013	Health care				
Impact of COVID-19 pandemic on socioeconomic and mental health aspects in Nepal	2020	Health care				
A Culturally Relevant Care Model to Reduce Health Disparities Among Medicaid Recipients	2021	Health care				
Health Risks of Homeless Adolescents: Implications for Holistic Nursing	1996	Health care				
Identifying as American Indian/Alaska Native in Urban Areas: Implications for Adolescent Behavioral Health and Well-Being	2019	Social science	✓			ศึกษาอัตลักษณ์ของชนพื้นเมืองที่อยู่ในเมืองใหญ่ การมีส่วนร่วมทาง

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						วัฒนธรรม ซึ่งสัมพันธ์กับ สุขภาวะทางจิตใจ จิต วิญญาณ และสุขภาพเชิง พฤติกรรมด้านต่าง ๆ โดย ใช้แบบสอบถาม : การ มีอัตลักษณ์ มีส่วนร่วมทาง วัฒนธรรมส่งผลให้คะแนน สุขภาวะ/สุขภาพดีกว่า
Revisiting ‘ <i>Discipline</i> ’ in Relation to Caring Science as Sacred Science: Revisiting <i>Discipline</i> of Nursing	2021	Philosophy		✓		ทบทวนกรอบมโนทัศน์ ของ “วินัย” ของพยาบาล กับจิตวิญญาณของพยาบาล ภายใต้แนวคิดอัน ศักดิ์สิทธิ์ของการดูแล ที่ สอดคล้องกับการพยาบาล ที่เป็นวิชาชีพ
“I Am a Nice Person When I Do Yoga!!!”: A Qualitative Analysis of How Yoga Affects Relationships	2013	Social science		✓		ศึกษาการฝึกโยคะที่มีผล ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล การ เปลี่ยนแปลงในบุคคล นำไปสู่การเติบโตทางจิต วิญญาณ เปลี่ยนมุมมอง มี สติ อดทน ใจดีมากขึ้น
A Randomized Controlled Trial of a Motivational Interviewing Intervention to Improve Whole-Person Lifestyle	2020	Health care				
The Christian Contentment Scale: An <i>Emic</i> Measure for Assessing Inner Satisfaction within the Christian Tradition	2020	Theology, Religion	✓			พัฒนาแบบวัดความพึง พอใจในความเป็นชาว คริสต์ สกัดขึ้นมา 25 items แล้วทำ factor analysis ให้ได้ 10 item scale แล้วไปวัดความ เที่ยง สอดคล้องกับคุณ ภาพด้านการมีสติ ความ พึงพอใจชีวิต การวางใจ เป็นกลาง ประสบการณ์ เชิงจิตวิญญาณ และ ทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสุข ภาวะทางปัญญาให้เป็น องค์รวมมากยิ่งขึ้น

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Informal Caregiving for People With Life-Limiting Illness: Exploring the Knowledge Gaps	2021	Health care				
Inner strength in women with chronic illness	2016	Health care				
Parish Nursing: A Conceptual Framework	1994	Health care				
Storytelling in a digital age: digital storytelling as an emerging narrative method for preserving and promoting indigenous oral wisdom	2013	Social science		✓		กระบวนการสร้างระเบียบวิธีร่วมกันระหว่างคนพื้นเมืองกับไม่ใช่พื้นเมืองให้มาร่วมกันสร้างเรื่องเล่าแบบดิจิทัล ที่ว่าด้วยสภาพภูมิอากาศกับสุขภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อสานพลังชุมชน โดยเคารพภูมิปัญญา/วิถีดั้งเดิม เสริมศักยภาพชุมชน เผยประสบการณ์/โลกที่มีชีวิต และชี้ให้เห็นข้อจำกัดของวิธีศึกษาวิจัยแบบตะวันตก
Co-Morbidity and Other Complexities Affecting Black Women's Health	2012	Health care				
Ko ngā kaumātua ngā poupou o tō rātou ao: kaumātua and kuia, the pillars of our understanding	2021	Social science		✓		ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ชีวิตวิจัยแบบชาวเมารีในการเรียนรู้การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีความสุขอาศัยวิถีแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สูงอายุกับนักวิจัย สุขภาวะเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ของชีวิตอย่างเป็นองค์รวม
Predictors of Liver Transplant Patient Survival: A Critical Review Using a Holistic Framework	2016	Health care				
Eat to live: A physician's perspective on the powerful role of food in a faithful life	2020	Social science				ศึกษามุมมองของการกินอาหารเพื่อคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ เยียวยา เฉลิมฉลอง รับประทาน เปลี่ยนแปลง

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ซึ่งโบสถ์สามารถชี้แนะสิ่ง นี้แก่ชุมชน
Psychosocial Concerns in Patients With Advanced Cancer: An Observational Study at Regional Cancer Centre, India	2010	Health care				
Self-care as an ethical obligation for nurses	2020	Social science		✓		ศึกษาหลักการดูแลผู้อื่น (ปรัชญาของวัตสัน ศาสตร์แห่งการดูแล) ด้วยการดูแลตนเองให้ดีกว่าก่อน ในวิชาชีพพยาบาลองค์รวม
Current research in transcultural psychiatry in the Nordic countries	2013	Health care				
Spiritual Care Education and Rural Systems in Swan River	2016	Education				ศึกษาผลเชิงระบบของกระบวนการอบรมผู้ให้การดูแลทางจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับบริบทชนบท
Do patients, families, and healthcare teams benefit from the integration of palliative care in burn intensive care units? Results from a systematic review with narrative synthesis	2019	Health care				
The Bioethical Dilemma of Gender-Affirming Therapy in Children and Adolescents	2021	Health care				
Spiritual Perspectives, Spiritual Care, and Knowledge of Recovery Among Psychiatric Mental Health Nurses	2019	Health care				
Disseminating Health Promotion Practices in After-School Programs through YMCA Learning Collaboratives	2010	Education			✓	ศึกษาประโยชน์ของกระบวนการเรียนรู้ที่นำการป้องกันโรคอ้วนสู่การปฏิบัติจริง ในทีมอบรมของ 61 โปรแกรม (โพกัสกรู๊ปกับแบบสอบถาม) ผลคือเห็นประโยชน์และพบปัจจัยเกี่ยวพันสู่ความสำเร็จ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Effectiveness of Islamic Spiritual Care: Foundations and Practices of Muslim Spiritual Care Givers	2012	Health care, Social science				
Being Authentic about Authenticity: Opportunities, Requirements, Applications, and a Progress Report on Measurement of a Key Lonerganian Notion	2012	Social science, Religion				อธิบายถึงการที่สังคมศาสตร์จะเข้ามาทำงานกับความเชื่อจริยธรรม สุขภาวะทางจิตใจและปัญญา ด้วยมุมมองแบบความจริงแท้ในความเป็นมนุษย์ (มนุษย์นิยม) แทนที่จะเป็นหน้าที่ของศาสนาแต่ฝ่ายเดียว รวมถึงวิธีทำงานที่จะทำให้ความจริงแท้ถูกนำไปปฏิบัติได้จริงด้วยการสร้างแบบวัดทางจิตวิทยา
The Invisibility of Spiritual Nursing Care in Clinical Practice	2019	Health care				
Impact of Spiritual Well-Being, Spiritual Perspective, and Religiosity on the Self-Rated Health of Jordanian Arab Christians	2015	Health care				
A Spiritual Well-Being Model for the Healing Arts	2020	Philosophy, Health care		✓		นำเสนอต้นแบบเชิงทฤษฎีที่ประกอบด้วยจิตใจ จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ และการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา โดยมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณกับความเครียด รวมถึงความสัมพันธ์กับตนเอง กับผู้อื่น การให้คุณค่าในตนเอง และเป้าหมายชีวิต โมเดลนี้นำไปใช้ได้กับการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม

ข้อมูลจากฐานข้อมูล SAGE Journals

Keyword: spiritual health คัดเลือกจากสาขาต่าง ๆ ที่น่าสนใจอย่างเฉพาะเจาะจงอีก 51 บทความ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
A Critical Review of Spiritual Well-Being Scales: Implications for Research, Practice, and Education in Rehabilitation Counseling	2018	Education	✓			ศึกษาเครื่องมือการวัดประเมินสุขภาวะทางปัญญา 15 แบบวัด สำหรับการให้คำปรึกษาเพื่อฟื้นฟูสุขภาพผู้พิการ
The role of school-based health education in adolescent spiritual moral, social and cultural development	2019	Education	✓			ศึกษาผลของพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ สังคม และวัฒนธรรมในวัยรุ่นที่ผ่านโปรแกรม Health education ในโรงเรียน ด้วยการทำแบบวัดต่าง ๆ : ประสิทธิภาพการเข้าร่วมการมีสุขภาวะทางปัญญา (4 มิติ หลัก) การมีศักยภาพในตน การทะเลาะรังแก ผลพบว่าโปรแกรมช่วยเพิ่มพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ การมีศักยภาพในตน และลดการทะเลาะรังแกกัน
Vacation Contributes to Moral and Spiritual Values	1951	Education		✓		นำเสนอศิลปะการพักผ่อนหย่อนใจและคุณค่าเชิงจิตวิญญาณและจริยธรรมในการเล่น การพักผ่อนในวันหยุด
Hylomorphic Attitudinal Spirituality: Psychometric Properties of the Spiritual Typology Inventory	2014	Education	✓			ศึกษาโครงสร้าง ความหมาย องค์ประกอบต่าง ๆ (ความถูกต้อง) ของแบบวัดทางจิตวิญญาณ และศึกษาคุณสมบัติการ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						วัดเชิงจิตวิทยาของแบบวัดทางจิตวิญญาณ
Spiritual Well-Being and Its Relationship to Resilience in Young People: A Mixed Methods Case Study	2013	Education			✓	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีสุขภาวะทางปัญญา กับ Resilience ในวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมในองค์กรทางศาสนา (เพื่อเกิดสุขภาวะทางปัญญา) โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาค้นพบความสัมพันธ์ดังกล่าว (ซ้ำกับด้านล่าง)
Religious and Spiritual Beliefs and Practices of Persons With Chronic Pain	2007	Education, Health care	✓			สำรวจวัดประเมินด้านการปฏิบัติและความเชื่อด้านศาสนา/จิตวิญญาณ ในผู้ป่วยเรื้อรัง โดยวัดในประเด็นระดับความเจ็บปวด การปฏิบัติด้านจิตวิญญาณ เจตคติความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ผลพบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่มองหาหนทางทางจิตวิญญาณเพื่อลดความปวดและเป็นแหล่งของความสุขใจ การเชื่อมโยง และความหมายชีวิต
The Spiritual Role of a Leader in Sustaining Work Engagement: A Teacher-Perceived Paradigm	2019	Education	✓			ศึกษาผลของการถูกเรียกร้องในงานและภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่มีต่อความผูกพันในงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย ด้วยการใชแบบวัดต่าง ๆ: ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ภาวะหมดไฟ การผูกพันในงาน และการถูกเรียกร้องในงาน ผลพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการถูกเรียกร้องในงานกับภาวะหมดไฟ และระหว่างภาวะหมดไฟกับความผูกพันในงาน ภาวะผู้นำ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						เชิงจิตวิญญาณส่งผลเชิงบวกแก่ความผูกพันในงานและส่งผลเชิงลบกับภาวะหมดไฟ ภาวะหมดไฟเป็นตัวกลางที่เชื่อมระหว่าง การถูกเรียกร้องในงาน ภาวะผู้นำ และการผูกพันในงาน ฯลฯ
Health and Wellness Begin With School Nurses	2014	Education				-
Effect Size of Spiritual Leadership: In the Process of School Culture and Academic Success	2020	Education			✓	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ และวัฒนธรรมโรงเรียนที่รับรู้โดยครูกับการประสบความสำเร็จทางวิชาการของโรงเรียน ผลพบว่าภาวะผู้นำที่ดีส่งเสริมการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และทั้งคู่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ดี
Make-Believe: Spiritual Practice, Embodiment, and Sacred Space	2003	Environment				สืบค้นรูปแบบใหม่ ๆ ในการฝึกปฏิบัติทางจิตวิญญาณในชีวิตธรรมดาประจำวัน
Spiritual skepticism? Heterogeneous science skepticism in the Netherlands	2020	Environment	✓			ศึกษาการมีข้อกังขาในวิทยาศาสตร์ (4 ประเด็นหลัก) ที่สัมพันธ์กับการมีจริยธรรม มุมมองการเมือง การมีศาสนา การมีมิติจิตวิญญาณ ฯลฯ ในบุคคลในสังคมร่วมสมัย
The place of spirit: Modernity and the geographies of spirituality	2016	Environment				ความเป็นสมัยใหม่ ศาสนา และจิตวิญญาณเกี่ยวพันกัน พิจารณาการมีรูปแบบใหม่ ๆ ของมิติจิตวิญญาณในชีวิตประจำวัน ผสานกับสถานที่ทางศาสนา ให้

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						นิยามใหม่แก่พื้นที่ทางจิตวิญญาณในโลกสมัยใหม่
Look at it this Way: Agriculture, Ethics and Biotechnology: Spiritual Values or Scientific Good Sense?	2000	Environment				การถกเถียงกันในประเด็นสิ่งแวดล้อม เกษตร ไบโอเทค ระหว่างความหมายเชิงวิทยาศาสตร์กับคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ
Hocus pocus? Spirituality and soil care in biodynamic agriculture	2021	Environment		✓		บอกเล่าประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณ ในการทำเกษตรแนว Biodynamics เพื่อให้แนวคิดใหม่เกี่ยวกับดิน วิธีจัดการดินใหม่ ด้วยความสัมพันธ์แบบใส่ใจ (มากกว่าการใช้ประสาทสัมผัสทั่วไป แต่อาศัยการใส่ใจพลังงานละเอียด บรรยากาศ ฤดูกาล การเคลื่อนของดาว) ด้วยการผสมผสานหลักการโหราศาสตร์และจิตวิญญาณร่วมกับเรื่องเล่า พิธีกรรม (การตั้งจิต) ชีวิตในดิน มนุษย์ อากาศ ดวงดาว เป็นวิถีการดูแลดินแบบใหม่ที่มาแทนที่มุมมองแบบเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางและการต้องอ้างอิงหลักเหตุผล แต่คือความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างดินกับมนุษย์ที่เกี่ยวเนื่องกันและกัน
Spirit hospitals and “concern with herbs”: A political ecology of healing and being-in-common in Ghana	2019	Environment, Social science		✓		เชื่อมโยงงานวิจัยเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองในเรื่องสุขภาพ เน้นทั้งในมุมมองกายภาพและมุมจิตวิญญาณ เชื่อมโยงงานวิจัยด้านชาติพันธุ์วรรณา และมุมมองแบบชนเผ่าดั้งเดิมเพื่อทำความเข้าใจจิตวิญญาณในบริบทการ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ดูแลสุขภาพ ทำความ เข้าใจที่มาที่ไปของการ ดูแลสุขภาพในสังคม
Tourists at the seaside: Exploring the spiritual dimension	2017	Environmen t, Social science		✓		ศึกษาว่าสิ่งแวดล้อมชายทะเลและทะเล ที่รีสอร์ทในมอร์แคมป์ของอังกฤษ สามารถให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าความหมายทางอารมณ์และจิตวิญญาณอย่างไร ผลพบว่าเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงความยิ่งใหญ่ ไร้กาลเวลาและความว่าง
Use of Body-Mind-Spirit Dimensions for the Development of a Wellness Behavior and Characteristic Inventory for College Students	2006	Social science	✓			ใช้โมเดลกายใจจิตวิญญาณมาวัดพฤติกรรมและคุณลักษณะทางสุขภาพ รวมถึงพัฒนาแบบวัดการมีสุขภาพกายใจจิตวิญญาณในนักเรียนระดับวิทยาลัย
Spiritual Well-Being and Its Relationship to Resilience in Young People: A Mixed Methods Case Study	2013	Social science			✓	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีสุขภาพทางปัญญา (เยาวชนคริสต์ที่ไปโบสถ์) กับการมีผลสัมฤทธิ์เชิงบวกด้าน Resilience โดยใช้คำถามปลายเปิดถามเส้นทางการฝึกฝน-เดินทางทางจิตวิญญาณ เรื่องเล่าครอบครัว แบบวัดความพึงพอใจในครอบครัว การมีสุขภาพทางปัญญา การมี Resilience ในวัยรุ่น การฝึกฝนทางจิตวิญญาณ ความเข้มแข็งของบ้านโบสถ์ ฯลฯ และพบว่า การเกี่ยวพันจากครอบครัวและชุมชน (โบสถ์) ส่งผลสำคัญให้เกิดการเข้าถึงความรู้สึกของการมีสุขภาพทางปัญญา

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						มีความสัมพันธ์กับพระเจ้าทั้งหมดนำไปสู่'การมี Resilience
Participant-Driven Health Education Workshops With Men Transitioning From Prison to Community	2018	Social science		✓		ศึกษาผลของการเข้าโปรแกรมอบรมเรื่องสุขภาพ (16 เวิร์กชอป: โภชนาการ การกิน ดับ อักเสบ เบาหวาน HIV การเข้าถึงระบบสุขภาพ การปั่น การใช้มือถือ คอมพิวเตอร์ สุขภาพจิต สุขภาวะจิตวิญญาณ ฯลฯ) ในอดีตผู้ต้องขังชาย เก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมด้วยแบบสอบถามปลายเปิด และ Focus group พบว่าเกิดผลที่สำคัญคือ เกิดทักษะด้านสุขภาพะพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเจตคติ และช่วยเหลือ/รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้
Crossing Spiritual Boundaries: Encountering, Articulating and Representing Otherworlds	2011	Social science		✓		นำเสนอแนวคิดการนำ Otherworlds โลกเหนือจริงเข้ามาอยู่ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ควรเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมหรืองานแบบ Para-anthropology เปิดรับสู่ความสร้างสรรค์ไม่ตายตัวและนำเสนอกรอบความหมายของโลกประสบการณ์ส์แบบ (แบบจิตวิญญาณ คือการกลับสู่ภายในตนเองผ่านการภาวนา การทำ Channelling, Divination, การพบกับนางฟ้า ผี ฯลฯ)
Ubiquitous Spirituality	2012	Social science				Book review นำเสนอจิตวิญญาณในสังคมอเมริกา

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Spiritual Leadership and Organizational Citizenship Behavior: A Meta-Analysis	2021	Communication	✓			ศึกษาอย่างเป็นระบบถึงปัจจัยด้านภูมิภาค ความเป็นโรงเรียน ฯลฯ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ (SL) กับพฤติกรรมความเป็นคนขององค์กร (OCB) หรือไม่ว่าไร ในภาพรวม SL ส่งผลเชิงบวกต่อ OCB และความสัมพันธ์นี้ไม่ขึ้นกับภูมิภาคหรือความเป็นโรงเรียนแต่อย่างใด
The vitality of new media and religion: Communicative perspectives, practices, and changing authority in spiritual organization	2016	Communication				ศึกษาว่าสื่อ มีความสำคัญต่อองค์กรศาสนาทั้งในด้านการสื่อสารตัวสังฆกรรม เสริมสร้างพลังอำนาจ และพัฒนา รูปแบบองค์กร สู่ระดับโลกผ่านโลกออนไลน์
UK victim-survivor experiences of intimate partner spiritual abuse and religious coercive control and implications for practice	2022	Criminology		✓		สัมภาษณ์ประสบการณ์เหยื่อที่ถูกละเมิดทางจิตวิญญาณและถูกบีบบังคับด้วยหลักการความเชื่อทางศาสนา รวมถึงอุปสรรคในการเข้าถึงความช่วยเหลือและการสมรู้ร่วมคิดในการทำสิ่งนี้ในระดับต่าง ๆ
Ijebu Ode's Ojude Oba Festival: Cultural and Spiritual Significance	2015	Anthropology		✓		ศึกษาความสำคัญทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ (ส่งเสริมศรัทธาความเชื่อทางศาสนา) และเศรษฐกิจสังคม ของเทศกาลโงจูเดโอบา ของชนเผ่าพื้นเมืองโยรูบา (ในไนจีเรีย) รวมถึงประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของกิจกรรมในเทศกาล
The Nature of Spiritual Well-Being and the Curriculum: Some Educators' Views	2001	Theology Education		✓		พูดถึงการที่จิตวิญญาณเริ่มถูกนำเข้าสู่การเรียน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						การสอนและมีผลต่อสุขภาพของเยาวชน การให้นิยามความหมายจากมุมมองของนักการศึกษาสัมพันธ์กับการมีสุขภาพดีอย่างไร และอุปสรรคที่พบในหลักสูตรที่เกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา ด้วยการสัมภาษณ์นักการศึกษา 97 คน
Nurturing Students' Spiritual Well-Being: Caring for the Whole Child	2008	Theology Education	✓			วัดระดับการมีสุขภาพทางปัญญา (ในความสัมพันธ์ 4 มิติ: กับตัวเอง ผู้อื่น โลก พระเจ้า) ในครูและนักเรียน นำไปสู่การให้การดูแลเพื่อพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม
Moving to a Holistic Model of Health among Persons with Mobility Disabilities	2006	Social work		✓		สัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาแนวคิดของพฤติกรรมส่วนตัวและเชิงสิ่งแวดล้อมของผู้พิการ นำไปสู่โมเดลองค์รวมด้านสุขภาพ ที่เข้าถึงการมีสุขภาพที่ดีได้ด้วยการทำความเข้าใจปัญหาเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
UNASUR Health: A quiet revolution in health diplomacy in South America	2015	Politics		✓		อธิบายกระบวนการทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองที่ว่าด้วยการเกิดขึ้นของ UNASUR และนโยบายสังคมเรื่องการดูแลสุขภาพที่กลายเป็นความร่วมมือรูปแบบใหม่ทางการทูต นำไปสู่ความเข้าใจเรื่องการทูตด้านสุขภาพ และกระบวนการสร้างนโยบายสุขภาพในภูมิภาคตอนแรกเกิดจากมุมมองมนุษยนิยมของประธานาธิบดีและต่อมาก็พัฒนาด้วยตัวเองที่อยู่

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						เหนือเรื่องการเมือง และ เกี่ยวข้องกับปัจจัยทาง สังคมเรื่องสิทธิมนุษยชน
Introducing critical Tiriti policy analysis through a retrospective review of the New Zealand Primary Health Care Strategy	2020	Politics		✓		วิเคราะห์ทิริติในฐานะ เครื่องมือประเมินความ เป็นธรรมของนโยบายสุขภาพ (รีวิวกเอกสาร) พบว่า บางยุทธศาสตร์ของรัฐก็ไม่ สอดคล้องกับทิริติ นี่เป็น วิธีวิเคราะห์นโยบายรัฐ อย่างง่าย ๆ ให้ทิศทางคน ทำนโยบายเพื่อยกระดับ สุขภาพ สร้างการมีส่วนร่วม ร่วม พลังผู้นำ และคืน อำนาจให้คนพื้นเมือง
Drugs, Death, Denial and Cancer Care: Using <i>Breaking Bad</i> in the spiritual care of cancer patients	2020	Cultural studies		✓		วิเคราะห์ภาพยนตร์ชุด เรื่อง <i>Breaking Bad</i> ให้ เห็นวิถีดำเนินชีวิตของตัวละครเอกที่ป่วยเป็นมะเร็ง และกำลังเผชิญหน้ากับความตาย ท่าทีปฏิเสธ ยอมรับ อารมณ์ สัมพันธภาพ การพึ่งพิง ความรัก และการสื่อสารลักษณะต่าง ๆ ที่ภาพยนตร์ใช้ เป็น บทเรียนให้กับคนดู ผู้ป่วยและผู้ดูแลได้มีมุมมองทาง จิตวิญญาณต่อความตาย
African Christian diaspora religion and/or spirituality: A concept analysis and reinterpretation	2019	Cultural studies				-
Spirits as 'ready to hand': A phenomenological analysis of Yukaghir spiritual knowledge and dreaming	2004	Anthropology		✓		ศึกษาเชิงปรากฏการณ์ วิทยาเกี่ยวกับประสบการณ์ (การรับรู้ทางจิต วิญญาณ การฝัน) ของชน เผ่ายูคาเกอร์ที่ไปพันมุมมอง ความรู้ในแบบของการใช้ การรู้คิด-ภาษา แต่ใส่ใจไป ที่กิจกรรมประจำวันของผู้คนแทน และเพิ่มเติมว่า

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						เด็กๆ สามารถพัฒนาความเข้าใจต่อมืออยู่ของวิญญาณได้ผ่านความฝันโดยไม่ต้องใช้ภาษาพูด
The passion of aging: The representation of localism in spiritual eldercare of Naxi in Lijiang	2022	Anthropology		✓		ศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุผ่านนาฬิกาที่เชื่อมด้วยอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชุมชน มีสุนทรียะทางทักษะ อาศัยกรอบแนวคิดด้านสถานที่ความเป็นท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยม ความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้ส่งผลต่อการดูแลผู้สูงอายุ จิตวิญญาณและการมีพลังสร้างสรรค์ของผู้สูงอายุเป็นมุมมองทางเลือกสำหรับการสานพลังทางบวกและการมีจุดยืนในพื้นที่ทางวัฒนธรรมของตน
“Decently and order”: Scotland and Protestant pastoral power	2016	Anthropology		✓		พลังพันธกิจการสอดส่องดูแลของพระตามแนวคิดพุทโ้ เกี่ยวกับการปกครองผู้คน และยังให้รายละเอียดในแบบของโปรแตสแตนท์ (ในสก๊อตแลนด์) ใน 4 ประเด็นสำคัญ
A Collective Emotion in Medieval Italy: The Flagellant Movement of 1260	2020	Anthropology		✓		โต้ตอบกันระหว่างการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ในเรื่องอารมณ์ร่วม กับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องขบวนการทางศาสนา และการเมืองในยุคกลาง ขบวนการแฟลกเจลแลนต์ เผยความหมายทางจิตวิญญาณ แสดงให้เห็นเหตุผลของปรากฏการณ์ทางศาสนาที่ดูไร้เหตุผล
Japanese divine light in Kinshasa: transcultural resonance and critique in the religiously multiple city	2021	Anthropology		✓		อภิปรายความสอดคล้องต้องกันข้ามวัฒนธรรมระหว่างญี่ปุ่นกับคองโก

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						เกี่ยวกับธรรมชาติพลังจิต วิญญาณ อตวิสัย การมีแสงโยเรไว้ป้องกันตัว รวมถึงการให้ความหมาย ด้านสุขภาพ การเยียวยา การแผ่ขยายของศาสตร์ มีด แสงโยเรได้กลายมา เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ พื้นเมืองในการรักษาเชิง จิตวิญญาณ
Invoking spirits in the material world: Spiritualism, surrealism, and spirituality at work	2009	History		✓		ศึกษาจิตวิญญาณในที่ทำงานผ่าน 3 ขบวนการทางวัฒนธรรม: เริ่มจากจิตวิญญาณนิยม ไปสู่เหนือจริงนิยม และไปสู่จิตวิญญาณในงาน ทั้งสามส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าของชีวิตคน
Human health and social-ecological systems change: Rethinking health in the Anthropocene	2017	Geography		✓		ทบทวนวรรณกรรม อธิบายถึงทางเลือกใหม่ๆ ของระบบสุขภาพในยุคนี้ ได้ปรากฏขึ้นนอกเหนือระบบสุขภาพเดิมที่รองรับได้ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทางนิเวศ
Being at Leisure in blue spaces: The role of Leisure in amplifying the well-being benefits of the seaside	2022	Geography	✓			ศึกษาว่าสภาวะพักผ่อนหย่อนใจจะช่วยขยายความรู้สึกมีสภาวะเวลาที่ไปเที่ยวชายทะเลได้ โดยศึกษาด้วยแบบสอบถาม
Present to Possibility: Spiritual Awareness and Deep Teaching	2009	Research method				การฟังอย่างลึกซึ้งของครู ช่วยให้ผู้อื่นเติบโตสู่ความสามารถใหม่ ๆ เป็น การนำพาทางจิตวิญญาณ
Health and healthcare as the context for participatory action research	2019	Research method		✓		ทบทวนงานวิจัยที่ว่าด้วย PAR เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ ในแวดวง Healthcare เน้นความสำคัญของ Reflexivity การสะท้อน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ใคร่ครวญรูปแบบในตนเอง อภิปรายรูปแบบ Action research ที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการสื่อสาร และความเท่าเทียม และหนทางพัฒนางานวิจัยสู่อนาคต
Historical and Contemporary Explorations of the Social Change and Spiritual Directions of Adult Education	2005	Research method, Education		✓		กล่าวถึงการศึกษาผู้ใหญ่ในสองวัตถุประสงค์คือศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม และศึกษาเพื่อเติบโตทางจิตวิญญาณ วีวีวี่ที่มาทั้งสอง ค้นหาแรงบันดาลใจและจุดใฝ่ใจนำมาปรับปรุงสถานการณ์ในปัจจุบันให้ดีขึ้น
Compassionate, Spiritual, and Creative Listening in Teaching and Learning	2010	Research method				ศึกษาการฟังด้วยใจกรุณา ในฐานะกิจกรรมเชิงจิตวิญญาณ นำไปสู่การสื่อสารที่สร้างการเปลี่ยนแปลง เน้นความเป็นพระโพธิสัตว์ รับรู้เสียงของโลก นำไปสู่การลดทุกข์ในผู้คน
Feeling and spirit: developing an indigenous wairua approach to research	2017	Research method, Anthropology		✓		ศึกษาอภิปรายการนำภูมิปัญญาดั้งเดิม ไวร่ว (จิตวิญญาณ) เข้าสู่การทำงานวิจัย ปัญหาที่พบ ความเป็นไปได้ที่จะพูดถึงอารมณ์ ความรู้สึก และจิตวิญญาณ ประเด็นการวิเคราะห์ และการนำเสนอ
<i>He awa whiria</i> -A “Braided River”: An Indigenous Maori Approach to Mixed Methods Research	2021	Research method, Anthropology		✓		นำเสนอปรัชญาโลกทัศน์แบบชาวเมารีและนำไปสู่การทำงานวิจัยข้ามวัฒนธรรมแบบ Mixed method รวมพลังของโลกทัศน์สองแบบไว้ด้วยกัน มองทั้งสองกระบวนทัศน์ด้วยสายตาที่เท่าเทียมกัน เชื่อมโยงผลวิจัยทั้งที่เป็นเชิงตัวเลขและเชิง

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ความคิดเห็น ยกตัวอย่างงานวิจัยให้เห็นภาพ
Indigenous Autoethnography: Exploring, Engaging, and Experiencing “Self” as a Native Method of Inquiry	2013	Research method, Anthropology		✓		ศึกษาจุดยืนใหม่ของอัตชาติพันธุ์วรรณนาจากมุมมองแบบชนเผ่าดั้งเดิม ในแบบของสังคมที่เน้นการพูดและฟังและหาความรู้จากเรื่องเล่า เป็นวิธีการสืบค้นความรู้ที่จริงจังแท้แบบ “Native” อาศัยบทสนทนาเพื่อมุ่งสู่ประเด็นความเป็นธรรมทางสังคม เปิดเผยเสียงของ “มนุษย์ที่มีเสรีภาพทางวัฒนธรรม” ปกป้องความหมายของ “ตัวตน” ในโลกที่ยังศักดิ์สิทธิ์และในหนทางที่เราเลือกสร้างอัตลักษณ์ของเราเอง
Ignatian spirituality as transformational social science	2005	Research method, Theology		✓		นำเสนอวิธีที่จิตวิญญาณแบบอิกเนเซียนได้กลายเป็นระเบียบวิธีทำวิจัย (Action research) บนฐานศรัทธา ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ นำเสนอและศึกษาหัวใจของจิตวิญญาณอิกเนเซียน ในฐานะของหลักการสำคัญบางประการในการทำ Action research
Participatory action approach for client-centered health insurance	2015	Research method			✓	นำเสนอขั้นตอนอย่างเป็นระบบในการสืบค้นปัญหาของผู้ใช้บริการที่จะสมัครประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายและวิธีปฏิบัติอาศัยวิธีปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ศึกษาเชิงลึกในแรงจูงใจ สมมุติฐานความเชื่อ และรากที่มาของ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ปัญหา แล้วส่งต่อความรู้ร่วมกับ Stakeholders ของระบบ ซึ่งให้เห็นความสำคัญของวิธีแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อระบบสุขภาพที่ซับซ้อนและมี Stakeholders ที่หลากหลาย อีกทั้งช่วยเอื้ออำนวยการเรียนรู้และการร่วมตัดสินใจ และโมเดลการเรียนรู้นี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับ Action research ของบริบทอื่นๆ
A critical reflection on process of a collaborative inquiry in a mental health service	2014	Research method		✓		อาศัย Collaborative inquiry เพื่อศึกษาประสบการณ์ของคนทำงานด้านสุขภาพ (สุขภาพจิต) กำหนดปัญหา รับฟังเสียงสะท้อนใคร่ครวญของแต่ละคน โอกาสการปรับปรุงพัฒนางาน ข้อมูลที่ได้นำไปสู่ความเข้าใจวัฒนธรรมของการให้บริการ เป็นพื้นที่การสื่อสารถึงความซับซ้อนในสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เต็มไปด้วยการถูกควบคุมตรวจสอบ แต่ละคนได้เห็นตัวเองในความหมายของพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการได้ช่วยชี้ให้เห็นความสำเร็จและข้อจำกัด รวมถึงความสำคัญของบริษัทและการร่วมวางแผนที่ใช้ได้จริง
From experience to action in recovery-oriented mental health practice: A first person inquiry	2014	Research method		✓		นำเสนอพัฒนาการของการใคร่ครวญอัตวิสัยของผู้วิจัยเอง ในแบบ Cooperative inquiry อาศัยความเป็นคนในในวัฒนธรรมองค์กรผ่านหน้า

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						งานที่เธอทำ ทำความ เข้าใจมุมมองจากประสบ การณ์โดยตรง นำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ และการทำงานของเธอ อาศัยเครื่องมือ Action research เพื่อแบ่งปัน มุมมอง เพื่อพัฒนางาน การดูแลสุขภาพจิต

ข้อมูลจากฐานข้อมูล SAGE Journals, Taylor & Francis, และวารสารวิชาการอีก 3 ฉบับ ได้แก่

Journal of Transformative Education, Journal of Humanistic Psychology, และ

Holistic Education Review

Keyword: consciousness transformation, holistic learning, spirituality

คัดเลือกบทความที่น่าสนใจอย่างเฉพาะเจาะจงอีก 34 บทความ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
SAGE Journals						
Future Consciousness: The Path to Purposeful Evolution—An Introduction	2016	Consciousness				ศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (จิตสำนึก) แห่งอนาคต เป็นการสรรค์สร้างอนาคตที่ดีด้วยการมี “ภูมิปัญญา” จิตวิญญาณอนาคตประกอบด้วยความสามารถของมนุษย์ ประสบการณ์ และรวมถึงอารมณ์ จินตนาการ ความคิด และการกระทำอย่างมีเป้าหมาย มนุษย์จะตระหนักถึงการวิวัฒน์สู่จิตวิญญาณอนาคต และภูมิปัญญานี้สามารถพัฒนาขึ้นได้หลายวิธี รวมถึงการใช้การเล่าเรื่องของตนเองในอนาคต เราสามารถเป็นแบบอย่างทางภูมิปัญญาให้แก่ผู้อื่นได้ผ่านตัวเราเอง
A Learning, Research and Development Framework to Design for a ‘Holistic’ Learning Experience	2011	Holistic learning		✓		ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ “อย่างเป็นองค์รวม” ที่หลอมรวมการมีประสบการณ์ทางอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนด้วย โดยศึกษากรณีของกลุ่มที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการออนไลน์ (โมดูล ABCD) รวมถึงประสบการณ์สำคัญที่ผู้เรียนได้รับ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ผลพบว่า มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในมิติของอารมณ์และสังคมด้วย (เช่น การดูวิดีโอ การ Chat การ Reflect ในกลุ่ม wiki) รวมถึงการให้ความสำคัญต่อ การออกแบบประสบการณ์ การออกแบบการให้คำสั่ง การวิจัยผล ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการ Engagement จริงกับเนื้อหา
Ubuntu Worldview: A Traditional African View of Adult Learning in the Workplace	2006	Holistic learning				เชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ กระบวนการที่คนอุบุนดูเข้ากับการศึกษาผู้ใหญ่ในที่ทำงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมสำหรับชีวิตและการทำงาน
Journal of Transformative Education & Journal of Humanistic Psychology						
Surrender to Another Person: The Case of a Spiritual Master	2020	Consciousness Transformation		✓		ทบทวนเอกสาร นำเสนอประสบการณ์ “ศิโรราบ” ที่เป็นพัฒนาการทั้งทางจิตวิทยาและจิตวิญญาณ เป็นความเชื่อมโยงกับความจริงที่ยิ่งใหญ่ รวมถึงในบริบทเชิงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มุ่งเน้นการศิโรราบต่อครูทางจิตวิญญาณ เพื่อมุ่งสู่การก้าวข้ามอัตตาและการหลอมรวมทางจิตวิญญาณ
Finding the Extraordinary in the Ordinary: Case Studies of Spiritual Exemplars	2021	Consciousness Transformation		✓		ศึกษาวิธีที่หนุ่มสาวที่เป็นแบบอย่างทางจิตวิญญาณ จะนำเอาการมีอิทธิพลทางสังคมเข้ามาสู่เส้นทางการเติบโตทางจิตวิญญาณของตนเอง โดยศึกษา 3 กรณีด้วยการใช้เรื่องเล่า ผลของเรื่องเล่าเผยให้เห็นถึงการที่คน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						หนุ่มสาวมีอิทธิพลทางสังคมได้ในหลายลักษณะ และภาพสะท้อนที่บ่งบอกว่า ความเชื่อทางศาสนา จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม กับความสัมพันธ์ทางสังคม ต่างส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน
Person-Centered Spiritual Maturation: A Multidimensional Model	2014	Consciousness Transformation		✓		อธิบายการมีวุฒิภาวะทางจิตวิญญาณในบุคคล เป็นกระบวนการพัฒนาทางจิตใจ/จิตวิญญาณที่ช่วยนำพาคนให้ฝึกปฏิบัติ พร้อมกับการสร้างชุมชน เกิดโมเดลหลายมิติที่นำพานักศึกษามหาวิทยาลัยให้เกิดการเติบโต ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมตนเองด้วยสติ ความเข้าใจในห่วงโซ่ความทุกข์ที่สนับสนุนความเป็นธรรมทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์/สังคม การฝึกปฏิบัติภาวนา และการสร้าง Resilience รับมือกับความเครียด
What is Spiritual Intelligence?	2002	Consciousness Transformation		✓		ศึกษาความฉลาดทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ เป็นการรับรู้ในหลากหลายหนทาง เป็นการหลอมรวมชีวิตด้านในเข้ากับชีวิตด้านนอก ตัวช่วยสำคัญคือการมีประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ส่วนการมีวุฒิภาวะทางจิตวิญญาณดูได้จากการมีปัญญาและการกระทำที่กรุณา ความฉลาดทางจิตวิญญาณจำเป็นต่อการเห็นแยกแยะได้และนำไปสู่การมีความสุขของจิตใจ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						และพัฒนาการที่ดีในภาพรวม
Mentoring Person-Centered Spiritual Maturation: A Quasi-Experimental Mixed Methods Study of a Contemplative Self-Inquiry Curriculum	2014	Consciousness Transformation			✓	ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ที่บ่มเพาะการมีวุฒิภาวะทางจิตวิญญาณในมหาวิทยาลัย โดยทำการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ค้นพบการเติบโตของผู้เรียนใน 5 มิติ (พฤติกรรม ความคิด อารมณ์/สังคม การใคร่ครวญด้านใน และองค์รวม) นำไปสู่ Resilience และการใส่ใจสังคม และการสร้างวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในมหาวิทยาลัย
The Buddha in the Classroom: Toward a Critical Spiritual Pedagogy	2007	Consciousness Transformation		✓		ทบทวนวรรณกรรมที่ว่าด้วยจิตวิญญาณ ความเป็นธรรม การศึกษา พบว่าเรื่องราวและสุภาษิตในพุทธศาสนาสามารถใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้เพื่อการตื่นรู้และส่งเสริมสติและความกรุณาในนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารได้
Resonance as Transformative Learning Moment: The Key to Transformation in Sociocultural and Posttrauma Contexts	2014	Fostering Consciousness Transformation		✓		ศึกษาประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงพื้นฐานที่พบในผู้รอดชีวิตจากสงครามแอฟริกัน อาศัยการวิจัยแบบ Narrative inquiry ผ่านการสัมภาษณ์และอัตชีวประวัติในบุคคล ผลพบ 6 ประเด็นหลักที่อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลง : ช่วงเวลาที่บรรสานสอดคล้อง การเข้าใจเป้าหมาย การเกิดจิตสำนึกทางสังคม ความมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย พัฒนาการทางจิตวิญญาณ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						และคุณค่าในชีวิต อีกทั้งพบว่า resonance (การบรรสานสอดคล้อง) คือหัวใจของกระบวนการนี้
The Heroine's/Hero's Journey—A Call for Transformation? Transformative Learning, Archetypal Patterns, and Embodied Knowing/Learning	2022	Fostering Consciousness Transformation		✓		ศึกษาปรากฏการณ์ภายในของการเปลี่ยนแปลงในบุคคล ที่ผ่านเวิร์กช็อปเชิงประสบการณ์ “ฮีโร่ ฮีโรอินเจอร์นี่” ซึ่งอาศัยการละครและการบำบัดแบบเกสโตลต์ เน้นเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบทางบุคลิกภาพและการเผชิญหน้ากับรูปแบบเหล่านั้น ที่แยกเป็นสองขั้วในตนเอง (เป็น Dilemma) รวมถึงการช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถมีหนทางการรับรู้แบบต่างๆ ในหลากหลายมิติที่เป็นเนื้อเป็นตัว คุณภาพของกระบวนการ/ผู้วิจัยก็สำคัญซึ่งจำเป็นต้องผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มาด้วยตนเอง และประสบการณ์ของผู้วิจัยก็มีผลต่อสิ่งที่ผู้วิจัยพบ (เป็น co-experienced experiences) เพราะมาจากประสบการณ์ที่มีส่วนร่วม
Ethical Consciousness in the Classroom: How Buddhist Practices Can Help Develop Empathy and Compassion	2011	Fostering Consciousness Transformation		✓		การฝึกปฏิบัติภาวนาทางพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกเชิงจริยธรรม ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและการมีใจกรุณา รวมถึงสร้างการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ด้วยการมีวิถีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้ประโยชน์

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						จากการฝึกสมาธิที่มากกว่าแค่การผ่อนคลาย
Mindfulness in a Moroccan University: Exploring Students' Transformational Journey Through an Academic Course in Mindfulness	2021	Holistic learning		✓		ศึกษาเส้นทางการเปลี่ยนแปลงมิติภายในของผู้ที่ผ่านคอร์สเจริญสติ โดยอธิบายถึงประสบการณ์และการให้ความหมายของผู้เรียน เก็บข้อมูลผ่านการจดบันทึกและการสัมภาษณ์ พบว่าผู้เรียนได้พัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง การมีสุขภาพ การมีใจกรุณา และปัญญาญาณที่มากขึ้น มีประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้ง มีความผูกพันมากขึ้นในวิถีปฏิบัติทางศาสนา เกิดความเข้าใจมุมมองเชิงวัฒนธรรม-จิตวิญญาณ หัวใจคือการตระหนักเห็นสาเหตุของความทุกข์ได้
Behind the Resume: A Holistic Approach to Deepen Self-Awareness	2012	Holistic learning		✓		การเขียน resume และการวางแผนการอาชีพสามารถกลายเป็นโอกาสที่จะฝึกการสะท้อนใคร่ครวญในตนเอง ด้วยการอาศัยการวาดภาพบทกวี อุปมาอุปมัย มาทำทากรับรู้ในตนเองและสร้างการตระหนักรู้ตนเองที่ลงลึกมากยิ่งขึ้น
The Arts Connection: The Arts and Transformative Learning in Professional Development	2014	Holistic learning		✓		การเรียนรู้แบบพักค้ำงนาน 4 สัปดาห์เกี่ยวกับประสบการณ์การเป็นศิลปิน (หุ่นละคร ดนตรี movement) ได้สร้างประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงให้แก่ครูที่เข้าร่วมโดยผู้วิจัยประเมินเจตคติและความเชื่อของครูที่ว่า

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						เด็ก ๆ เรียนรู้ได้อย่างไร หลังเข้าร่วม มุมมองของ ครูเปลี่ยนไปเป็นแบบผู้ เอื้ออำนวย (มากกว่าผู้สั่ง สอน) และเริ่มเข้าใจว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่ เจตคติ ความรู้สึก และ ความเชื่อของตนเอง
Drawing Toward Transformation and Action in a Forgotten Barrio: Cultivating a Learning and Planning Community	2013	Holistic learning		✓		ศึกษากระบวนการ TL ใน ชุมชนแห่งหนึ่งของชนชาย ขอบในมะนิลา ด้วยการ จัดงานประชุมที่สอดคล้อง กับสไตล์การเรียนรู้-วัฒน ธรรม ใช้กิจกรรมแบบมี ส่วนร่วม ให้ผู้เข้าร่วมมี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอน แบบ PAR ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้ และวางแผนที่ขับเคลื่อน โดยชุมชน (บนบรรยากาศ แบบ TL) สามารถส่งเสริม การสร้างความหมาย การ เสริมพลัง และการเกิดขึ้น ของกลุ่มจัดการตนเอง เมื่อคนคิดใคร่ครวญอย่าง เป็นระบบได้ ก็สามารถ สร้างการเรียนรู้และการ กระทำที่เปลี่ยนแปลงชีวิต ของพวกเขาได้
Soul Work: Call, Movement, and Response	2013	Holistic learning		✓		ใช้การเขียนเพื่อเปิดโลก ของผู้เรียนไปสู่ TL ด้วย การทำงานกับจิตวิญญาณ (Soul work) เป็นการ เขียนที่พูดเอาเรื่องราวใน ตำนาน ภาพจินตนาการ และอุปมาอุปไมย ให้ ปรากฏขึ้นมาสู่ผิวหน้าของ การรับรู้แบบรู้สึกตัว อาศัยการเขียนเชิงจินตนา การและกระบวนการคิด เก็บข้อมูลการวิจัยด้วย

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับและกิจกรรมที่ได้ประโยชน์ จากการวิเคราะห์แบบปรากฏการณ์วิทยา การทำงานกับจิตวิญญาณจะเกิดขึ้นต่อเมื่อครูและนักเรียนเข้าสู่ความสัมพันธ์แบบการเรียกหา การเคลื่อนไหว และการโต้ตอบกัน
Taylor & Francis						
Launching a Dream to Foster a New Consciousness	2012	Consciousness transformation				-
Social movement schools: sites for consciousness transformation, training, and prefigurative social development	2020	Consciousness transformation		✓		ศึกษาแนวคิดของโรงเรียนเพื่อขับเคลื่อนสังคม เน้นความสำคัญเชิงทฤษฎี 5 ประการ: การเคลื่อนย้ายทรัพยากร วิธีทางวัฒนธรรมสู่การต่อสู้ มุมมองเชิงความคิด การเคลื่อนย้ายระดับเล็ก และผลของการเข้าร่วม อภิปรายความหลากหลายของวิถีทางขับเคลื่อน: ด้วยแรงงาน ด้วยแนวทางสตรีนิยม และด้วยการเจริญสติ
Indigenous ecotourism's role in transforming ecological consciousness	2009	Consciousness transformation		✓		นำเสนอวัฒนธรรมแบบชนเผ่าดั้งเดิมที่นำมาประยุกต์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อสร้างกระบวนการตระหนักรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึก วิเคราะห์แนวคิด และศึกษาประเด็นเรื่องเล่าในตำนานที่ว่าด้วยการดูแลธรรมชาติของชนพื้นเมือง

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Fostering Indigenous young people's socio-environmental consciousness through place-based learning in Ecuadorian Amazonia	2022	Consciousness transformation		✓		นำเสนอเกี่ยวกับการศึกษาและพื้นที่เรียนรู้ของเยาวชนในพื้นที่เมืองในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ด้วยการร่วมกันทำแผนที่ การถ่ายภาพ และการสัมภาษณ์ ผลพบว่าประสบการณ์ในตัวครอบครัว และชุมชนให้ความรู้และโลกทัศน์ที่รุ่มรวยและเชื่อมโยง ขณะที่ความรู้จากโรงเรียนเป็นสิ่งที่ตัดขาด
The KAIROS Blanket Exercise: Engaging Indigenous ways of knowing to foster critical consciousness in medical education	2021	Consciousness transformation			✓	ประเมินศักยภาพของกิจกรรม KAIROS Blanket Exercise ในการบ่มเพาะจิตสำนึกในแพทยศาสตร์ศึกษา ด้วยการทำข้อสอบเกี่ยวกับแนวคิดความปลอดภัยทางวัฒนธรรมและการมีจิตสำนึก เพื่อดูการเปลี่ยนมุมมอง ผลคือพบการเปลี่ยนมุมมองและมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับอำนาจปัจจัยที่สร้างการเปลี่ยนแปลงคือการเข้าร่วม Dialogue เพื่อสะท้อนอย่างใคร่ครวญและการทำความเข้าใจบริบทอันซับซ้อนทางประวัติศาสตร์ของชนพื้นเมือง
Social Engineering and Revolutionary Consciousness: Domestic Transformations in Colonial South Africa	2012	Consciousness transformation				-
Understanding consciousness for optimal human wellbeing & growth holistically	2020	Consciousness transformation		✓		นำเสนอมุมมองความหมายของจิตสำนึกของมนุษย์ในหลายมิติ ทั้งแง่ปรัชญา มุมอภิปรัชญา แบบองค์รวม มุมเชิงสัมพัทธ์ เชิงวิภาษวิธี และ

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ผลของจิตสำนึกที่มีต่อสุขภาพและการเติบโต
Imploding the boundaries of transformative /critical pedagogy and research in physical education and sport pedagogy: looking inward for (self-)consciousness/knowledge and transformation	2015	Consciousness transformation		✓		วิเคราะห์แนวคิดของ transformative pedagogy ในวิชาพลศึกษา เพื่อศึกษาอิสรภาพ ความเป็นธรรม และข้อจำกัดของการเปลี่ยนแปลง รวมถึง 3 ข้อจำกัดในตัวบุคคล แล้วนำเสนอ 2 วิธีสู่การเปลี่ยนแปลง
A general theory of consciousness I : <i>Consciousness and adaptation</i>	2020	Consciousness transformation		✓		นำเสนอกระบวนการรู้คิดที่มีสำนึกในสิ่งมีชีวิต ซึ่งต่อขยายมาจากการรับรู้ภาพทางประสาทสัมผัส และโดยเฉพาะเกี่ยวกับกลไกการปรับตัวและการทำงานของจิตสำนึก (และการใช้ภาษาพูด) เวลาที่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว
Holistic Education Review The Center for Holistic Education, Southern Oregon University						
Ecospirituality: A Teacher's Path Toward Wholeness and Wellness	2022	Spirituality		✓		อภิปรายแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผลประโยชน์ของพัฒนาการที่มีมิติด้านนิเวศ (การเชื่อมโยงกับธรรมชาติ) และจิตวิญญาณ และการผสมผสานคุณภาพด้านนิเวศจิตวิญญาณเข้าสู่โปรแกรมการฝึกหัดครูจะช่วยให้ตัวครู (และนักเรียน) มีสุขภาพที่ดีขึ้นด้วย
Teaching as Meditative Inquiry: A Dialogical Exploration	2021	Spirituality		✓		การสอนโดยตัวมันคือการสืบค้นอย่างมีสติ (Meditative inquiry) งานนี้นำเสนอบทสนทนา (Dialogue) ระหว่างผู้วิจัยกับ Adrian Downey เพื่อศึกษาวิธีการเรียนการสอน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
						ดังกล่าว ผ่านการสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง และการตระหนักรู้ภายในของ กันและกัน (เป็นระเบียบ ว ิ ธี Dialogical Meditative Inquiry ที่ให้ พื้นที่กับการฟังและความ เจียบ ให้ปัญญาและคำ ตอบผุดบังเกิดขึ้นโดย อิสระ) ประเด็นการสนทนาที่เกิดขึ้น ประกอบ ด้วย : การเกิดขึ้นของ แนว คิ ด Meditative inquiry (ที่เน้นการเข้าใจ ตนเอง/การทำงานของ ตัว ตน self, การ dialogue, และ ความ สัมพันธ์) และสิ่งนี้ก็สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบองค์รวม (ที่ไม่ใช่ instrumental / คาดหวัง ผลลัพธ์ภายนอกแบบเส้น ตรง) และ dialogue ไม่ใช่เครื่องมือแต่เป็น way of being และครูทำหน้าที่เตรียมความพร้อม และสร้างพื้นที่เชื้อเชิญให้เกิดการสืบค้นให้แก่ผู้เรียน (ได้เรียนและทำสิ่งที่จริงแท้ต่อตนเอง)
Learning from Life and the Earth	2022	Consciousness transformation		✓		เป็นบทสะท้อนใคร่ครวญ (ความใส่ใจ ความรู้สึก) เมื่อตนเอง (และกลุ่มเด็ก นักเรียนการแสดง) ได้ สัมผัสกับธรรมชาติ และการเข้าถึงความหมายของการเรียนรู้ ที่เป็นไปเพื่อชีวิตที่แท้ ผ่านการมีส่วนร่วมและเชื่อมสัมพันธ์กับ โลกทั้งมวล

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Transformative Social and Emotional Learning (SEL) as a Catalyst for Climate Action	2021	Consciousness transformation				-
The Serendipity of Surrender	2021	Consciousness transformation		✓		ถ่ายทอดบทสะท้อนประสบการณ์ด้านในส่วนบุคคล ในกรณีการสูญเสียแม่ และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในช่วงโรคระบาด ได้เห็นความหมายของการศิโรราบ การอยู่กับความเจ็บปวดของความโศกเศร้าและสูญเสีย
The Worldview Required for Holistic Thinking	2022	Consciousness transformation		✓		อภิปรายโลกทัศน์แบบต่างๆ ส่งเสริมโลกทัศน์แบบชนพื้นเมือง เปรียบเทียบโลกทัศน์ของโลกกระแสหลักกับของชนพื้นเมือง
The Wilderness Within: The Enki approach to education	2022	Spirituality		✓		อภิปรายปรัชญาการเรียนรู้ / เติบโตที่แท้แบบ Enki ที่ไม่ติดที่ฉลากทางความคิด ด้วยการกลับไปเชื่อมสัมพันธ์โดยตรงเพื่อรู้จักธรรมชาติ ไม่ใช่รู้จักเกี่ยวกับธรรมชาติ : เรียนรู้แบบเชื่อมโยงกันเป็นชุมชน ไม่ใช่แยกตัวแข่งขัน หรือสะสม, อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดรับประสบการณ์สดตรง ค่อย ๆ ย่อย แล้วจึงทำความเข้าใจ (concept) และประยุกต์ใช้ , เปิดรับการแสดงออกอันหลากหลาย (ที่เท่าทันว่าผ่านมุมมองแบบของใคร), สุดท้ายคือตัวครูเอง ที่ต้องมีความเป็นเนื้อเป็นตัว และมีประสบการณ์เติบโตมาด้วยตัวเองก่อน

Title	Year	Context	Methodology			Remarks
			Quant.	Qual.	Mixed	
Poetry as a Way of Creating a Soulful Pedagogy	2022	Holistic learning		✓		ใช้บทกวีเพื่อสร้างการเรียนรู้การสอนที่เปี่ยมด้วยจิตวิญญาณ ใช้บทกวีในฐานะเครื่องมือการภาวนา ใคร่ครวญในตนเอง ทำให้ตื่นรู้ในความจริงที่อาจไม่เคยตระหนักมาก่อน และบทกวีในฐานะภาษาที่จะเปิดและปลดปล่อยเราให้เป็นอิสระ บทกวียังช่วยให้ตัวครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการเผชิญกับขอบ บ่มเพาะความรักความเมตตา และรักษาพื้นที่ว่างในใจที่จะไม่ยึดติดกับสิ่งยั่ววน ผู้วิจัยทำงานภายในตนเอง และมี Self-reflection ร่วมไปกับการนำเสนอ ข้อมูลวิจัย